

14

Samlingar

utgifna

för

De skånska landskapens historiska och
arkeologiska förening

af

MARTIN WEIBULL.

VIII.

1879.

Lund, 1880,
Fr. Berlings Boktryckeri och Stilgjuteri.

Till någon ledning för omdömet i fråga om den i sednare tider 1809 uppkomna tvistefrågan, huruvida skäl är, att staten bidrager till Skånska stenkolsverkets upprätthållande, må nämnas, att huru mycket bemödande som användts för att nedsätta värdet och brukbarheten af de svenska stenkolen, dock icke mindre än 70,000 tunnor utfördes till Danmark åren 1808 och 1809 under kriget till följd af särskildt å ömse sidor sökt och vunnen licence. Med sedan den tiden ökade behof af stenkol för ångmaskiner till lands och vatten, vill det synas, att i händelse af ett sjökrig nästan all industri skulle afstadna, om icke skånska stenkolsverket uppehölls, ty är det en gång nedlagdt, upptages det ej så lätt eller hastigt. Till fältsjukhuset sammansköto 62 fruntimmer i Malmö 106 par lakan, 36 alnar väf och 66 skjortor.

Vid 1809 års riksdag ansåg man, att borgmästaren, kommerserådet Nordlindh skulle blifva vald till fullmäktig för Malmö, och säkert hade han blifvit det, om han ej låtit förstå sin obenägenhet att emottaga uppdraget. I stället valdes rådmannen advokatfiskalen H. A. Falkman. Nordlinds ovilkorliga tillgifvenhet för den afsatte konungen och dennes ynnest emot honom var allmänt känd. Bland andra smickerprof hade Nordlindh såsom en särskild nåd begärt och fått tillåtelse att som ett minne af konungen få på egen bekostnad bibehålla den år 1806 inrättade balkongen, som förenade hans hus och landshöfdingeresidenset. Hans nit att befrämja konungens afsigter ådagalades vidare genom det förslag, som från honom utgick, men af revolutionen afbröts, att staden på en gång skulle afbördas sig den påbudne krigsgården, utgörande något öfver 20,000 rdr bko, och för detta ändamål upptaga hela summan såsom lån i Malmö diskont, om hvars erhållande han på förhand gifvit försäkran. Hans intima förhållande till exc. friherre Toll, som påtagligen af den nya riksstyrelsen åtminstone icke särdeles gynnades, förökade också sannolikheten, att Nordlindh ej borde räknas till deras antal, som hyllade den nya sakernas ordning. För dem som trodde så, betraktades det såsom mer än blott en tillfällighet, eller åtminstone såsom en besynnerlig sådan, att oaktadt Nordlindh sjelf fungerade såsom ordförande i magistraten, då i följd af ankommen föreskrift, tro och huldhetsed den 22 juni skulle åt Carl XIII såsom konung afläggas af stadens embets- och tjänstemän, den dock icke blef af Nordlindh *aflagd*, utan skriftligen fullgjord, — såsom det med Nordlinds egen hand blifvit i protokollet rättadt, i anseende till "*en ganska svår hosta*." Sekreteraren hade skrivit "*en påkommen opasslighet*." Ett litet efterspel eller snarast parodi på edgångsceremonien var att tvenne månader derefter uppkallades alla polis- och stadsbetjenter att särskildt aflägga berörde ed.

Detta allt oaktadt och efter all förmodan såsom ett medel att vinna Nordlindh, ihågkoms han med vasaorden första gången den

1809 nya regeringen började utdela sina ynnestbevis — kröningsdagen den 3 juli 1809 — på den tiden en utmärkt heder, då hela antalet af denna ordens riddare utgjorde endast 83 i stället att nu (1848) antalet uppgår till 420.

Såsom ett bevis bland många på den makt exc. friherre Toll utöfvade i Skåne må anföras äfven det, att han med kvarstad belagt alla i Malmö landtränteri befintlige riksgäldskontorets medel, för att bereda tillgång till krigskostnadernes bestridande. Då ändtligen kvarstadens upphäfvande af regeringen den 30 maj anbefaltes, fans af 55,267 rdr kontant kvar endast 3,541 rdr. Efter Toll uppdrogs befälet öfver södra arméen åt generalmajoren greve Carl Mörner, men öfverflyttades ganska hastigt på generalmajoren friherre Tawast, som förde det till krigets slut med så mycket alfar, att han derföre benämndes: Ta fast. Han hade nyss tillträdt detta befäl, då han råkade i split med flere civila auktoriteter. När sålunda en sjukhusintendent begärt att till sjukhus för arméen, hvartill hela rådhuset och arbetshuset i Malmö redan voro upplätne, äfven måtte anvisas en af honom utmärkt större kasern och magistraten genom beslut förklarar, att som huset vore ett enskildt bolags egendom, det ej kunde emot egarens bestridande tillgripas, befalte friherre Tavast helt enkelt magistraten att utrymma egendomen till sjukhus. Deröfver klagades hos regeringen, som ogillade en sådan tyrannisk kraftyttring, fastän klaganden kommerserådet Suell erhöll föreställning för sine uti besvären emot friherre Tavast nyttjade obehöriga och förgrifliga uttryck och anklagelser. Samtidigt anmälte konungens befallningshafvande till justitiekansleren friherrens tilltag att sjelf förpassa resande till Danmark. Något åtal framkallades likväl ej häraf, utan lærer det stadnat vid en förklaring, som godkändes.

Att hamndirektionen i Malmö redan på den tiden utmärkte sig såsom verksam för sjöfartens betryggande — denna gång kanhända något utom sin egentliga bestämmande — bevisas deraf, att direktionen icke allenast gjorde hemställan, att här måtte kvarstadna någon del af skärgårdsflottan, hvilken då i sin helhet beordrades till de norra farvattnen, utan tillika inköpte och lät bestycka en till Ystad af engelske skepp inbragt väl seglande loggert, för att bevaka Malmö redd och konvojera mindre farkoster till Landskrona, när direktionen fann sådant utan fara för på reddan liggande fartyg kunna ske. Regeringen förklarade sig ej kunna inställa skärgårdsflottans bortkommendering, men lät bemanna den bestyckade loggerten samt ställa den under militärbefälhafvarens på stället ordres, för att utföra de konvojeringar af fartyg, direktionen kunde anse af nöden.

Riksens ständer afsatte konung Gustaf Adolf redan dagen efter riksdagens öppnande eller den 10 maj, på af friherre Mannerheim väckt motion, utan vidare beredelse i följd af anförde skäl och

deribland, "att då allmänt väl är och måste vara högsta lag, 1809 denna uti rikets dåvarande betänkliga ställning kräfde Sveriges styrelse af en fullmyndig konung samt att ty förutan rikets vådor i en framtid lätteligen kunde förnyas genom efterkommandes ärfda tänkesätt samt genom blodsbandets sannolika benägenhet att hämnas hvad som till det allmännas räddning redan skett eller framdeles företaget vorde". Konungen hade frivilligt och otvunget afgifvit egenhändig afsägelseakt, som för ständerne samma dag å rikssalen upplästes, men denna medverkan till deras åtgärd hade de förklarat sig icke anse såsom nödvändig utan enhälligt stadnat uti det beslut att uppsäga sin dittills varande konung och herre Gustaf Adolf all undersätlig tro och lydnad samt förklara både honom och hans bröstarfvingar, så födde som ofödde, förlustige Sveriges krona och regering då och för everdeliga tider. Allt detta ådrog sig emellertid ingen särdeles uppmärksamhet hos folket, destoheldre som det fruktade en förmyndareregering, och dessutom — med eller utan afsigt — allt mer och mer den misstanken blifvit allmänheten bibragt, att den afsatte konungen i verkligheten ej härstammade från konung Gustaf den tredje.

Den åberopade afsägelseakten var af denna lydelse:

I den Högtlofvade, Treenige Gudens välsignade namn. WI Gustaf Adolf med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Vendes konung m. m. Hertig till Schlesvig, Holstein m. m. Göre vetterligt: Att sedan WI i dag för sjutton år tillbaka utropades för konung samt med ett blödande hjerta ärfde en ömt älskad och vördad Faders blodiga Thron, har Wår föresats dock varit att befrämja detta urgamla Rikes sanna väl och ära, oskiljaktige från ett fritt och sjelfständigt folks lycksalighet. Då WI nu ej mer enligt vårt rena uppsåt kunna fortfara i detta konungsliga kall och icke på ett för Oss och våre undersätare värdigt sätt kunna främja lugn och laglig ordning inom detta rike, anse WI för en helig pligt att afsäga Oss detta Wårt konungsliga kall, hvilket WI härmed göre fritt och otvunget, för att till Guds ära få tillbringa våra återstående dagar, tillönskandes alle Wäre undersätare den Allrahögstes Nåd och Wälsignelse till en lyckligare framtid för dem och efterkommande. — Ja *frukter* Gud och *ärer* konungen. Till yttermera visso hafve WI detta med egen hand författat och undertecknat samt med Wårt konungsliga Insegel bekräftat. Gripsholms Slott den 29 Martii året efter Wår Herres och Frälsares Jesu Christi börd det Ettusende Åttahundra och Nionde.

GUSTAF ADOLF.

Ett exemplar af riksakten den 10 maj tillställdes f. d. konungen på Gripsholm genom hofmarskalken Silfversparre den 29 maj emot qvitto å ett annat exemplar deraf. Emot det exemplar f. d. konungen emottog skall han efter berättelse uti *Historisk Täfte af f. d. konung Gustaf IV Adolfs sednaste regeringsår*, som år 1810 från trycket utkom och som då betraktades såsom halfofficiel — yttrat en barnslig harm, tändt eld på det i alla fyra hörnen och kastat det på spiseln.

Sedan Rikens Ständer enhälligt för hela den f. d. kongl. familjen beslutit anslå ett årligt underhåll af 66,666 rdr 32 sk. banko, inberäknadt afgälden af dess enskilda förmögenhet, som

1809 skattades till 681,419 rdr 13 sk. 10 rst. banko, transporterades den i december månad till Carlskrona och derifrån med en fregatt till tyska vallen för att fortsätta resan till Schweitz, som var bestämdt till dess vistelseort.

Genom en transaktion vid 1815 års riksdag afbördade sig svenska statsverket skulden till f. d. kongl. familjen dels för dess enskilda förmögenhet i Sverige till nyss anförde belopp och dels för dess arf efter dåmera affidne enkedrottningen Sophia Magdalena 300,000 rdr, hvarförutan Rikens Ständer uppdrogo åt konungen att vidtaga den åtgärd, som kunde erfordras för att äfven afbördade svenska statsverket all förbindelse att bidra till fyllande af f. d. kongl. familjens till 66,666 rdr 32 sk. bestämda årliga underhållssumma, hvilket också genom en särskild afhandling för sig gick, innan f. d. konungen flere år derefter bortgick uti ganska knappa omständigheter.

Såsom en följd af det nya statsskicket införande proklamerades en allmän tryckfrihet. Första verkan deraf var naturligtvis en flod af flygskrifter och flere nya tidningar af mer och mindre värde. Tryckfrihetens förste mäst framstående koryfé var en f. d. öfverdirektör vid lantullarne C. A. Grevesmöhlen. Han hade under förra regeringens tid råkat i konflikt med sina förmän, tullarrende-societetens fullmäktige, och i rättegångsväg genom ett högsta domstolens utslag 1808 blifvit skiljd från tjensten. Genom att till tryck befordera en serie rättegångshandlingar om denna i sig sjelf icke särdeles märkvärdiga fråga, förvärfvade han en viss ryktbarhet. De pikanta titlar han förstod gifva åt dessa rättegångshandlingar verkade i synnerhet att ådraga dem en särdeles uppmärksamhet. Dertill bidrog ock, att han till föremål för sina ilskna anfall valde tullarrende-societetens styresman excellensen grefve S. af Ugglas och underståthållaren Liljensparre, hvilkas störtande till stor del kan tillskrivas Grevesmöhlens skriftställer. Uppmuntrad af den nygirighet, hvarmed denna litteratur omfattades, och den afsättning hans författarealster vunno, upparbetade han sin talang så, att smaken för denna litteratur på sin tid var fullt jemförlig med den begärlighet, hvarmed Crusenstolpes skrifter senare blifvit emottagne. Grevesmöhlen täflade i förmåga med Crusenstolpe att, såsom man säger, koka soppa på en spik. Det kan nästan tagas för afgjort, att om Grevesmöhlens skriftställer lemnats åt sitt öde, allmänheten snart tröttnat dervid. I stället vidtog man utvägen att utföra flere tryckfrihetsåtal. Grevesmöhlens penna skärptes deraf, och fältet vidgades för hans verksamhet i samma mån, som allmänhetens håg för detta slags lektyr uppäggades. Sedan de första föremålen för Grevesmöhlens anfall blifvit undanröjde, kastade han sig in på politiska ämnen i allmänhet och tillegnade sig ett slags skräckvälde inom pressen. På denna väg sammandrabbade han omkring år 1815 med, bland andre,

revisionsekreteraren baron Ludvig Boije. Emot honom syntes han hafva haft ett horn i sidan, alltsedan Boije såsom revisionsekreterare i högsta domstolen föredrog tvisten emellan Grevesmöhlen och tullstyrelsen med en för den förre ofördelaktig utgång. Striden, som nu utbröt emellan Boije och Grevesmöhlen, börjad såsom litterär, urartade till personliga smädelser och anfall på deras husliga förhållanden. Den tog snart en alfvarsam vändning och fick egenskapen af ett verkligt brottmål, som slutades med fästningsstraff för Boije och landsförvisning för Grevesmöhlen, som tog sin tillflykt till Norrige, der han ock afled. Boije deremot tog sig upp igen, spelade ytterligare en politisk rol både såsom talare på riddarhuset och ledamot uti lagberedningen, i hvilken egenskap han afled på 1840-talet ¹⁾.

Både Boije och Grevesmöhlen hade hvar för sig ett lekande skrifsätt, i sin tid lika retande och underhållande, som det Crusenstolpe i en sednare tid öfvat. Ingendera hade likväl utvecklat sin förmåga till samma grad som denne, ehuru genren var densamma eller att med den största ilska, bitterhet och smädelse öfverhölja och med satirens gissel handtera allt och alla, som kommo i deras väg. I snabbhet att uppfatta äfven det minsta frö som för ändamålet var användbart, voro de dock jemngoda med sin efterföljare på denna bana.

Redan under loppet af år 1809 var freden slutad med Danmark och Ryssland. Den 6 januari 1810 afslutades den med Frankrike. Oaktadt konungen genom bref till landshöfdingarne den 27 mars förkunnade, att Sverige hade allmän fred, förmärktes ingen särdeles belåtenhet deröfver. Priset, för hvilket freden blifvit köpt, — förlusten af Finland och förbindelsen att ej i svenska hamnar lemna tillträde för engelska handelsfartyg — var både för högt och kännbart. Frukten att denna sednare förbindelse innebar fröet till nya faror nedsatte svenskarnes mod. Till tronföljare hade blifvit kallad prinsen af Sleswig Holstein-Sonderburg-Augustenburg Christian August. Han kom och med honom hoppet att i hans person hafva funnit hvad Sverige mera än någonsin förut behöfde, en alfvarsam och flärdfri man på tronen. Han adopterades såsom son af konung Carl XIII och antog namnet Carl August. För enkel i hela sitt väsende för att vinna den svenska aristokratien, var han desto mera passande att införlifva sig med det egentliga folket. Hans val till tronföljare ansågs vara en följd af den beröring, han såsom dansk befälhafvare i Norrige under det nyss slutade kriget haft med svenska arméen på gränsen. Det

¹⁾ Troligen var Boije en af dem, som tillryggalagt den längsta riksdagsmannabana. Han inträdde på denna redan 1786, fans ibland de så kallade subskribenterne vid 1789 års riksdag och muntrade med sin qvickhet åhörarne på riddarhusets läktare ännu vid 1840 och 1841 årens riksdag.

1810 var kanhända orätt att förutsätta detta val såsom vilkor för hans overksamhet, när vermländska arméén uppbrot till Stockholm för att befordra regementsförändringen; men nog funnos många den tiden, som trodde derpå. Den nyvalde tronföljaren slöt sig med fullt förtroende till sin nye konung, och denne syntes svara deremot. Prinsen var något öfver 40 år gammal. Ingen utsigt fans, att han skulle träda i äktenskap. Det beräknades att till tronföljdens försäkrande han, en gång uppstigen på svenska tronen, i sin ordning skulle såsom son adoptera sin brorson, hertig Christian Carl Fredrik August af Holstein-Augustenburg, densamme som i vår tid spelat en så olycklig rol vid oroligheterna i hertigdömena Slesvig och Holstein. — Sedan deras majestäter konungens och drottningens kröning för sig gått, hyllningsed åt kronprinsen blifvit fullgjord och riksdagen, efter jemnt ett års sammanvaro, den 2 maj nått sitt slut, företog kronprinsen en resa till Skåne med så ringa svit, att endast omkring 25 skjutshästar under resan beagnades. Den 22 maj inträffade han i Malmö. Kommerserådet, borgmästaren Nordlindh kom dervid för första och sista gången — för sent för att emottaga. Detta skulle efter öfligt bruk ske vid tullen, som var belägen vid infarten till staden. Kallelse hade utgått till magistraten och stadens äldste att samlas hos Nordlindh. Den förut omtalade rådman Wollmar, känd för att alltid gå sin egen väg, hade nu såsom vanligt infunnit sig på rätta mötesplatsen, der ock några af borgerskapet såsom åskådare inträffat. Emot all den tidens kungliga vana ankom kronprinsen något före den beräknade tiden. Vid tullen saknades då ännu magistraten och stadens äldste. När kronprinsen, redan inöfvad att stadna vid tullbommen, såg sig om efter dem som der borde väntas, framträdde Wollmar helt oförskräckt i spetsen för den närvarande delen af borgerskapet och höll till kronprinsen följande, som då troddes, improviserade tal:

"Vid E. K. Höghets första besök i denna stad, mötes E. K. H. ej af ly-
 "sande och kostsamma anstalter. Sådane hafva ock, ty värr, altför ofta en-
 "dast varit skadliga smickrares anbefalta medel att insöfva regenten i den
 "bedrägliga dröm, att prakten vittnade om folkets välmåga och att kostnaden
 "mätte dess trohet och glädje. Men, Försynen vare lofvad, dessa fäfangans
 "gyckelverk behöfvas ej inför en furste, hvars dygder och egenskaper bestämt
 "ett folk att genom ett val, hvars like häfderne ej kunna framvisa, underka-
 "sta sig dess styrelse, och hvars människokärlek var så stor, att fursten velat
 "uthyta sitt lugn emot de oräkneliga mödor och omsorger, hvilka vänta honom
 "och det endast för att bibehålla ett folk vid sin urgamla sjelfständighet och
 "göra det lyckligt. Magistraten och borgerskapet våga derföre, nädigste kron-
 "prins, endast med hjertats okonstlade uttryck, men talande inför den allse-
 "ende Guden, i djupaste underdånighet betyga allas gemensamma glädje öfver
 "E. K. Höghets lyckliga ankomst och försäkra om deita samfunds vördnad och
 "trohet. Mätte den eviga Försynen, som utsett E. K. Höghet till sitt medel
 "att åter upphjelpa ett fallt folk, vaka öfver E. K. Höghets för Sverige så
 "dyrbara lif! Mätte E. K. H. i mod, sinne och värdighet lik Gustaf I:ste och
 "Carl XI:te, desse folkets tillbedde konungar, äfven lik dem länge skåda det
 "återupprättade Svea sällt och tryggt."

Talet fästade kronprinsens synnerliga uppmärksamhet, särdeles därför att det till innehållet var så vida skiljaktigt från dem han annorstädes hört från pappret uppläsas efter den tidens bruk. 1810
 Åhörarne stadnade i förundran, att Wollmar alldeles oberedd kunnat yttra sig så kärnfullt. Långt derefter gjorde Wollmar för sine vänner ingen hemlighet deraf, att han allt ifrån den tid han såsom äldste rådman blef borgmästarens närmaste man, vid hvarje tillfälle då representation kom i fråga, haft sitt tal färdigskrifvet och inlärdt att begagnas i händelse borgmästaren någon gång i sista ögonblicket kunde få förfall och så äfven nu, då han åtminstone en gång fick njuta lönen för sin försigtighet och sitt förutseende; i annat fall hade det ej eller här ordagrant kunnat återgifvas från det skrifna konceptet, såsom nu skett. Närmare granskadt innefattar det emellertid någon motsägelse. Talaren ogillar deruti smickrets språk, men är det väl annat än sådant, då han yttrar, det endast människokärleken förmått prinsen att emottaga kallelsen till tronföljare? — Emellertid visade denne talaren den uppmärksamheten, att han befalle Wollmar intaga en plats vid det särskilda bord, som vid den middag staden gaf för kronprinsen var anrättadt för honom och hans närmaste omgifning. Middagen för sig gick och kronprinsen afreste följande dagen, efter att hafva tillvunnit sig allas tillgifvenhet genom sitt anspråkslösa väsende. Han var liten och fyllig till växten. Ansigtet utmärkte ock mycken blodfullhet. Han syntes vara vid god hälsa och hade ett friskt utseende. Bestörtningen blef därför utomordentlig, när femte dagen derefter underrättelse inlopp, att prinsen vid ett fall af hästen på Qvidinge hed, der skånska kavalleriregementerne voro sammandragne till ett öfningsläger, hastigt affidit. På kallelse af hans lifmedikus Rossi hastade medicinska fakulteten i Lund, bestående af professorerne Engelhardt, Florman och Liljevalch, att begifva sig till Qvidinge prestgård, dit liket var affördt, för att öfvervara liköppningen, som redan andra dagen efter dödsfallet eller den 30 maj företogs af bemälde Rossi med biträde af medicine licentiaten Hallenius, dervid förklarades, att kronprinsens död vållats af slag. Så snart kuriren om dödsfallet den 31 maj ankom till Stockholm, förorsakade den der en allmän uppståndelse. På följande morgonen den 1 juni afreste på konungens befallning lifmedikus Pontin och den sedermera så ryktbar blifne professor Berzelius, för att öppna kronprinsens lik i närvaro af landshöfdingen i Christianstad, friherre von Nolcken, och lagmannen i Skåne M. Flinck. Vid desses ankomst var, såsom nämndt är, obduktionen redan verkställd, hvilket fördes dem som sig dermed befattat mycket till last och föranledde mycken skriftvexling samt verkade slutligen dertill, att Rossi landsförvistes. Samtidigt med de nämnde läkarnes afsändande till Skåne eller den 1 juni sammankallade konungen Riksens Ständer till urtima riksdag i Stockholm den 23

1810 juli för att ånyo välja tronföljare. Emellertid uppstodo i hela landet misstankar, att folkets älskling, den affidne kronprinsen, genom gift ljutit döden. Dessa misstankar fingo ökad näring genom det knapphändigade sätt, på hvilket obduktionen af liket för sig gått. Undersökning om dödssättet och dödsorsaken anbefaltes af konungen den 7 juni och börjades den 10:de under ledning af särskildt tillförordnade justitiekansleren W. af Klinteberg; på derom af honom gjord underdånig hemställan ej allenast uppmanade konungen hvarje af dess undersåtare att af hederskänsla och samhällspligt tillhandagå med de upplysningar och bevis, som tilläfventyrs af någon kunde meddelas för att bringa sanningen i dagsljuset, utan tillät äfven att, med försäkran af dess kongl. nåd och ynnest, 20,000 rdr skulle utfästas till belöning för den, som med lagliga bevis kunde styrka sannfärdigheten af hvad ryktet i förevarande fall antagit, så att den eller de som till en så beskaffad missgerning voro skyldige, så vida brott verkligen skett, måtte efter lagens stränghet varda straffade och vanäran deraf hvälfvas från en ädel nation på den skyldige samt svenska namnet fredas från förebräelse och skamfläck. Allt detta var likväl icke tillräckligt att lugna sinnena i hufvudstaden. Vid det beklagligt högtidliga tillfälle, då kronprinsens lik den 20 juni i hufvudstaden infördes och riksmarskalken, exc. greve Axel von Fersen åkte i spetsen för sorgtåget, blef han, såsom en bland dem, emot hvilka misstanken om delaktighet uti förgiftningsbrottet hufvudsakligen riktades, af en vild folkhop till en början våldförd genom stenkastning, derefter utdragen utur vagnen och slutligen på det mest rysliga sätt mördad eller rättare sagdt aldeles söndersliten. Denna händelse är så ohygglig, att önskligt vore, att den, såsom utmärkande en i ett civiliseradt land oerhörd råhet kunnat utplånas ur vårt lands och särdeles hufvudstadens historia. Den måste, ty värr, der kvarstå såsom ett talande bevis, att folkya gäckar alla beräkningar på sans och mätta under retelse af det slag, som i detta fall blifvit använde, för att uppelda ett af grundade bekymmer öfver en stor nationel förlust nedslaget folk. Omdömena rörande de civila och särdeles de militära auktoriteternes tillgöranden och förhållande vid detta tillfälle voro hårda. Man trodde sig finna alltför liten rådighet och klokhet uti de anstalter, som vid första utbrottet af våldsgerningen vidtogos. Man ville deruti se en viss lamhet, eller till och med ett gillande af att den mäktiga aristokratien alfvarsamt uppskrämdes; en dylik misstanke fick näring af den anmärkte omständigheten, att Fersen straxt i början af uppträdet fann skydd ibland truppernes bajonetter, men å nyo lemnades i det rasande folkets händer, utan att någon äfventyrade sitt lif för att rädda hans. Det ådrog sig äfven uppmärksamhet, att oaktadt ryktet förespått, att våldsamer skulle inträffa, konungen från början icke fans i hufvudstaden, utan vista-

des på ett af de närmast belägna lustslotten. Fastän greve Fersen 1810 blef det enda offret, saknades ej tecken till att flere voro föremål för folkets misstankar om försåtliga anslag emot kronprinsens lif. Så kunde greve Fersens syster, grefviinnan Piper, endast genom flykt under förklädnad rädda sitt lif. Excellensen greve S. af Ugglas m. fl. hemsöktes med fönsterutslagning, och våldsamheternes fortsättning blef omsider genom alfvarsamma åtgärder hämmad. Underrättelserne om dessa händelser gjorde ej något fördelaktigt intryck i landsorten. Tvärtom styrktes deraf misstroendet. Undersökningen både om kronprinsens dödsorsak och Fersens mord slutades utan tillfredsställande upplysningar. Den förra lemnade i stället rum för otaliga förutsättningar, då derunder t. ex. utrön-tes, att kronprinsen redan på nedresan till Skåne haft betänkliga, förut ej bekantgjorde sjukdomssymptomer, som af olika läkare blifvit ganska skiljaktigt bedömd. Den sednare förde ej till någons bestraffning såsom mördare, fastän nidingsdådet skedde midt på ljusa dagen och inför hela Stockholms allmänhets ögon. Flere dömdes likväl till ansvar för mindre besvärande brottslighet. Vid passionsfritt bedömande och ehuru bestämd visshet för alltid torde uteblifva, kan dock såsom sannolikt antagas, att kronprinsens död varit naturlig. Ätminstone har under den långa tiderymd, som följt, icke till allmänhetens kunskap kommit något skäl att betvifla denna sannolikhet.

Oroligheterna i hufvudstaden gäfvö konungen — kanhända äfven dem förutan — önskad anledning att förlägga den utlyste riksdagen till Örebro. I Sverige hade på lång tid ingen riksdag hållits af så speciel orsak som denna. Vid riksdagsmannavalet i Malmö tycktes man äntligen en gång vilja göra rättvisa åt rådmannen, härads höfding Wollmars djupare insigter och kraftigare vilja, hvartill otvifvelaktigt i sin mån bidrog minnet af hans öppna språk vid kronprinsens emottagande. På 24 år hade han ej erfårit något offentligt prof af borgerskapets förtroende. Den enda gång han derunder sökt det, hade han på ett för honom ofördelaktigt sätt fått dela det med sin borgmästarekompetitor Nordlindh, och han hade i förtrytelsen deröfver blifvit ännu sträfvare än förut till lynne och lefnadssätt. Nu kallades han med två rösters öfvervigt till riksdagsman; men såsom för tillfället brunngäst vid Medevi, styrkte han med läkareattest sitt sjukdomsförfall, som godkändes. Ut i ett enskildt bref till en vän i Malmö, lät han likväl utan förbehåll förstå, att då man icke af omtanke för stad och land valde honom, när fullmäktig skulle utses till det straxt efter revolutionen påbudne riksmötet, vid hvilket en frisinnad man kanske hade kunnat verka till ett mera demokratiskt styrelsesätt och till ett helt annat representationssätt, än det odugliga gamla med mera, som deraf kunnat och bort blifva osvikliga följder; så och då sådant icke utan en ny, troligen icke i hans lifstd inträffande

1810 revolution kunde åstadkommas, vore hans begrepp om hvarje menniskas fri- och rättigheter för stora, för att han skulle kunna förlika sig med obetydligheten af den skedde förändringen; bunden inom dessa trånga gränser, ansåg han sig icke kunna uträtta något hufvudsakligt eller storartadt för hela landet, hvilket väl i främsta rummet borde vara ett riksmötes syftemål — och därför ville han ej åtaga sig fullmäktigskapet.

Nytt val anställdes, dervid rådmannen advokatfiskalen Falkman för andra gången utsågs till riksdagsman för staden.

Före riksdagens början eller den 17 juli uppdrog konungen åter åt exc. friherre Toll att i egenskap af generalbefälhafvare föra öfverbefälet i Skåne, hvarvid hufvudsakligen ålåg honom att hafva hand om allt som angick kustbevakningen och den anbefalda stängningen af alla hamnar för engelska och andra i krig med Frankrike och Danmark varande nationers skepp, äfvensom att handhafva ordning och skick i provinsen, med hvilket sednare uppdrag kunde förstås detsamma, som att han återfått ett slags generalguvernörsbefattning, fastän en sådan i den nya regeringsformen var förbuden. Generalbefälet bibehöll Toll till sin död, och vid skildringen af följande års händelser skall det visa sig, att det öfriga uppdraget närmare bestämdes i den syftning nyss blifvit antydt.

Under tiden, som föregick det nya tronföljarevalet, bearbetades tänkesätten. Tvenne kandidater nämndes. Först den bortgångne kronprinsens broder, hertig Fredrik Christian af Holstein Augustenburg, för hvilken konung Carl XIII skulle personligen intresserat sig och derefter för franske marskalken prinsen af Ponte Corvo Johan Baptist Julius Bernadotte, som redan under förra tyska kriget gjort sig känd af flere svenska officerare under deras fångenskap i Lübeck och deribland i synnerhet friherre Otto Mörner, som lärer varit den, hvilken framställt första förslaget och utmärkt sig för särdeles verksamhet att det genomdrifva. Äfven major De la Grange, som genast efter regementsförändringen i Sverige sändes till marskalk Bernadotte med bref från exc. fältmarskalken greve Klingspor, innefattande riksförståndaren hertig Carls önskan om ett stillestånd med kejsar Napoleon, syntes hafva arbetat gemensamt med friherre Mörner. Svaret från Bernadotte, aflåtet den 30 mars 1809, i allmänt tryck bekant genom den förut omtalade historiska tafan af f. d. konung Gustaf IV Adolfs sednaste regeringsår, som år 1810 utkom, innehöll uttrycket af fägnad deröfver, att De la Grange blifvit vald till denna beskickning, då Bernadotte redan fattat en särdeles aktning för honom vid tillfälle af hans bekantskap i Lübeck två år förut, vidare att Bernadotte ansett nyttigt för den beskickning De la Grange erhållit, att han sjelf inställde sig hos kejsaren för att utverka pass för en fredsunderhandlare och att Berna-

1810
 dotte i afvaktan af h. m. kejsarens svar anbefallt befålet i hansestäderna och vid stränderne af Östersjön att inställa alla fiendtligheter emot svenska nationen och att äfven vänskapsfullt emottaga de svenska fartyg, hvilka omständigheterna skulle kunna föra till berörde kuster. Dessa för Sverige förhoppningsfulla tänkesätt och åtgärder under en för Sverige ytterst betänklig krigsperiod återfördes i minnet och bidrogo i sin mån att stämma sinnena till fördel för Bernadotte. Icke eller är det utan sannolikhet, att denne redan under sitt vistande på Seland år 1808 i spetsen för en armé, som afsåg ett infall i Sverige, fästat sina blickar på detta land. Ätminstone var det ej obekant, att han derunder yttrat deltagande för svenskarne och att han ej ådagalade någon särdeles håg för detta anfall. En villa, som först efteråt skingrades, verkade sannolikt också på valet, den nämligen, att Bernadotte stod högt i gunst hos Napoleon och att Sverige således genom ett sådant val skulle vinna en stor gunst hos den då allsmäktige franske kejsaren och försona det hat Sveriges förre konung honom förkunnat. Alldeles onämndt bör till slut ej lemnas, att ryktet ville veta, att äfven konung Fredrik VI af Danmark gjorde min af att vid tronföljarevalet komma i åtanka såsom ett medel att i tiden åter upprätta Kalmarunionen. Allt nog, Carl XIII förmåddes slutligen att föreslå prinsen af Ponte Corvo, som också den 21 augusti af Svea Rikes Ständer enhälligt valdes till kronprins. Valets utgång bekräftades efter urgammal svenskmannased med väldiga dryckeslag, så att den goda staden Örebro näppeligen oftare kommer att blifva vittne till dylika bachanalier, under hvilka den glade och qvicke biskop Almqvist särdeles skall ha utmärkt sig. En betydlig betänklighet emot Bernadottes kallande låg uti hans religionsbekännelse. Utom det att den nyligen besvurna regeringsformen uttryckligen föreskref, att konungen skulle vare af den rena evangeliska läran, sådan den uti den Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut år 1593 antagen och förklarad är, var det ej att tänka på, att i synnerhet Sveriges allmoge skulle härutinnan låta dagtinga med sig. En öfvergång var således ovilkorligen nödvändig och måste på förhand bemedlas.

Vid prinsens ankomst till Helsingör den 19 oktober på resan till det nya fäderneslandet, möttes han der af svenske erkebiskopen Lindblom jemte flere svenske herrar, då den i sig sjelf egna ceremonien försiggick uti svenska konsulatets hus, hvarigenom han vid fyllda 46 års ålder, dertill lockad af tronens glans, förändrade religionsbekännelse. Den svenska allmänheten fann sig särdeles tillfredsställd, då den erhöll kunskap om den del af prinsens svar till erkebiskopen, som utmärker att icke detta pris ensamt grundat hans beslut och som affattas i dessa ordalag:

"Från min första barndom har jag varit undervisad i den reformerta trosbekännelsen. Då de händelser, som på dessa sednare 20 år tilldragit sig uti

1810 Europa, fört franska härarne till Tyskland, har jag egt tillfälle att närmare lära känna den protestantiska lärans tolkare. Det är genom samtal med dem, som jag öfvertygat mig, att Guds sanna ord, att Jesu Christi lära innefattas uti Augsburgiska bekännelsen, som till kejsar Carl V öfverlemnades af de protestantiska furstarne och staterne i Tyskland. Alla de forskningar jag sedermera gjort hafva befäst mig i den tanken, att denna lära är den sanna och rätta. Det är således både af enskild öfvertygelse och min önskan att närmare förbinda mig med svenska folket, som jag nu förklarar och lofvar Eder, att jag från denna dag skall offentligen bekänna den rena evangeliska läran, som jag länge bekant i mitt hjerta.

Sanningen fordrar ock det erkännande, att oakadt all den skärpa, hvarmed en del af sednare tids skriftställare tillåtit sig bedöma Carl Johan både såsom kronprins och konung, ingen dock gittat tillvita honom, att han annorlunda än allvarligt omfattat den nya lära han antog, utan tvärtom att han gjort allt sitt till att densamma i sitt nya fädernesland befästa. Derom vittnar bland annat hans sträfvan att få nya svenska psalmboken antagen och den huldhet, hvarmed han bemötte svenska kyrkans verkliga primas, slutligen erkebiskop Wallin. Nog är det bekant, huru man velat tyda det inflytande svenska biskoparne på Carl Johan utövade såsom en kvarleva af hans förra troslära; men lika, om icke mera sannolikt är det, att berörde inflytande utbyttes mot motsvarande beredvillighet vid utförandet af politiska ändamål.

I oktober 1810 anlände den utkorade tronföljaren kronprinsen Carl Johan.

En svensk däckad kanonslup var utrustad för att föra honom från Helsingör till Helsingborg. Här hade redan på andra veckan, utom en särskild från riksdagen i Örebro nedsänd hofuppvaktning fullmäktige från stad och land, adel, prester och officerare jemte trupper varit församlade för att honom invänta. Ankomsten skedde den 20 under kanondunder och med en sådan högtidlighet, som då ännu i Helsingborg aldrig varit sedd. Erkebiskopen sade sanning, då han mot slutet af den religiösa ceremonien i Helsingör bland annat yttrade dessa ord: "Kom då prius att hämta den ömmaste tillgifvenhet af ett folk, hvars hjertan redan flyga Eders Kongl. Höghet till mötes", ty det var verkligen förhållandet. Utan att hafva glömt företrädarens personliga dygder, smickrade det svenskarnes fåfänga att hafva tillegnat sig en furste till tronarving, som måhända, för hjeltedater och människokärlek i förening, stod högst i rykte bland alla de Frankrikes fältherrar, som förvånat världen. Den allmänna glädjen vid hans ankomst var utomordentlig och begriplig, om man besinnar, att Sveriges tron endast uppehölls af en 62 årig konung, hvars krafter voro ganska svaga. På Helsingborgs skeppsbrygga var en af Sveriges utan krigsbragder uppväxte fältmarskalkar, h. ex. friherre Toll den som å sin konungs vägnar emottog stamfadren till den dynasti, som nu regerar öfver Sverige. Åsna vittnen hafva vitsordat det utomordentligt fördelaktiga intryck prinsens imponerande utseende och väsende

förorsakade, hvilket ock bibehöll sig hos hans folk intill hans död. 1810 Både före, under och efter ankomsten stod glädjen upp i taket bland mängden af de i Helsingborg i anledning af hans ankomst församlade. Deras antal var så stort, att de på långt när icke kunde rymmas i staden, utan alla logementer vid Ramlösa brunn och ikringliggande byar voro upptagne. Det hela utgjorde ett slags karnaval, som icke sedermera der haft något motstycke.

Under denna karnaval gjorde Helsingborg stads invånare skäl för tron på svenska gästfriheten; den var här drifven till sin höjd och är sannolikt ännu icke bortglömd. Att de ej läto händelsen komma i förgätenhet, bevisas deraf, att de år 1849 på egen bekostnad läto på den plats, der prinsen gjorde första fotsteget på svensk botten, uppföra en enkel, men prydlig och varaktig minnesvård, som med mycken högtidlighet aftäcktes den 24 juni, Carl Johans ena namnsdag. Flere som der bevistat den 20 oktober 1810 kommo äfven från andra orter tillstädes och deltog i firandet af detta jubileum.

Det är gammal sed hos svenskarne att, när de äro som mest upprymda, falla på alfvarsamma ämnen, och nästan hvarje större, allmänt företag har från någon sådan stund sin upprinnelse. Sålunda uppstod vid kronprinsens landstigning förslaget att i Skåne bilda ett så kalladt praktiskt ekonomiskt institut, hvarom man då ännu tyckes blott hafva haft ett dunkelt begrepp, som sedermera utvecklats till ideen om landbruksinstitut, hvilket väl äfven här var den mening som låg på botten. Sammanträden höllos genast på stället, och för att söka hopsamla nödiga medel utsågos såsom deputerade bland den tidens magnater h. ex. greve Ruth, f. d. landshöfdingen friherre Tage Thott, kommandanten i Malmö öfverstelöjtnanten greve Henning Gyllenberg, kammarherren Nils Trolle, kommerserådet Frans Suell och egaren af Rosenlund friherre Sven Philip Bogislaus von Schwerin. Subskriptionslistor utfärdades och kringsändes i orten. Teckningar saknades icke, äfven i jord; men hela saken förföll i brist af någon sammanhållande kraft, sedan ifrarna blifvit skingrade från mötesplatsen.

Riksdagen hade under tiden blifvit flyttad från Örebro till Stockholm och kronprinsen, som den 23 begaf sig på väg från Helsingborg och för hvilken under hela vägen paraderades af de sammandragne indelta regementerna, inträffade på Drottningholm d. 29:de. En eskort af 20 husarer åtföljde honom; antalet skjutshästar, som begagnades vid resan, uppgick till 177 jemte 24 bondvagnar, oaktadt antalet af medföljande utländningar utöfver enskild betjening var högst ringa. Glädjeruset, som börjat i Skåne, fortsattes i Stockholm. Vid ankomsten dit adopterades också den nye kronprinsen till konung Carl XIII:s son med namnet Carl Johan. Glädjen afbröts dock snart.

Hvad klausulerne i de sista fredstraktaterna med Frankrike, Ryssland och Danmark läto befara i fråga om svenska hamnars

1810 stängande för den engelska handeln, uteblef icke. Redan den 16 april hade konungen utfärdat det allierade föreskrifter i detta ämne utmärkande ganska tydligt, att icke allenast engelska fartyg utan äfven alla engelska varor eller sådane som härrörde från engelska besittningar, borde vara från Sverige utestängda genom afvisning och andra tjenliga medel, utan att dessa likväl närmare beskrefvos. Uti särskildt handbref, som åtföljde från statsekreteraren Hans Järta, erinrades likväl, att nyssnämnde konungabref icke borde göras allmänt bekant utöfver hvad nödigt var för att instruera de tjenstemän, som skulle verkställa deruti lemnade föreskrifter. En dylik halffofficiel brefvexling fortsattes hela sommaren, särdeles sedan engelska amiralen Saumarez med örlogskepp ankommit till Kattegat för att bevaka engelska handelsintresse. Nu börjades ett verkligt politiskt gyckelspel, ett gäckeri med både vän och fiende. Sverige hade påtagligen mera hemligt än uppenbart förbundit sig att atbryta all handelsgemenskap med England, och i sjelfva verket var den liffigare då än kanhända någonsin förut eller efteråt. Efter allt utseende var amiral Saumarez mera att anse som vän än fiende till Sverige. Deremot var hans afsigt påtagligen att genom blokad utsvälta Norrige och sålunda försvaga Danmark, hvars besittning det då var. Kanhända hade det lyckats, om icke svenska köpmansintresset kommit hjelpande mellan. Ehuru det icke någonstädes med tydliga ord utsades, var det för de eftertänksamma i Sverige ej svårt att inse, det dubbelt spel här var å färde, så att Sverige och England i hemlighet understödde hvad de öppet motarbetade. Sålunda fingo svenska fartyg fritt passera från danska hamnar till de svenska, och deraf togo sig spekulanter anledning att göra Strömstad till lossningsplats för alla varor, hvaraf Norrige hade behof. Derifrån begagnades öppna båtar, som smögo sig utmed kusten för att besörja öfverförseln till Norrige. Genom denna nya rörelse uppblomstrade den lilla staden Strömstad för en tid ganska ansevärt. Danska kapare å sin sida voro emellertid ej overksamme, utan oroade sjöfarten så mycket de förmådde. Deras djerfhet gick så långt, att de till och med stationerade sig i svenska hamnar. Äfven emot dem vidtogos endast halfmesyrer. De fingo blott, såsom det hette i föreskrifterne härom, på lämpligt sätt afvisas. Då engelsmännen innehade herraväldet snart sagdt öfver allt på hafvet, särdeles i Östersjön, brukades för handelsns obehindrade drifvande, mångfaldiga bedrägerier och underslef. Det var bekant, att svenska flaggan och svensk egendom i allmänhet respekterades. Derföre måste svenska dokumenter för nästan alla fartyg anskaffas, kosta hvad som hälst. Der verkliga icke kunde fås, förfärdigades falska. I Köpenhamn inköpta priser fordrade också svenska nationalitets-handlingar. Äfven med sådane köpslagades. Det var för många en gyldene tid.

Alla dessa förhållanden kunde dock på längden ej bära sig. Napoleon blef ej länge i okunnighet om det gäckeri, som med honom och hans planer öfvades. Han kunde ej överksam åse, att medan hans befallningar att till och med i offentliga bål uppbränna alla engelska produkter i södern åtlyddes, England flyttade sin handel till norden. Allt hvad som rörde handeln och dermed förenade förhållanden till England och Frankrike meddelades icke landshöfdingarne genom officiella konungabref, utan genom statssekreteraren Järta handbref. Redan den 9 november underrättade han, att konungen beslutit förbjuda införsel till Pommern af kolonialvaror ifrån hvilken ort som helst och således äfven från Sverige, och d. 16:de hette det, att kejsrerlige franske ministern hade gjort hårda påståenden om Sveriges deltagande i kontinentalsystemet utöfver hittills gällande traktater, hvarmed afsågs att från världshandeln utestänga England och derigenom förqväva dess industri och sålunda kufva en fiende, hvars öfvermakt till sjös man måste erkänna, och att ehuru konungen ännu icke fattat sitt beslut i detta viktiga ämne, Järta ansåg sig likväl böra i förtroende lemna landshöfdingen någon underrättelse derom, för att han med tillbörlig försigtighet vidare kunde meddela det åt en eller annan förständig och diskret köpman i sjöstäderna inom länet, som med uppgifven anledning af enskild korrespondens från hufvudstaden kunde instruera sine medborgare; att Järta väl hoppades att i möjligaste måtto enskilda förluster skulle kunna undvikas och att åtminstone inga sådane mesyrer skulle här inom landet blifva utförde, som kränkte svensk äganderätt, men att för möjligheten af någon den engelska regeringens ovilja öfver de steg, som kunde blifva oundviklige, rådligast vore att de handlande tillsvidare icke utsände några fartyg på längre expeditioner; dock borde man kunna vänta, att denna regering med billighet bedömde Sveriges belägenhet, att den afvaktade händelserna och att den i alla fall respekterade sina licenser, som redan voro utgångne. Några dagar derefter ankom till allmän bestörtning konungens kungörelse den 17 november, innehållande att som konungen, för att fullkomligen häfva det tvifvelsmål, som blifvit yttradt om dess rikets förhållande emot England, samt för att ännu kraftigare befästa de band af vänskap och förtroende, som konungen med Hans Maj:t fransmännens kejsare, konungen af Italien förenade, äfvensom för att å sin sida bidraga till det af fasta landets makter gemensamt åsyftade mål, afslutandet af en allmän och skyndsam fred, sett sig föranlåten att förklara krig mot det förenade konungariket Stora Britannien och Irland. Denna kungörelse åtföljdes af följande, d. 22 nov. daterade märkliga bref från h. ex. utrikes statsministern v. Engeström:

"Alla följer af förra regeringens opolitiska förhållande upphörde icke med den olyckliga fred det satt fäderneslandet i nödvändighet att emottaga. Inemot ett år har konungen kunnat bibehålla för sine undersätare en någor-

1810 lunda förmånlig handel. Hvad icke möjligt var att försvara, har man nödgats öfvergifva, men steg för steg har man försvarat sig. Om detta ådragit regeringen mycket bekymmer och många ledsamheter, har densamma dock den tillfredsställelsen, att ända intill denna stund har svenska folket, ehuru icke lyckligt, dock i anseende till handeln varit vida lyckligare än alla andra kontinentala länder. Att sådant icke kunde, allt bemödande oaktadt, vara mycket länge, var att förutse. Samma öde, som träffat det öfriga Europa, väntade Sverige och kunde nu icke längre afvärjas, då franske kejsaren begärt ett bestämdt yttrande, hvarigenom konungen kom i den obehagliga nödvändighet att välja emellan krig med Frankrike och dess bundsförvandter eller med England. Det har varit påkostande för konungens faderliga hjerta att se ett mål satt för den handel, hvilken han med så mycken möda sökt bibehålla för sine trogne undersåtare, men de öfver hufvudet hängande faror, hvilka hotade alla rikets innevånare, hafva förmått honom att af tvenne onda välja det som för menskliga ögon syntes det mindre. Onekligt är, att flere svenska män tillåtit sig en emot freden med Frankrike stridande smyghandel, den afundsjuka grannar öfver all måtta förstorat. Detta jemte politiska omständigheter har föranlåtit en värma uti den framställning, Hans Maj:ts Fransmännens Kejsare låtit afgifva, som gjorde det skyndsammaste svar nödvändigt.

Hans kongl. höghet kronprinsen, som så nyligen lemnat Frankrike, var långt ifrån att vänta något sådant. Han har ännu uti Frankrike sin gemål, sin son prins Oscar och flere millioner francs. Det oaktadt yttrade han sig i statsrådet med följande ord: "Jag känner icke nog Sverige, dess tillgångar och politiska ställning för att yttra mig öfver en så vigtig fråga. Jag bör således icke öfvervara den förestående öfverläggningen. Det blefve för mig påkostande att nödgas bära vapen emot mitt gamla fädernesland, hvilket jag älskar och nitiskt tjenat i 30 år. Jag kan icke glömma hvad jag är det land skyldig som upptagit mig. Det gifves intet offer jag ej är detsamma skyldig. Således mine herrar! Jag ber Er, hafven intet afseende på mig och mitt enskilda intresse. Styrken konungen till hvad Jansen Sveriges väl fordra. Jag väntar med tålmod konungens befallningar, färdig att fullgöra dem såsom lydlig undersäte och oförfärad soldat."

Dessa underrättelser behagade herr landshöfdingen genom munteliga meddelanden låta komma till allmänhetens kunskap."

Uti denna skrifvelse framskymta spår af både Carl Johans och friherre af Wetterstedts penna, som sedermera ofta förblandats.

Att med det nödtvungna kriget mot England ej var särdeles alfvar, slöts likväl deraf, att fråga ej blef om lyftning af det för händelse af krig anvisade kreditivet, och ingen kallelse till riksdag afhördes, hvilket enligt regeringsformen borde en sådan lyftning föregå.

Mot slutet af året ankommo öfver Helsingör och Helsingborg, hennes kongl. höghet kronprinsessan och prins Oscar, hvilka genast fortsatte resan till hufvudstaden.

Ett af de märkeligaste beslut, som vid 1809 och 1810 årens riksmöte kom till stånd, var upphäfvandet af landtullarne, en inrättning af den mest förhatliga beskaffenhet. Den räknade sin ålder ända från medeltiden och hade undergått mer och mindre väsentliga förändringar 1622, 1638, 1650, 1658, 1686 och slutligen år 1776, hvilket års stadga ännu var gällande. Hela verket var i sig sjelf mycket inveckladt. Dess ändamål var, att bereda en säker statsinkomst, hvilket det också kunnat göra, om det

varit möjligt att införa någon kontroll. Afgift erlades under namn 1810 af landtull och accis för alla varor, som från inrikes orter, sjö- eller landväg, till stad, marknad eller köping infördes, exempelvis till följande belopp:

För en tunna <i>hvet</i> :	landtull	2 sk. 6 rst.	
	husbehofsaccis	1 „ 4 „	= 3 sk. 10 rst.
„ <i>råg</i> :	landtull	1 „ 10 „	
	husbehofsaccis	1 „ 4 „	= 3 sk. 2 „
„ <i>korn</i> :	landtull	1 „ 7 „	
	husbehofsaccis	1 „ 4 „	= 2 sk. 11 „
För en <i>häst</i> öfver 9	quarts höjd: landtull	12 sk. 6 rst.	
af 9	quarts höjd dito	7 „ 10 „	
derunder	ditto	5 „	
För en <i>oxe</i> :	landtull	4 „	
	husbehofsaccis	4 „	9 r. = 8 sk. 9 r.

När man besinnar, hvilka minutiösa föreskrifter som följde verkställigheten, stadnar man verkligen i förundran, att något dylikt i vårt land och uti en icke längre aflägsen tid kunnat äga rum. Sålunda fordrades, vid påföljd af dubbel tull, bevis att varan var af egen afvel. Föregaf landtman det vara egen afvel, som han redan sålt, och dermed ville främja köparen att fritt för tull föra varan genom stad, pliktade han för slikt underslef ett tusende daler och miste varan. Om någon förde otröskad säd, vuxen på stadens område, inom stadens tullport, borde för hvarje år proftröskning ske i närvaro af personer, som magistraten förordnade som tullbetjente, hvarefter tull betaltes särskildt för säden och särskildt för halmen. De som bodde på stadens ägor, men utom tullporten, borde betala en särskild afgift såsom motsvarande husbehofsaccis eller konsumtionsskatt under namn af "fjermareåboafgift", 10 sk. för hvarje person öfver och 5 sk. för hvarje person under 7 års ålder, med skyldighet likväl att erlägga tull för allt som af dem infördes till staden. Husbehofsaccisen var ock i allmänhet egentligen en konsumtionsafgift. Den erlades endast för malen och omalen spanmål med undantag af hafre, ärter och vicker samt vidare för få- och fårskreatur, bränvin, kött, fläsk, öl och dricka m. m. Landtmannen betalte både tull och accis vid varans införande till staden, skulle derföre hafva särskilda qvittenser och borde af den som i staden köpte varan, återfå accisen, som ej i köpet fick beräknas. Nekade köparen att ersätta accisen, borde han böta 50 daler, som genast jemte ersättningen af landshöfding eller borgmästare borde utmätas. Att fortsätta beskrifningen skulle blifva alltför vidlyftigt. Tilläggas må emellertid, att särskild saluaccis erlades af slagtare, bagare och bryggare för deras tillverkning och försäljning under besynnerliga både bestämmelser och kontroller; att alla städer måste vara med stängsel omgifna, med öppningar endast vid tullarne, der lästa

1810 bommar voro anbragte; att om någon stadens invånare behöfde en grind på stängseln för att komma till sin egen jord, nyckeln dertill emellan hvarje gång grinden begagnades, borde förvaras i tullen; att då all förtullning måste ske efter varans mått, mål eller vikt, en oskäligen tid skulle åtgått om föreskriften derom skolat noga efterleivas; att således det mesta af förtullningen skedde efter godtycke och att, då varor blott fördes igenom en stad, uti infartstullen fick sättas pant för afgifterne till dubbelt belopp, som återställdes då med bevis från utfartstullen styrktes, att varan der blifvit utförd. Det vore att skäligen förmoda, det så mycket bråk öfver stad och land, hvarigenom en god del af de trafikerandes tid förslöstes, skulle lemna ett stort inkomstbelopp. Visst icke. Totala summan af landtullen, beslagsmedlen och acciserne utgjorde i hela Sverige för år 1809 259,275 rdr 16 sk., deraf för Stockholm 103,569 rdr, för Götheborg 33,6653 rdr och för Carlskrona 10,824 rdr, hvaruti likväl ingick en för dessa trenne städer särskild afgift under benämning qvarntull af 5 sk. 8 rst. för tunna hvete och i förhållande derefter för andra sädeslag, emot befrielse för dessa städers invånare att betala mantalspenningar. Huru klokt hela inrättningen var sammansatt, bevisas bäst deraf, att t. ex. i staden Lund var uppbörden berörde år 1,483 rdr, för hvars indrivande höllos och löntes: 1 tullinspektör, 4 tullskrifvare och 4 à 6 så kallade besökare, hvilka alla måste tjenstgöra både dag och natt.

Med år 1811 upphörde hela inrättningen, för hvars behållna inkomst det var lätt att finna ersättning genom andra intrader. Att en allmän glädje häröfver spridde sig genom landet, var naturligt, och säkert var denna den bästa och största reform, som blifvit utförd såsom en medelbar följd af 1809 års statshvälfning, näst den att rusthållarne sluppo att hålla vargering och reserv.

Den här af dessa betjening, som genom landtulltjenstemänens upphörande blef brödlös, klagade väl icke alldeles utan skäl. Att släppa dem helt och hållet på bar backe, var också onekligen något hårdt. Sine löner fingo de väl behålla; men på dem kunde de ej existera. De fleste af dem voro utgamla och till all annan tjenst oduglige, om de ock någonsin varit motsatsen. Nu måste många af dem lida nöd på sin ålderdom. Att de varit ofelbara är svårt att bevisa, men att de icke samlat förmögenhet var landskunnigt.

Näst denna reform må nämnas den, som rörde bränvinsbränningen. En ny förordning derom utkom den 13 juni 1810. Uppställd uti blott 4 §§, innehöll den de mest enkla föreskrifter. Bränvinsbränning fick utöfvas alla tider af året utan inskränkning eller undantag och med hvad slags redskap som helst. På landet fick den verkställas af alla hemmansägare och brukare, innehafvare af andra skattlagda jordlägenheter, ägare och brukare af alla större eller mindre utjordar, oskattlagda lägenheter och skattlagda tullmjölqvarnar, samt af mjölnare, torpare och indelte krigsmän, dessa

trenne sistnämnde likväl ej utan jordägarens lof och samtycke: 1810
 likaledes och under samma förbehåll af å landet boende embets-
 och tjenstemän, ståndspersoner och handverkare, oaktadt de ej
 ägde eller besatte jord. I alla rikets städer med undantag af
 Stockholm och Götheborg, ägde alla inom staden eller på dess
 ägor boende husägande invånare, jemte hyresmän, som dertill er-
 hållit husägarens tillstånd, rättighet att bränna och destillera
 bränvin. Försäljningen af bränvin, destilleradt eller odestilleradt,
 lemnades fri öfver allt inom riket, dock så, att rättigheten till
 försäljning af det bränvin hvar och en utöfver eget behof tillver-
 kade, ingalunda kunde utsträckas till minuterung och kroghållning,
 och således aldrig ringare än ett halft stop aflätas.

Bränvinsbeviljningen skulle sålunda utgå, att hvarje helt hem-
 män, ehvad bränning utöfvades eller icke, erlade 2 rdr årligen
 och för mindre hemman i förhållande derefter, dock ej under 8
 sk. Dessutom borde en hvar hemmansägare, som ville bränna,
 derföre betala särskild afgift i förhållande till pannrymden, med
 iakttagande, att för de så kallade skotska pannorne, de enda då
 kände konstapparater, beräknades för tredubbelt kanntal emot
 panna af vanlig form. I städerna, utom Stockholm och Göteborg,
 påfördes hvarje mantalsskrifven person 8 sk. och dessutom den
 som brände, afgift efter pannrymden. — Det är sant, att pann-
 rymsafgiften för de mindre pannorne var ringa — till och med 50
 kannor blott 1 sk. 6 rst. pr kannrymd — men när pannan steg till
 500 kannors rymd var afgiften per kannrymd 2 rdr 33 sk. eller
 tillsammans 1,343 rdr 36 sk., eller om den var skotsk en lika
 summa redan om pannan innehöll blott 170 kannor. I sednare
 tider hafva tusentals hufvud bråkat med bränvinslagstiftningen
 för att öka beskattningen och minska konsumtionen. Om räkning-
 en riktigt uppgöres, torde konto saldera sig med hvad 1810 helt
 enkelt föreskrefs.

Bland märkvärdigheterna från den så kallade revolutionsriks-
 dagen, må ock räknas beslutet om Göta kanals anläggning, det i
 sednare tider så mycket omtalade "blå bandet", som skulle dragas
 genom Sverige. Planen var djerf och lika svår att genomdrifva
 då, som jernvägssystemet nu. Skillnaden i Sveriges ställning var
 likväl betydlig. Då befanns landet fördjupadt i 28 millioners skuld,
 utblottadt efter ett förödande krig. Nu äger det ingen utländsk
 skuld att räkna, och det är uthviladt efter mer än 30 års fred.
 Då voro större allmänna arbetsföretag en fullkomlig nyhet, då sak-
 nade, nu åter finnas, män med tekniska kunskaper. Emedlertid
 genomförde amiral Platen sin älsklingsidé genom framprässan-
 det af beslutet om Göta kanal, som af mängden betraktades skola
 blifva ett nytt underverk, om det, som få trodde på, en gång blefve
 fullbordadt. Företaget skulle upplåtas åt ett bolag. För att upp-
 muntra till dess stiftande, måste tillika den gamla näringskällan,

1810 som emellanåt uppgrundats, men aldrig helt och hållet uttorkat — banken, tillitas. På en och samma dag, den 11 april 1810, utfärdades privilegium för Göta kanalbolag och reglemente för en diskontinrättning till förmån och understöd för detsamma. Banken skulle biträda med ett lån af 800,000 rdr emot 3 procents ränta i 15 år och derefter 4 procents ränta. Lånet skulle begagnas såsom ett kreditiv, på hvilket finge assigneras, inbetalas och åter assigneras. Inom 25 år borde hela lånet vara återbetalt och under tiden banken åtnjuta $\frac{2}{3}$ delar af den diskontvinst, som öfversteg 9 procent. Kanalen skulle vara färdig inom 10 år. Den blef det dock ej förr än 12 år sednare. Hela arbetet var kalkuleradt att utföras för 1,800,000 rdr, deraf en million samlades genom aktie-teckning à 100 rdr. Hvad icke kanalen skulle inbringa, borde vinnas genom diskonten. Att aktieägarna till slut fingo föga eller intet, det är bekant, äfvensom att tider funnits, då aktierne såldes för föga eller intet, det vill säga 1 rst. stycket. Banken förlorade betydligt på sin försträckning, och statsverket måste slutligen bidra med ännu större summor samt aktieägare, som ännu bibehållit förmågan dertill, utarma sig genom nya tillskott. Emedlertid är storverket fullbordadt. Ingen är mäktig att arithmetiskt utreda vinsten på det hela. Det vissa är, att derigenom somliga städer och orter gjort vinst i samma mån som andra förlorat i lif och rörelse. Ej underligt derföre, att kanalen ännu räknar kanhända lika många fiender som vänner.

1811 Vintern 1810—1811 visade sig staden Malmö uti ett lystrare tillstånd än någonsin tillföre eller efteråt. Flere bland ortens possessionater hade, efter förmodan på en impuls från kommerserådet Nordlindh, inköpt fastigheter i staden och tillbragte vintern der. F. d. landshöfdingen greve Tage Thott och hans son, titulerade landshöfdingen friherre Otto Thott, kammarherren sedan hofmarskalken greve G. Hamilton, landtrådet C. A. Cronsjöe, sedermera adlad Sjöcrona, majorerne J. Silfversköld och Adolf Coijet voro bland dem som förvärfvat sig hus i staden. Andre, såsom hofmarskalken greve Beck-Friis, kammarherrarne v. der Lancken, hofstallmästaren greve Frölich, kammarherren Nils Trolle, den nöjeslystna enkefru assessorskan Hallenborg, född Morman m. fl. bebodde hyrda lägenheter. Räknar man härtill de stora familjer alla dessa medförde — greve Adolf Mörner, som bodde nära staden och som, äfven som gammal, alltid var ung, hans bror den ryktbare generalmajoren greve Hampus Mörner och den betydliga garnison af både armé och flotta, som hit var förlagd, deraf flere bland högre befälet med familjer och sådane anförare för lustbarheter, som den elegante, modellformade öfverstelöjtnanten vid husarerne Fritz von der Lancken och den

humoristiske öfverstelöjtnanten Holger Morman, är det lätt att finna, 1811 att alla dessa tillsammans kunde utgöra en societet, hvars högsta problem var att söka nöjet och sprida det omkring sig. Kommer-serådet Nordlindh, sjelf intimt upptagen bland den sålunda bildade förnåma kretsen, införde så småningom äfven deruti en del embetsmäns och borgares familjer, och när ändtligen hit ankom h. ex. greve Jacob de la Gardie, hvilken då efter Carl Augusts död och Carl Johans uppträdande mindre väl trufdes vid hofvet och därför tillbringade vintern i Skåne på sin vackra egendom Löberöd, fann han la haute volée i Malmö så fullständig, att han beslöt ersätta hufvudstadens förströelser med försöket att här skapa ett eget litet hof. Det lyckades ej så illa. Uppdragen från ungdomen vid Gustaf den tredjes hof, hade han utvecklat sin medfödda ledighet i tal och umgängessätt till en höjd, som få efter honom upphunnit. Hans ståtliga figur och vackra utseende, oaktadt hans något framskridna ålder, hans ridderliga väsende, allt förenadt med den mest förekommande artighet och nedlåtenhet emot bägge könen — deraf det täcka likväl hos honom städse bibehöll företrädesrätten — gjorde honom till sjelfskrifven regent i den här församlade förnåma världen. Och denna var ock i mer än ett afseende lysande. Sådane stjernor bland ungdomen äro alltid sällsynta, som de tvenne fröknarne Antoinette och Fredrique von der Lancken, då i första knoppningen af alla skönhetens behag, — och de voro ändock icke utan medtäflarinnor.

Greve de la Gardie, van att under vintrarne i hufvudstaden vara generalordensmästare för Amarantherorden, en af kvarlevorna efter drottning Christina, ville göra illusionen fullkomlig och stiftade derföre en syskonloge af samma orden i Malmö, som likväl blef skattskyldig under den så kallade moderlogen i Stockholm i så måtto att hvarje ledamot, som intogs här, skulle erlägga en afgift äfven der. Idéen omfattades med mycken värma af Nordlindh och genomfördes med särdeles framgång. Den enda orden här förut funnits var det gamla Knutsgillet, som nu mistat sitt samlingsrum, hvilket upptagits under kriget till fältlasarett. Gillet hvilade sig derföre och var dessutom alltför gammalmodigt. Nu uppskattades det i stället som en ära att intagas uti den nya orden och på sådant sätt införlifvas med en högre krets. Ja, smaken härför spridde sig så allmänt, att till och med alfvarsamme och flärdfrie män, dem ingen tilltrorde sig att tillbjuda inträde, funno sig af förbigående förnärmade. Tilloppet af inträdande vid ordens första öppnande var så stort, att speciel reception blef omöjlig, utan måste den ske en bloc. Ordenssammansmanträden med bal och briljant supé följde nu tätt på hvarandra. De aftnar, som för dylika voro ledige, upptogos af spektakler, middagar och supéer i enskilda hus. Med ett ord, hufvudstadens och hofcirkelns seder och bruk efterhärmdes fullkomligt. Ett alltsedan konungamordet år 1792 bortlagdt nöje, maskerader, åter-

1811 upplifvades. Det nyssnämnda afskyvärda brottet hade alstrat den folktron, att sådane nöjen blifvit formligen förbudne. Vid undersökning befans att så icke skett, och landssekreteraren Hoffman och öfverstelöjtnanterne Morman och von der Lancken voro de första, som gifvo en lysande maskeradbal. Derpå följde flere sådane.

Vintersäsongen nalkades emellertid sitt slut och de här samlade adelsfamiljerna åtskiljdes med öfverenskommelse, att Amarantherorden skulle såsom en af sina högtider äfven fira den 14 juni. Att skånska adeln vid den tiden fick annat att tänka på, så att denna högtidsdag aldrig kom att firas, skall framdeles visas. Några följande vintrar återtog skånska Amarantherordens loge sitt fordna lif, och mycket penningar uppoffrades på inträderna och stigandet i graderne. Ordens kassa steg betydligt och användes till uniformerade beklädnader åt fattiga barn. Fråga uppstod och ventilerades att med biträde af kassan bilda en gymnastikinrättning, men förslaget förföll, då vid den allmänna förstörelsen i följd af diskontkatakstrofen 1817 denna kassa i sällskap med så många andra fans splittrad. I sednare tider har orden blott uppehållit ett flämtaude lif, och den synes som alla dess vederlikar gå sin upplösning till mötes såsom stridande mot tidens fordringar på kastväldets upphörande.

Då författaren nu företager sig skildringen af de i Skåne detta år bland allmogen utbrustna oroligheter, dem han varit i tillfälle att på ganska nära håll följa och betrakta, anser han det vara sin pligt att från början ställa händelserne i deras rätta dager, för att derigenom skingra de irriga begrepp, hvilka från mera än ett håll uppstått om anledningarne till dessa oroligheter och deras syfte. Det är nämligen bekant, att man deruti velat uppleta spår af den förvista f. d. kungliga familjens eller dess anhängares verksamhet. Med tryggt samvete kan författaren vitsorda, att detta innefattar ett fullkomligt misstag, och han skall i det följande bevisa sin sats. För att låta sanningen fullkomligt komma i dagen, blir emellertid nödvändigt att gå tillbaka till sjelfva källorne.

Då vid 1809—1810 årens riksdag konungen i sitt svar af den 31 mars 1810 på ständernes anhållan om vargeringsmanskapets upphörande framställde fråga, huru riket skulle förvaras och huruvida den dåvarande krigsstyrkan vore tillräcklig, öfverlemnades denna fråga till skyndsam behandling åt allmänna besvärs- och ekonomieutskottet, som redan den 10 april deröfver afgaf ett ganska summariskt betänkande, gående derpå ut, att krigsmakten vore otillräcklig för rikets försvar och att den således behöfde förstärkas; detta föreslogs böra ske på det sätt, att först och främst borde all då inom rikets gränser varande oroterad jord, utom militärboställen som af i tjenst varande officerare innehades, så snart riket med krig hotades eller oroades, genast uppsätta och med

beklädnad förse det emot samma jord svarande försvarsmanskap, 1811
 hvilket konungen skulle äga att samtidigt med ordinarie arméen låta uppbåda och utkommendera; dock skulle denna extra rotering vid krigets slut alldeles upphöra och aldrig oftare, än då riket hotades med anfall, kunna uppsättas. Till ett sådant ändamål skyndsammare vinnande borde landshöfdingarne anbefallas, att hvar i sitt län, genast och sist inom sex månader ifrån det en sådan konungens nådiga befallning till dem ankom, med biträde af tillkallade i orten boende kunnige personer af alla fyra stånden, verkställa en provisionel extra rotering å all inom länet oroterad jord, efter den metod och de grunder, som med den först i hvarje provins redan verkställde ordinarie roteringen och den oroterade jordens kända förhållande emot den roterade närmast stod att förena. Denna provisionella rotering finge ej uppehållas deraf, att något stånds medlemmar skulle, efter erhållen kallelse, ifrån förrettningen uteblifva, och öfver densamma borde rikets ständer förbehålla sig att enligt 30 § af regeringsformen vid nästa riksdag öfverlägga och besluta; men om, under det denna reglering pågick, riket skulle med fiendtlig härmagt hotas eller anfallas, så att ett starkare försvar än af den ordinarie arméen erfordrades, borde konungen äga makt att af det härofvän omförmälda förstärkningsmanskap uppbåda och uttaga hvad rikets försvar kräfde.

Under förbehåll att ofvannämnde extra rotering vid påkommande krig ofelbart blefve verkställd, föreslogs att rikets ständer skulle samtycka, att när rikets gränser af fiendtligt anfall hotades eller oroades, förstärkningsmanskap skulle uppsättas under hufvudsakligen följande vilkor och efter nedannämnde grunder:

1:o. Konungen bestämmer i nåder, efter behofvet för hvarje krig, antalet af detta förstärkningsmanskap, hvilket dock aldrig får öfverstiga 50,000 man.

2:o. Det antal, som sålunda nödigt pröfvas, utgöres af manbara personer mellan fyllda 20 och 45 år, och utgå från hvarje stad, socken eller pastorat så många som svara mot stadens eller socknens folkmängd af denna ålder, i proportion till hela rikets folknnummer inom densamma, sedan den stående arméens antal derifrån blifvit afräknadt; äfvensom antalet af roteradt eller värfvadt krigsfolk inom hvarje stad eller socken från dess folknnummer vid beräkningen afdrages.

3:o. Då konungen kunnat genom vederbörande embetsmän låta insamla nödig upplysning om antalet af stridbare personer mellan 20 och 45 år i hela riket samt i hvar särskild stad eller socken som bör utgå, torde konungen, så fort sig göra låter, tackas härom låta kungörelse utfärda, på det alla städer och socknar i riket må kunna i tid vidtaga behörig anstalt, för att, på hvad sätt stadsborne eller socknemännen hvar för sig finna lämpligast och hälst genom frivillige öfverenskommelser, anskaffa det antal som vederbör och hafva detsamma för behofvet i beredskap.

4:o. I händelse, genom här ofvan nämnde öfverenskommelser i städerna och socknarne, det erforderliga antalet stridbara män icke skulle kunna erhållas, kommer det bristande manskapet att anskaffas. Detta verkställs i hvarje församling å allmän sockenstämma, på det sätt, att lötning, först emellan ogifta och de gifta, hvilka icke hafva barn, samt sedan emellan öfrige, om någon af dem behöfves, bestämmer, hvilka som komma att utgå.

1811 5:o. Ifrån denna lottning frikallas alla i publik tjenst varande embets- och tjenstemän, sådane studerande, hvilka inom de näst föregående åren vid akademierne i riket studier idkat eller der blifvit efter behörig examen ordentligen inskrifne, åtminstone sex månader förr än konungens nådiga befallning om manskapets uppställande utgått, bruksägare, fabrikanter samt, med undantag af krögare, alla rätte borgare, som minst ett år före manskapets uppsättande vunnit burskap, alla de jordägare eller jordbrukare, som besitta och bebo större eller mindre hemmansdelar, hvilka äro ordentligen bebygda.

6:o. Så väl de nyroterade soldater, som det nu stadgade förstärkningsmanskapet införlifvas till alla delar med det infanteriregemente, som närmast dem befinnas indelt, ställas under detta regementes befäl och njute samma sold och förplägning af kronan. De få beklädnad och beväring till godhet och beskaffenhet alldeles lika med den förut indelta soldaten.

7:o. Lika klädd och utrustad med denne, skall den nya krigaren, så snart han hunnit i exercisen vinna någorunda färdighet, genast inträda i ledet, med den gamla vanda soldaten, vid hans sida blifva förd i striden, under marschen och i kvarteren erhålla af hans erfarenhet mogna råd och undervisningar för hans egna vård.

8:o. Alla de omständigheter, som tillhöra detta ärendes verkställighet och öfver hvilka rikets ständer icke finna lämpligt att uttryckligen besluta, böra till konungens egen höga pröfning och afgörande hänvisas, med förbehåll, att de utskade hufvudgrunderne onekligen blifva iakttagne.

I stället för att i detta viktiga ämne fatta ett enstämmigt beslut rörande detaljerne, stadnade det dervid, att rikets ständer såsom sitt svar till konungen blott öfverlemnade nu anförda utskottsbetänkande, "förvissade att konungen vid verkställigheten häraf täcktes fästa nådigt afseende å de modifikationer, med hvilka riksständen, hvart för sig, beledsagat sitt sålunda förklarade bifall, och att, om Sverige en gång genom härsmagt behöfde räddas, konungen efter nådig pröfning skulle sjelf säkrast gifva riktning och användande åt ett sjelfständigt folks förenade stridskrafter."

Svårigheten att sammanjemnka de olika meningarne i den viktiga frågan lemnade intet val emellan att låta den helt och hållet förfalla eller att stadna vid att åtminstone bestämma hufvudgrunderne för försvaret i händelse af fiendtligt anfall. Landtvärnets öde stod för lifligt i minnet, särdeles hos bondeståndet, så att det var endast med vilkor, att den privilegierade jorden, som den tiden icke utan till en högst obetydlig del var i allmogens ägo, skulle särskildt för sig uppställa manskap, som bondeståndet kunde bevekas att samtycka till utskrifningen af ett nytt landtvärn, fast under en annan benämning.

Ingen verkan af detta beslut, hvarken i ena eller andra afseendet, afhöordes före Carl Johans ankomst till Sverige. Förmodligen var det han, som åter satte lif i saken. Åtminstone ankom till landshöfdingarne ett handbref från statssekreteraren Carpelan den 13 december 1810, som meddelade hvad rikets ständer beslutat, föreskref att upplysningar om autalet af 20 å 45 års gamla män borde inskickas, *likväl, utan att göra någon uppmärksamhet eller leda till den tanken, att någon fråga kunde vara om förstärk-*

ningsmanskapets utgörande för det närvarande; allt sammankallande af menigheter i sådant afseende borde således alldeles undvikas. 1811

Den 5 februari 1811 utkommo särskilda kongl. instruktioner för de kommitterade, som hade att uppgöra indelningsverket för extra roteringen, och att denna med verkligt alfvar påskyndades, bestyrkes af dermed åtföljande circularämbref till landshöfdingarne i början af mars månad. De i Skåne varande roteringskommissionerne sattes också i gång så hastigt, som nödiga förberedelser det medgäfvos. Under tiden utkom en kongl. kungörelse af den 17 mars, hvarigenom allmänheten underrättades, att konungen insjuknat och till helsans återställande ansetts böra befrias från de bekymmer, som med allmänna ärendernes förvaltning stå i förening och att, då han insåg och erkände, att rikets ständer vid regeringsformens upprättande endast af grannligheten emot honom, ej uti denna grundlag upptagit, som sig nu företedde, huru med rikets styrelse borde förfaras under konungens sjuklighet, konungen trott sig ej bättre kunna uppfylla sin pligt emot sig sjelf och riket, än genom öfverantvardande af bådas vård åt hans kongl. höghet kronprinsen, som således fick uppdrag att tills vidare föra styrelsen öfver riket och derunder lydande länder. I konungens namn utfärdade också Carl Johan den 23 april den kungörelse angående förstärkningsmanskapet, som framkallade så mycket oväsende i landet, enkanerligen inom Malmöhus län. Kungörelsen innehöll, att som riket var i krigstillstånd med Stor-Britannien och Irland och en engelsk örlogsflotta snart förväntades till Östersjön samt det således utgjorde en pligt att vara betänkt på fredandet af rikets kuster, såg konungen sig föranlåten att, i kraft af rikets ständers eget stadgande i detta fall, fastän den påbegynta extra roteringen ej hunnit till full verkställighet bringas, nu begagna den åt konungen öfverlätne rätt att i farans och behofvets stund uppbåda 15,000 man af förstärkningsmanskapet. Medgifvas måste, att från högsta ort all möjlig försigtighet iaktogs för att på förhand lemna allmänheten fullständiga upplysningar. Sålunda ålades landshöfdingarne att till särskilda föregående sammanträden på flere ställen i länet kalla deputerade från socknar och städer för att rådgöra om sättet att i möjligaste mätto undvika lottning genom att på annat sätt eller emot lega inom socknarne anskaffa det erforderliga antalet manskap. Huru mycken vigt regeringen fästade vid dessa sammanträden, inhämtas deraf, att landshöfdingarne tillåtos att förordna annan ordförande i sitt ställe i roteringskommissionerne, för att sjelfve kunna leda öfverläggningarne vid berörde sammanträden. Här gällde det ock, hvad landshöfdingarne gingo för.

Landshöfdingen i Malmöhus län grefve Gustaf Fredrik von Rosen var en ärans man. Uppdragen vid Gustaf III:s hof, medförde han derifrån ett förekommande umgängessätt. Af naturen gödsint, förvärfvade han sig vänner öfver allt. På allmogen ägde

1811 han stort inflytande, så ofta han ville begagna det; men han plågades af ett svårt naturfel — flegma, som oftast gjorde honom alldeles overksam. Arbetet var honom då en plåga. Han undvek, så länge möjligt var, att blott teckna sitt namn. Att förmå honom dertill på eftermiddagen mötte den aldra största svårighet. Med dessa egenskaper var han visst icke rätte mannen i dessa kinkiga tider. Resor voro likväl hans lif och det som minst besvärade honom. Således höll han de nyss omnämnde förberedande sammanträdena i Ystad den 4 och i Helsingborg den 10 juni. Vid bägge syntes stora folksamlingar af allmogen utanför städerna. Der yttrades högt åstundan att få tillträde till landshöfdingen, för att förmå honom så ställa till, att adeln fick uppsätta sin extra rotering först, innan någon lottning till förstärkningsmanskaps uppsättande eller utlottning kom i fråga. Intet hot afhöordes då. Om greve Rosen, — ifall han ansett det af nöden, omgifven af militärgarde, — visat sig för allmogen, hos hvilket han stod i både gunst och anseende, samt afhört dess framställning, är det ej omöjligt, att han genom sin milda öfvertalningsförmåga kunnat verka till missförståndets häfvande. Olyckligtvis valdes icke detta sätt på någotdera stället, utan i stället på bägge att begagna våld, innan något sådant å allmogens sida blifvit visadt. Utanför Ystad och på Ringstorps backe vid Helsingborg utskickades husarkommenderingar till häst att skingra folkhoparne, som lika okunniga, men ännu mera uppretade, återvände för att med ökad styrka återkomma. Derefter var olyckan ohjelpig.

Allmogen, särdeles drängar och frälsebönder, satte sig i rörelse öfver nästan hela länet, förvillade af det uppkomna missförståndet, som ingen försökte undanrödja genom upplysningar om verkliga sammanhanget, hvilket här ofvan blifvit framställt. I Hyby och Lemmeströ socknar hade redan indelning till lottning skett. Kyrkoherden i den sednare socknen — prosten Nibelius — en gammal man, öfverfölls och blef illa slagen i sitt eget hus samt tvingad att underskrifva en återkallelse af hvad som skett. Kyrkoherden i Hyby fördes halfnaken in till Malmö, för att utverka några redan häktade drängars utlemnande. Han var glad att få anses delaktig i uppstudsigheten och att såsom nyss till orten ankommen och obekant sjelf få vinna säkerhet i länshäktet. En handlande här i Malnö — Halck — gjorde sin olycka derigenom, att han af nyfikenhet uppträdde i Bara kyrka och af enfald styrkte allmogen i sin föresats att ej deltaga i indelningen och lottningen. Hans öde blef att med mycken plats få försona sitt brott med ett års fästning, — hvarunder han likväl förskaffade sig en hustru. Som de samlade bondhoparne med våld inträngde på herregårdarne samt ömsom våldförde godsägarna, för att aftvinga dem förbindelser att sjelfve anskaffa allt det krigsmanskap, som erfordrades, ömsom roffade till sig bränvin och vapen, flyktade flere godsägare

till Malmö, dit andra samtidigt kommo för att hålla Amaranther- 1811
 loge, hvilken likväl inställdes. Upprorssmittan angrep i synnerhet
 frälsebönder och drängar i Färs, Bara, Torna, Wemmenhögs, Lju-
 nits och Herrestads härad. Medan en kronolänsman i Wemmen-
 högs härad öfverfölls i sitt hus med hugg och slag, för att han
 låtit häkta dem, som uppbudade allmogen, samt tvangs att ej åtala
 deras brott, utmärkte sig en annan kronolänsman i Färs härad
 för en särdeles fintlighet. — Folkrörelsen började visa sig. Han
 låtsade om ingenting, utan reste blott omkring i byarne och bu-
 dade genom teckning på gårdsportarne inqvartering af trupper,
 hvilka aldrig ankommo. Uppskrämda gingo bönderne hvar till
 sitt. Underrättelsen om denna krigslist framkallade ett handbref
 till landshöfdingen från högsta ort, att länsmanen förvärfvat sig
 rätt till någon belöning. Mannen, som uppmanades att sjelf välja
 hvad han önskade sig, svarade, att han ej eftersträfvade att blifva
 annat än hvad han var, men i ett större och bättre distrikt. Ett
 sådant, bestående af ett helt härad, blef snart ledigt, och han fick
 det. Annars utmärkte sig ingen, hvarken högre eller lägre tjen-
 steman, för någon rådighet, när det gällde att återföra de för-
 villade till besinning. En tillförordnad kronofogde i Torna, Bara
 och Harjagers härad gjorde, som han trodde, ett härligt fynd i
 Lund, då han uti en salubod häktade en bonddräng från Staus-
 torp, som förde brottsligt tal öfver dagens fråga och till råga
 deruppå befans innehafva en budkafvel af träd med åtskilliga in-
 signier. Karl och budkafvel infördes till landskansliet. Den sed-
 nare förvarades såsom en dyrbarhet. Flere af skånska adeln och
 fornforskare beskådade denna raritet, som förklarades vara lika
 med dem, som fordom brukades af de så kallade snapphanarne.
 Villan gick emellertid snart öfver, då det utröntes, att persedeln
 i sjelfva verket var ingenting mer och ingenting mindre än en så
 kallad karfstock eller likare emellan en krögare på landet och
 drängarne i Stanstorp öfver aflemnadt och emottaget öl, ett red-
 skap, som den tiden allmänt brukades emellan mindre skrifkunnige
 personer.

Snart antog upproret en allvarsammare natur. Hela dagen
 den 13 och på morgonen den 14 juni inlupo till länsresidenset
 rapporter från alla håll med den så kallade kronobrefbärareposten
 (en annars långsam korrespondansanstalt, men nu påskyndad,
 efter den tidens sed med gästjädrar uti alla brefhörn) — att all-
 mogen i tusental visade sig i trakten af Simontorp, Ryssgård,
 Svaneholm, Näsbyholm, Brodda, Torup, Heckeberga, Hyby och
 Klågerup, beväpnad med bössor, liar, hötjufvor, vagusstänger,
 spadar och yxor. Med kikare trodde man sig från kyrktornet
 i Malmö se stora skaror på höjderne dragande mot staden.
 Landshöfdingen greve Rosen hade, utau att vidare bekymra sig
 om hvad som redan den 13 inrapporterades, samma dag jemte

1811 landskamereraren begifvit sig ut för att fortsätta roteringskommissionens arbete inom Färs härad. Länsstyrelsen utgjordes således ensamt af landssekreteraren Hoffman, som adjungerade landskontoristen Lieberath att företräda landskamereraren. Nyssnämnde landssekreterare, som annars icke gjort sig känd för synnerlig embetsmannaförmåga, utvecklade vid denna period, och särdeles i det ögonblick faran var störst, ett mod, en kraft och en rådighet, som ingen hos honom väntat. Han föranstaltade på förmiddagen den 14 ett slags krigskonselj, bestående af honom sjelf, här tillfälligtvis på besök varande generalmajoren greve Hampus Mörner, kommandanten i staden öfverstelöjtnanten greve Gyllenborg och borgmästaren Nordlindh, i hvilken sednares rum konseljen hölls. Der åtog sig generalmajoren greve Mörner, att om han erhöll till sin disposition 4 kanoner, 100 man infanteri och så många husarer af sitt regemente — sedermera Kronprinsens Husarregemente bar den tiden namn af sin chef samme greve Hampus Mörner — som genast kunde göras beridne, oaktadt deras hästar voro ute på bete, skulle han med denna lilla armé utrycka och skingra den samlade upproriska styrkan. Greve Gyllenborg tvekade att lemna det ifrågasatta militära biträdet, åberopande instruktionen för kommandanten att ej blotta fästningen, men lät slutligen öfvertala sig emot löfte att erhålla motsvarande förstärkning från annat håll. Nordlindh föranstaltade en uppmaning till de af stadens innevägnare, som hade hästar, att på eftermiddagen aflemna dem på stallgården till husarernes disposition för att påföljande morgon återfås. På detta sätt lyckades det att göra 40 husarer beridne.

Klockan 6 e. m. var denna armékorps samlad utanför landskansliet, der greve Mörner steg af hästen, för att af landshöfdingembetet erhålla det officiella uppdraget. På stora kansliummet emottogs han af landshöfdingembetet, och landssekreteraren Hoffman aflemnade till honom ett slags skriftlig anmodan att företaga det märkvärdiga fälttåget. Innehållet af denna anmodan skulle författaren gerna velat återgifva, men den finnes ej i landshöfdingembetets konceptböcker intagen, hvilket troligen härleder sig från den brådska, hvarmed allt den dagen på landskansliet måste expedieras under ett tillopp af menniskor, som uppfyllde alla rum, korridorer och trappgångar, ditkomne dels såsom kurirer och estafetter och dels af oro, fruktan och nyfikenhet. Författaren minnes emellertid mycket väl, att greve Mörner vid genomläsningen af det papper, han af landssekreteraren Hoffman emottog, stötte sig vid en antydning deri, att greven hade att ställa sig under h. exc. friherre Tolls vidare ordres — en följd deraf, att en kurir ännu icke hunnit återkomma, som afgått till denne, hvilken då befann sig i Ystad, afseende just den casus, som nu inträffat, eller att uppresningen blefve allmän. Greve Mörner ifrågasatte till och med att inställa hela tåget, men landssekreteraren Hoffmans övontade

beslutsamhet, då han förklarade, att han hittills amicalement talat vid grefven såsom sin fordne auditör, men numera i landshöfdingembetets namn frågade honom om han ville fullgöra det öfverenskomna uppdraget eller ej, tycktes göra grefve Mörner så flat, att han utan att vidare säga ett ord hastigt fattade sin bortlagda generalshatt, skyndade ut för trappan, kastade sig på hästen och gaf kommando: "framåt marsch". 1811

Det var ett besynnerligt tåg att åse. Det öppnades med de fyra kanonerne, åtföljde af en liten servis; derefter kommo husarerne, glädtigt tämjande sine ovana, välfödda stadsbohästar, och sist infanteriet af konungens eget värfvade regemente. Man har bittert klandrat detta företag; men sedan sakerne kommit till den ytterlighet, hvartill de då hunnit genom för liten rådighet från början hos de civile lokalitydigheterne, af hvilka numera ingen hvarken högre eller lägre vågade framträda för att upplysa och varna, utan endast lemnade presterskapet i sticket att på sockenstämmorne till verkställighet befordra befallningarne om indelning eller lottning, var i sanning ej annat att göra, än att ju förr desto häldre möta våld med våld. Man har till och med ifrågasatt rättigheten dertill. Den var likväl ostridig och lagstadgad. Det bör märkas, att rikets ständer redan vid 1809 och 1810 årens riksdag och således för än Carl Johan, som man alltid velat tillskrifva håg för militäriblandning, blifvit inkallad i riket, sjelf upptagit frågan om behofvet af en lag mot upproriske rörelser, men, då de icke kunnat i detalj derom fatta beslut, med uttalande af den allmänna grundsats att våld bör med våld mötas, öfverlemnadt åt konungen att i förekommande fall tillämpa denna grundsats för att bibehålla lugn, ordning och säkerhet i landet, hvarom konungen till behörigt iakttagande i hvad på dem berodde sine befallningshafvande förständigande. Saken var således fullt lagenlig. Huru den utfördes, blir åter en annan fråga, som snart skall beröras. För att återvända till berättelsen kan ej obemänt lemnas, att de upproriska rörelserne på landet äfven inverkade på sinnestämningen i staden. Der jäste också, i synnerhet bland tjänsteträngarne, ett illa doldt missnöje öfver anstalterne till förstärkningsmanskapets uttagande, ehuru någon lottning ej ifrågakom, utan det bestämda antalet anskaffades genom lega af lottlagen. — Sednare på aftonen återkom kuriren från h. exc. friherre Toll, medförande underrättelse, att till befordrande af ordning och allmänna lugnets återställande generalmajoren grefve Mörner icke allenast blifvit beordrad att emottaga överbefälet i och omkring Malmö, utan jemväl öfver de der förlagde trupper tillika med tvenne sqvadroner af indelta kavalleriet, och uppdrogs åt konungens befallningshafvande att skyndsamt föranstalta, att den oberoendena delen af här förlagde husarer blefve med skjutshästar för-

1811 sedde till det antal som requirerades — i sanning ett eget sätt att bilda kavalleri och som ej heller kunde utföras.

Natten emellan den 14 och 15 var lugn, men hemsk. Klockan omkring 9 på aftonen hördes trumpetskall från Måns-torps sqvadron af skånska husarregementet, som samlats i Hindby och aftågade såsom förstärkning till grefve Mörners korps. På landskansliet var hela tjenstepersonalen samlad i arkivet under hela natten. Klockan 4 på morgonen intågade till garnisonens förstärkning i staden öfverstelöjtnantens sqvadron af dåvarande skånska karabinierregementet. Icke förr än på eftermiddagen den 15 afhöordes något från de utmarscherade trupperne. Då började rykten inlöpa, att ett slag stått vid Klågerups gård. Först på aftonen återvände söder ifrån trupperne till staden, medförande 195 fångar, deraf några sårade, samt flere lass krigsbyte, bestående af förut beskrifne anfalls- och försvarsvapen. Man fick då veta, att hufvudstyrkan af allmogen fattat posto på Klågerups gård. Efter förgäfves gjorda uppmaningar att gifva sig, lossades två kanonskott, som dödade flere inne på gården. I stället för att deraf låta sig rätta, tillslöto de der inne varande porten under hurrande och skriande. Porten forcerades af infanteriet, som inkommet på gården började handgevärseld. Nu flyktade allmogen in i husen och ut på marken. Här viddager skuggsidan. Hade civilmyndighet funnits tillstädes med makt att befalla, hade den ovilkorligen hindrat vidare manspillan och blodsutgjutelse. Ändamålet som söktes var att skingra de samlade folkmassorne. Detta var vunnet, och en sådan skräck injagad hos dem, att de alla genom flykten räddade sig utan mod att återvända. Men i stället för att stadna, fortsatte militären sin lätt vunna seger genom att förfölja de flyende både i husen och på fältet samt genom gevärs-skott och med blanka vapen mörda och såra. Omsider upphörde slagtingen, sedan inga fiender vidare hvarken höllo stånd eller kunde upphinnas, emedan de med vindens hastighet flydde undan sina besegrare. Huru många offer, som under striden pliktade med lifvet för sin halstarrighet, har aldrig med positiv visshet blifvit bekant. Antalet antogs emellertid till 29. Ätminstone uppgaf tjenstgörande kronofogden, som straxt efter slaget infann sig på valplatsen, ett sådant antal, då han inställde sig på landskansliet för att erhålla föreskrift om, huru med de dödes begrafning borde förhållas. Efter mycken villrådighet beslutade sig länsstyrelsen för att befalla, det liken skulle afsides nedgrävas. Den mödan besparades emellertid kronobetjeningen, emedan, vid dess ankomst för att derom foga anstalt, alla liken voro borta, troligen hemförde af anförvandter och vänner. Huru med deras begrafning tillgick, var man å auktoriteternes sida klok nog att icke närmare efterforska. Olyckan var stor nog för de efterlevande, utan att behöfva ökas genom nya sorger.

Intåget till staden var hemskt. De fångne, utmattade genom flere dagars kringstrykande, utan annan egentlig förtäring än bränvin, hade ett förfärligen förstäldt utseende och voro med hamp-tömmar bundne tre och tre tillsammans med händerne på ryggen samt så vidare sammanbundne liksom i en kedja. Hela svärmen insattes uti en kasern på slottet. 1811

Nu återstod att beifra hvad som förefallit. Tiden medgaf icke lång besinning. Två hundra voro redan häktade i Malmö, och deras antal ökades dagligen. På förslag af en häradshöfding Elgström, som tillfälligtvis tjenstgjorde på landskansliet, vidtog landsskreteraren Hoffman det raska steg, att under åberopande af ett kongl. bref af den 22 november 1749 uppdraga åt rådstufvurätten i Malmö hela ransakningen med den vid Klågerup fångna bondskaran. Om ock icke 16 § uti 1809 års regeringsform undanröjt en sådan undantagslag, som nyssnämnda kongl. bref innefattar, visade det sig snart, huru man derigenom invecklade målet. Ransakning om nära nog samma sak var dels redan börjad och måste dels derefter förordnas både vid Herrestads, Luggude, Torna och Wemmenhögs häradsrätter.

Landshöfdingen greve Rosen med landskamereraren voro under de hetaste dagarne inspärrade på Wanstatorp. Sannolikt såsom en följd af rapporter om upprädena utanför Ystad och Helsingborg, blef h. exc. friherre Toll redan den 17 juni af Kgl. M:t anbefalld att emottaga inseendet öfver polisanstalterne i Skåne, ett uppdrag, som sedermera aldrig återkallades. Snart derefter blef södra delen af Skåne försatt i ett slags belägringstillstånd. Ehuru slaget vid Klågerup hufvudsakligen dämpat upproret, var detta ändock icke fullkomligen kufvad. I Färs härad fortforo ännu rörelserne. Allt fick der ett fullkomligen militäriskt skick. General Platen inrättade ett slags inquisitionsdomstol för detta härad på Löfvestads kungsgård, der ett slags ståndrätt hölls med sjelftagen extra judiciel bestraffningsprocedure. De hvilka mål icke ansågos kunna härmed afslutas, remitterades till ransaknings undergående vid domstolarne. I afbidan derpå affördes de till Ystad, der de inpackades på fartyg och under detta slags arrest sleto mycket ondt. Häradshöfding Rydeberg i Wemmenhögs härad vågade icke hålla urtima ting i Lemmeströ prestgård angående det emot prosten Nibelius utöfvade våld annorlunda än under skydd af — en kanon. Till säkerhet för urtima tinget i Dahlby förlades dit en militärkommendering. För öfrigt spriddes dylika kommenderingar öfver allt. Det hela bedrefs efter krigsbruk. Exc. Toll var nu själen uti allt hvad som skulle göras och låtas. Bland annat underställdes honom en kronfogdes anmälan, huru borde förhållas då fourage för en kavalleritrupp i Dahlby icke fans hos inqvarteringsgifvarne. Svaret blef, att fogden borde anbefallas förskaffa fourage i fogderiet, hvar det fans, sedan tillgången derpå i insurrektionsorten vore medtagen.

1811 Om och hvad ersättning derfor kunde äga rum, skulle framdeles bestämmas. På kronofogdens ytterligare anmälan, att hvarken fourage eller proviant kunde anskaffas till posteringarne i Dahlby och Genarp, med mindre gärd fick uttagas, och att vid sådan händelse hos alla åborne ej förmodades finnas hvarken det ena eller andra, föreslog landshöfdingen hos exc. Toll, att upphandling finge ske genom auktion; men han svarade härtill nej, då det synbarligen vore mera bristande vilja än förmåga hos allmogen, som motverkade ändamålet, hvilket måste främjas på anbefaldt sätt, och att om kronofogden förhölle sig såsom andra kronobetjenter, att uttaga proviant och fourage der det fans, vore flere sådane anmälandens som nu skett öfverflödige.

Exc. Toll synes härvid ej hafva låtit genera sig af föreskrifterne uti 73 och 74 §§ regeringsformen, som icke ens uti konungens händer nedlagt så stor makt, som den han utöfvade. Äfven i andra afseenden ådagalade han sin maktfullkomlighet. Uti bref till rådstufvurätten i Malmö den 28 juni förkunnade han sig vara både föranlåten och berättigad förordna, att uppå rådstufvurättens pröfning finge ankomma att emot borgen lösgifva dem af de i och för upproret häktade, som för ålder, bräckligheter eller af andre bevakande orsaker syntes framför de öfrige böra en lindrigare medfart åtnjuta; men jemte en sådan för dem ställd borgen borde dem föreläggas, att, när så af vederbörande påfordrades, sig ofelbart åter inställa, och rådstufvurätten till konungens befallningshafvande ingifva en noggrann förteckning å dem, som sålunda ställdes på fri fot. Detta synes vara en obehörig inblandning af civil eller militär myndighet uti domarens göromål. Omtänksammare var, att han samtidigt dermed förordnade, att till nytta för de häktades hälsa dem bereddes lämpligt arbete uti friska luften en å två timmar dagligen för- och eftermiddag. Denna föreskrift förde till uppläggandet af den vall med rätt uppstående mur, som förefinnes i norr och öster om gamla grafven, då man passerar till nuvarande korrektionsinrättningen.

För att göra krigstillståndet fullkomligt erfordrades äfven proklamationer. Såsom prof anföres en sådan:

Allmän kungörelse och varning!

På flere ställen i denna provins hafva upproriska uppträden förefallit. Synnerligen inom den ålder, som enligt konungens författning kan komma i fråga att utgöra förstärkningsmanskap, har en oväntad myckenhet vågat uppresa sig. Den har direkte förklarat, att ingen eller alla skulle utskrifvas. Med budskickningar, hotelser och anmaningar hafva de äggat hvarandra. Skaror hafva framträngt, nödgat alla att följa sig i dess öfverdådiga, laglösa och straffbara företag. Dessa vilda hopar hafva på flere ställen utöfvat våld på både personlig och egendoms säkerhet. Af presterskapet hafva flere blifvit misshandlade, som sökt att bringa de obändiga till sansning. Kronobetjening, som fullgjort sina skyldigheter, varnat, afrådt och erinrat om lagarnes hämmande kraft, hafva blifvit slagne och sargade. Egendomsinnehafvare hafva på flere ställen under hotelser, på andra under bullersamma framställningar,

blifvit tvungne afgifva skriftliga förbindelser, att de skulle ansvara för det 1811 erforderliga förstärkningsmanskpet, utan att lottning behöfde äga rum. Det har ock händt, att kronobetjent blifvit aftvungen skriftlig förbindelse att hvarken angifva eller åklaga dessa laglösa förhållanden. På några ställen hafva dessa upproriske våldsamt uttagit födoämnen och bränvin, så mycket som funnits, jemväl både penningar och redbarheter. Inom två dygn var denna förvillelse i fem härader utbrusten och nästan allmän. — Nästgränsande häraders inneväpnare! J veten det, att samma låga var nära att hos eder upptändas.

Då konungens nådiga förtroende lemnat till mig att bereda provinsens säkerhet emot fiendtligt våld, så blef det en naturlig följd att äfven nyttja vapnens verkan till upprätthållande af inhemskt lugn och allmän säkerhet. Beväpnade makten beordrades derföre rycka ut. Med berömligt nit och skyndsamhet var den under gevär. Fördelningsbefälhafvare förordnades, och desse lämpade så väl sine företag, att de upproriske på alla vägar uppsöktes och försingrades. Inom en tid af 36 timmar voro alla sammangaddningar slagne eller af skrämsel åtskiljde. Vid Simontorp, i nejden af Krageholm, på Rynge ängar och hufvudsakligen vid Klågerup vågade de upproriske göra motstånd och aktade icke förmaningar. Följden blef, att de anfölls, flere stupade för vapnen, många sårades och ett stort antal infördes till åtskilliga häkten. Deras öde kan hvar man veta, lagen och de utfallande domarne skola bestämma det snart. I kraft af mitt embete såsom generalbefälhafvare och i anledning af det mig i nåder uppdragna förtroende att äfven handhafva polisen i denna provins, anmanas och erinras hvar och en af detta landets inneväpnare, att om han vet någon, som ännu icke blifvit häktad, hafva styrkt och förledt till upploppet, den då hos någon af de förordnade domstolar eller befälhafvare å posteringsställen eller hos kronobetjent angifva; likaledes om någon haft den förmätenheten, eller ännu beträdes dermed, att falla obehöriga omdömen öfver konungens bud och befallningar. Beredes någon ny sammangaddning, då blifver den det afvetat och icke angifver, lika så väl straffad, som den hvilken deruti deltaget.

Förer någon budskaper eller kallelse till obehörig samling, så bör den gripas och till lagens behandling öfverlemnas. Den och de som följa en sådan anmaning äro i uppror, och svärdet skall straffa deras öfverdåd.

Varen lydige under lagen och hörsammen utan knot de befallningar, som eder af vederbörande militäre och civile embetsmän gifvas. Ingen låte sig förvilla af den mening, att omgångar och vidlyftigheter kunna utgöra någons säkerhet, som stört eller bjuder till att störa det allmänna lugnet, ty den som söker sönderslita samfundsbandet, har i alla afseenden sjelf skiljt sig derifrån.

Emedan det hufvudsakligen är den folkhop, som utgöres af tjenstedrängar, hvilken visat sig upprorisk, så antydas alla husbönder att återföra desse till den lydriad, som vederbör, och med de utvägar, lagar och författningar bjuda och tillåta. Visar någon sig stursk och olydig, så anmälen det, och näpsten skall icke uteblifva; ty ordning och säkerhet skola återkomma, sjelfsväld och oskick skola utrotas.

Till kronans säkerhet för någon ersättning af de kostnader, som genom upprovet graverat statens utgifter, anser jag rättvist och nödvändigt att härigenom under kvarstad sätta och förklara alla de tjenstedrängars innevärande årslön, som på något sätt i upploppet deltagit, och må ingen husbonde sådan lön utgifva eller liquidera, innan ändteliga domen fallit. Vid ansvar iakttagas detta, och om någon bryter denna kvarstad, han skyllt sig sjelf för påföljden. Christianstad den 1 juli 1811.

J. C. Toll,

fältmarskalk och generalbefälhafvare i Skåne.

O. Rönström.

1811 Innehållet af denna proklamation erbjuder ämne till åtskilliga betraktelser. Om kronprinsen-regenten, åt hvilken den troligen meddelades, deraf drog den slutsats, att större delen af Skånes landsbygd var i uppresningstillstånd, väcker det ingen förundran, men väl att någon strafflöst kunde utfärda ett så uppskakande aktstycke, som bland annat förklarade, att förnyade försök att störa allmänna ordningen skulle straffas med svärdet, — ett bevis på att militärväldet inträdt i lagens ställe. Vidare förefaller märkvärdigt, att exc. Toll kunde tillåta sig att förordna om kvarstad — en åtgärd, som endast tillkom konungens befallningshavande eller domaren — ett bevis på, att han ansåg sig hafva återtagit sin generalguvernörsbefattning, som grundlagen likväl med tydliga ord afskaffat. Beskrifningen öfver de redan inträffade oordningarne är ock affattad uti alltför mörka färger, ty om något tillgrepp af penningar eller redbarheter sagnades kunskap, och någon annan träffning, än den vid Klågerup, hade ej heller ägt rum.

Ransakningarne både vid Malmö rådstufvurätt samt Torna och Wemmenhögs häraders tingsrätter blefvo snart koncentrerade på citadellet i Malmö. Lagman Brinckman förordnades att i egenskap af justitiekansler öfvertaga högsta ledningen af undersökningen, som någon tid bevistades af rikets ständers justitieombudsman, friherre Mannerheim, hvilken derunder på eftermiddagarne inföll i en lugn sömn. Genom ett kongl. bref af d. 11 juli fästades uppmärksamheten på vigten af att vid ransakningarne använda största sorgfällighet att upptäcka de verkliga upphofsmännen, och för att än vidare, så vidt möjligt var, befordra detta ändamål, förordnades att hvem som dädanefter angaf och upptäckte den eller de personer, hvilka varit verkliga upphofsmän och anstiftare af de inträffade oroligheterna och derom företedde sådana bevis, att han eller de genom dem kunde varda om brottet lagligen öfvertygade och de utvägar derjemte uppdagade, som till allmogens upphetsande och förledande blifvit nyttjade, hade att genast af Kongl. Maj:t undfå en belöning af från ett till och med tretusen rdr bko eller mera efter omständigheterna; äfvensom, att derest några än vidare skulle beträdas med att söka uppvigla och förleda allmänheten till sådana olagliga företag, den som honom upptäckte och derom lagligen öfvertygade, likaledes hade att förvänta enahanda belöning.

Fastän det icke annorstädes än i Skåne skridit till våldsamma utbrott, hade likväl i flere andre landsorter knot och missnöje öfver förstärkningsmanskapets uppsättning låtit sig förmärka. Lagman W. af Klinteberg, för tillfället tillförordnad landshöfding i Halland, hade af kronprinsen-regenten fått befallning att i hithörande ämnen kommunicera sig med landshöfdingen greve Rosen, och han meddelade uti bref den 9 juli, förmodligen såsom en utväg värd att äfven annorstädes försöka, den åtgärd han utan anledning af någon

derom af högre myndighet utfärdad föreskrift vidtagit, att utan 1811
 lottning döma några oroliga personer till att vara förstärknings-
 karlar, då den motvilja, som blifvit visad, befunnits vara en följd
 af okunnighet och förvillelse och således ej af något uppsåt. Sådant
 skedde emellertid icke i Skåne.

Ransakningarne fortsattes här med utomordentlig hastighet.
 Dertill bidrog det militäriska sätt, hvarpå rättegången i viss mån
 bedrefs. De, emot hvilka misstanke om brottslighet förekom och
 som ännu voro på fri fot, efterskickades genom husarer till häst,
 och icke sällan bundos de vid hästsvansarne för att hastigare fort-
 skaffas. Det kan med visshet antagas, att åtminstone 3 à 400
 personer förhördes. Endast vid Malmö rådstufvurätt voro under
 tilltal 286. Oaktadt allt vid domstolarne användt bemödande
 att uppsåra anstiftarne till det hela, kunde det ej lyckas att
 vinna annan upplysning, än att under uppkomne samtal emellan
 bonddrängarne, särdeles under frälsegodsens, man gjort den slut-
 sats, att förordningen om förstärkningsmanskapets utskrifning ej
 utgått från konungen, utan på adelns föranstaltande från lands-
 höfdingen, för att undvika uppsättningen af den påbudne extra
 roteringen, och att adeln härutinnan understöddes af presterne.
 Sådant var hufvudthemat, som med åtskilliga variationer drefs i
 de särskilda trakterne, hvarinom frälsegods voro belägne, och som
 öfverallt framkallat folksamlingar med ändamål att med våld tvinga
 adeln själf uppsätta förstärkningsmanskapet. Det vissa är, att om
 någon beslutsam man med hufvud framträd och satt sig i spetsen
 för de sammansvurne och beväpnade, som lifvades af en enda fix
 idé, att till hvad pris som hälst undvika lottning till krigstjenst,
 han för vinnandet af detta mål kunnat förmå hopen till nära nog hvad
 som hälst och att följderna blifvit oberäkneliga. Nu åter ledde före-
 taget till intet i brist på sammanhållning och urartade till hufvud-
 lösa uppträden, dertill väl må räknas, att folkhoparne aftvungo
 ägarne af Näsbyholm, Svaneholm, Börringe och Heckeberga säte-
 rier skriftliga förbindelser att själfva uppsätta förstärknings-
 manskapet. Genom ransakningarne blef det likväl uppdagadt, att
 greve Mörners uppbrott med militärstyrkan den 14:de skedde i
 yttersta timman och att, om masakern vid Klågerup ej inträffat
 just då den utfördes, än större olyckor uppkommit; ty den 15:de
 var den öfver allt bestämda mötesdagen, då många tusende skolat
 sammanträffa. Skrämda af nederlaget vid Klågerup, hade de redan
 på väg vänt tillbaka till sina hem. Det är ett faktum, att kron-
 prinsen-regenten råkat i villan att föreställa sig, att utländske
 män uppviglat allmogen. Beviset härpå ligger dels uti ett h. exc.
 greve von Engeströms bref till landshöfdingen greve Rosen redan
 den 28 maj, deri det heter:

"Då man härstädes kommit i erfarenhet att vid de sockenstämmor, som i
 "några län blifvit på landet hållna i anledning af förstärkningsmanskapets ut-

1811 "görande, resande utländningar insmugit sig i afsigt att intala allmogen att "icke deruti ingå, så får jag likaledes på nådig befallning den äran anmoda "herr grefven foga den anstalt, att vid de sockenstämmor, som i herr greffvens "län i ofvannämnda ändamål hållas, och så vida de ej redan för sig gått, upp- "rop först anställas med de närvarande, då hvarje obehörig person genast "bör afvisas"; och dels uti den på högre befallning under ransakningen till hvar enda tilltalad framställda frågan, huruvida de timade orolighe- terne härledde sig från någon tillställning af inhemske ståndspersoner eller utländningar. Denna fråga blef allmänt besvarad med nej.

Ransakningen vid underrätterne afslutades i hufvudsak de första dagarne i augusti. En division af Göta hofrätt nedskickades till Lund, för att i andra instansen behandla målet. Efter åtskilliga dervid tagna åtgärder till ransakningarnes fullständi- gande återvände denna division i början af september till sitt hufvudsäte i Jönköping, derifrån hela detta vidlyftiga mål af hof- rätten afdömdes redan den 18 oktober på det sätt, att 20 skulle halshuggas, 54 lotta om dödsstraffet, 26 afstraffas med spö och flere andre med vatten och bröd. Såsom en af de tre personer, hvilka förordnades att biträda de dömde med underdåniga besvärs- och böneskrifters uppsättande, kom författaren i nära personlig berö- ring med de olyckliga offren. Hela antalet var förlagdt i en af kasernerne och tillbragte sin mesta lediga tid uti sömn. Uttröt- tade af ett långvarigt fängelse, voro de sakfällde nära nog liknöjde för sitt framtida öde. Endast med mycken svårighet var det möj- ligt att förmå dem att redogöra för sina husliga angelägenheter för att framdraga så bevekande skäl till benådning — ännu omöj- ligare, att af dem inhämta deras bevekelsegrunder eller spana minsta tecken dertill, att de deltagit uti någon anlagd plan, men väl att den gröfsta okunnighet satt dem i rörelse och att den ena byn lockat den andra med sig.

Skriftställarekallet var här ett af de svåraste och tillika bland de otacksammaste, i så måtto att de olyckliga icke syntes hysa det minsta förtroende till dem som förordnats till deras biträde, utan nedsjunkit i det mest förhoppningslösa tillstånd, så att de endast med öfvertalningar kunde förmås att framkrypa från sina läger på de britscher af flere våningar i höjd, der de lågo krupne till- sammans såsom oskäligen djur. Redan med årets slut ankom konun- gens utslag, hvarigenom den mildring vans, att endast 3 dömdes från lifvet, 24 till spöstraff, 27 till fästningsfängelse på längre och kortare tid samt 74 till fängelse vid vatten och bröd, hvilka bestraffningar befordrades till verkställighet.

Om icke utan skäl måste ihågkommas att under och efter nu beskrifne oroligheter militären i allmänhet framfor med nog mycken, ofta alldeles otidig hårdhet, äfven der den kunnat och bort und- vikas, gafs dock i detta fall *ett* hedrande undantag. Redan den 20 juni förordnades majoren G. Callerholm, annars icke känd såsom särdeles hjertnupen, till kommandant i grefve Gyllenborgs ställe.

I denna befattning ådagalade Callerholm den största mensklighet 1811 emot den häktade allmogen. Det berättas till och med, att han under sina enskilda besök hos de med vatten och bröd bestraffade någon gång i hemlighet medförde och utdelade en sup bränvin till de mest medtagne för att upprätthålla modet hos dem. Huru mycken sanning, som låg i denna berättelse, lemnar författaren derhän, men det han sjelf erfarit är, att då de afstraffade utsläpptes, visade de en så stor och oskrymd tacksamhet emot Callerholm, att både denne och åskådarne deraf djupt rördes. Detta var ingen dikt, utan en sann verklighet, som hedrar Callerholms minne som menniska.

Om man anställer en jämförelse emellan behandlingen af nu beskrifna verkliga uppror och det upplopp, som föreföll i hufvudstaden den 18 och 19 mars 1848, finner man, att förra målet hann till slut, tre instanser igenom, på ringare tid än 7 månader, då det sednare näppeligen torde på 9 månader slutas vid första domstolen, — ett talande bevis på, huru tungt arbetet förefaller i hufvudstaden och huru långsamt det der går.

Indelningen till den nya extra roteringen i Malmöhus län, ett ganska kolossalt arbete, utfärdades fullständig den 20 juli. Straxt derefter afreste, förmodligen uppkallad, landshöfdingen greve Rosen till Stockholm. En sägen gick, att en afsigkommen handlande i Malmö uti anonymt bref till kronprinsen inberättat, huru ligkigtigt greve Rosen behandlat de första upproriska rörelserna bland allmogen och sålunda vållat deras utbrott. Samma person blef året derpå landskanslist och sedermera privatsekreterare hos greve Rosens svåger, h. exc. greve Ruuth.

Natten till den 28 augusti inrullade på den ödsliga, med högt gräs bevuxna landshöfdingresidensgården i Malmö en resvagn, hvarutur steg en okänd ståtlig man, som begärde nyckeln till landshöfdingens rum, inträdde uti dem och lät bädda till sig i sängkammaren, der han ock hvilade öfver natten. På morgonen uppträdde han på landskansliet, lät inkalla landshöfdingembetet och företedde kongl. maj:ts för honom den 31 juli utfärdade förordnande att tillsvidare, under den landshöfdingen greve Rosen tillagde *tjenstfrihet*, förvalta länsstyrelsen samt aflade tjensted. Denne man var dåvarande häradshöfdingen uti Norrviddinge, Kinnevalds och Allbo häraders domsaga i Småland, lagmannen Wilhelm af Klinteberg. Han var en bland dem, som denna tid mest varit nyttjade i allmänna värf. Det är förut nämndt, att han året förut tjenstgjort såsom särskildt tillförordnad justitiekansler. Nu öfvergick han till landshöfdingposten i Malmöhus län från ett annat landshöfdingvikariat i Halland. Förut hade han mera tillfälligt tjenstgjort uti olika värf öfver nästan hela Sverige och var således hemmastadd med förhållanden och äfven personer i alla landsorter. Född såsom fattig prestson i Herslöf vid Landskrona,

1811 hade han i ordets strängaste bemärkelse sjelf varit sin lyckas smed, eller såsom skalden Tegnér uti vers om honom yttrar: "sjelf byggt sitt riddarhus". Med ett imponerande utseende och stolt hållning visste han noga iakttaga sin värdighet. Det var också nödvändigt, då han nu uppträdde bland skånska adeln, hvilken som man vet på den tiden högt skattade sina anor och lågt under sig betraktade alla nybakade adelsmän, till hvilkas klass Klinteberg hörde. Att han till en början erkände detta, bevisas deraf, att då författaren till hans underskrift framlade en länsmansfullmakt, som slutade med den vanliga formeln, att han densamma egenhändigt undertecknat och med sitt anborna sköldemärke bekräftat, utströk han med egen hand ordet anborna, sägande: "jag har inga anor, dem få mina efterkommande förvärva, om de kunna". Men i en sednare tid blef han ej så nogräknad, utan lät ordet kvarstå. Med sin mångartade erfarenhet, sin arbetslust och förmåga, som af ingen kunnat honom bestridas, äfven då hans egenskaper undergått den strängaste granskning, var han icke främmande för göromålen, som förut blifvit ledde af embetsmännen, men nu öfvertogos af landshöfdingen sjelf. Redan första dagen af sin tjenstgöring var han lika hemmastadd med embetets förvaltning, som uti landshöfdingens enskilda rum, der han tog plats vid skrifbordet, endast skjutande den äldre packningen af papper åt sidan. Borgmästaren Nordlindh, alltid fin hofman, erböd den nye landshöfdingen sitt dagliga bord, hvilket anbud måste antagas, då intet värdshus fans i staden, der landshöfdingen kunde hafva sin spisning. Emellan desse hvar för sig kraftfulla män börjades nu en hycklad vänskap. Det var ingen hemlighet, att Nordlindh var med grefve Rosen uti ett intimt förhållande och att den sednares äldste son var förälskad i Nordlindhs enda dotter, en af Skånes skönheter, naturligtvis en stor ära för en ofrälse man, fastän ett giftermål dem emellan då ännu betraktades såsom en nära nog omöjlig mesallians. Häraf kan bedömas, huru pass uppriktig fägnaden kunde vara för Nordlindh att vid sitt bord se den, som tilläfskyr kunde undantränga grefve Rosen såsom landshöfding, aldrast när personen var en sådan, som det ej var godt att mäta sig med, ifall en jemförelse ifrågakomme. Emellertid spelade de hvar för sig sin rol förträffligt, så att det var verklig lust och gamman att se och erfaras, hvilken beredvillighet och artighet, som rådde emellan länet och stadens styresmän.

En af Klintebergs första åtgärder var att afskaffa ett af de största här i Malmö rådande missbruk. Händelsen fogade sig så, att vid hans första inträde i staden han midt i natten möttes af ett bachanaliskt skräll. Han stadnade för att göra sig underrättad om anledningen till det pågående dryckeslaget och fick till svar, att det var ett köpmanskalas, som firades af tvenne burkskapssökande handlande. Första gången han träffade borgmästaren Nord-

lindh fästade han dennes uppmärksamhet på behofvet att härutinnan bereda rättelse, särdeles sedan han fått veta, att examen med dem som sökte att vinna burskap på handel blott var en tom formel och hufvudsaken ett väldigt dryckesgille. Verkan följde genast och gjorde sig gällande, så länge dessa examina fortforo. Landshöfding Klinteberg tog sig af detta första exempel anledning att vid alla tillfällen bereda framgång åt kongl. maj:ts nådiga kungörelse den 3 juli om inskränktere bruk af utländska öfverflödsvvaror, särdeles hvad lefnadssättet angick, och följden deraf visade sig för en tid fördelaktig, men snart kommo nya inbillade behof och njutningar.

Såsom alla tillförordnade landshöfdingar lät äfven Klinteberg höra af sig med allmänna kungörelser om både gammalt och nytt. På hösten bevistade han sjelf allmänna landsvägarnes lagning. Med egen hand förde han dervid någon gång spaden, för att visa, huru hans påbud borde förstås och efterlefas. Han var den som anbefallde gräskanternas borttagande, deraf nyttan anses problematisk, emedan mängen ännu lefver i den tron, att sådana kanter bidraga till vägens fasthet och ovillkorligen hindra den att rasa. Kansliförhör kommo nu på modet. Alla större oordningar, och särdeles krogstättningar på landet, framkallade sådane, vid hvilka oftast gick ganska alfvarsamt till. Det ledde till målet i så måtto, att aktningen för lag och ordning inskärptes, hvilket väl behöfdes efter den förlappning, som under lång tid förut inställt sig. Klinteberg gjorde ingen hemlighet af sitt framfarande. Uti en enskild rapport hette det: "allt går bra, fast man någon gång får agera Liljensparre med käppen". Det var icke utan exempel, att doppskon till denna måste uppsökas på sjelfva kansliet. Större arbete har säkert ingen landshöfding nedlagt på sitt embete. Alla utslag af någon vigt från både kansli och kontor författade han sjelf. Likaså alla hufvudsakligare utlåtanden och förslag. Fånglistorne genomgingos af honom sjelf. Förr än han här uppträdde, inskickades aldrig exekutionsdiarier från hvarken magistrater eller kronofogdar. Han infortrade dem och granskade dem ganska noga. Sjelf bevistade han alla de mångfaldiga förrettningar, som åt en landshöfding äro uppdragne. Vid skrifbordet träffades han så väl om natten som om dagen. Alla hade till honom fritt tillträde, och kanske gick han härutinnan för långt för att icke uttröttsas.

Bland andra kraftyttringar företog han sig också utskrifvandet af ett slags landtdag att hållas i Malmö d. 22 oktober 1811. Anledning dertill togs af en konungens befallning uti bref af d. 29 augusti, som innefattade underrättelse derom, att rikets ständer vid 1809 och 1810 årens riksdag beslutat, att allt hvad ej mindre på allmänna indragningsstaten än på de åtta hufvudtitlarne kunde besparas, skulle till ett utsatt belopp utgöra en mindre hufvud-

1811 titel, ämnad till jordbrukets, handels och näringarnes upphjelpande och understöd. Landshöfdingarne borde, sedan enskilde inom länen boende, i allmänna hushållningen kunnige personer och i synnerhet ekonomiska sällskap, i händelse sådane funnos, blifvit i ämnet hörde, ej allenast inkomma med fullständiga uppgifter i afseende på de näringar, som inom länet antingen redan vunnit stadga eller fordrade uppmuntran, vare sig åkerbruk, bergsmannarörelse, boskaps- och fårafvel, slöjder, fiskeri, eller hvilken handtering som hälst, utan äfven afgifva underdånigt betänkande och förslag om hvad som med ortens kraf och det allmännas fördel ansågs öfverensstämma. Ej nog med att personliga kallelsebref sändes till alla inom länet boende ståndspersoner af något allmännare anseende att skriftligen eller muntligen lämna sina mogna råd och upplysningar, jemte det en hvar lämnades tillfälle att sig infinna, utan äfven allmogen erinrades att sockenvis utse ombud med beslutande rätt eller, såsom orden lydde, "sådane fullmagter att deras åtgärder icke voro klander underkastade". Föremålet för landtdagen uppgafs vara nyss anförda ärende, med tillägg att äfven andra ekonomiska ämnen skulle förekomma till öfverläggning. Samlingen blef ansenlig och lysande af alla stånd och klasser från skilda delar af länet och har sedan den tiden icke haft sin like. Inbjudningen tydde på att få allmänna medel till befrämjande af stora ting, och då var det naturligt, att både skriftliga och muntliga förslag till deras användande skulle hagla. Sammanträdet öppnades med ett glänsande tal af landshöfdingen, som då för första gången presenterade sig offentligt för länets inbyggare. Han hade ordet i sin makt, men icke utförandet, hvaruti Nordlindh ägde företrädet. Af utlofvade ekonomiska ämnen förekom till öfverläggning endast en af rikets ständer också föranledd fråga om skogsplantering. Häruti förmärktes en allmän ifver. I synnerhet voro alla hätska emot skogsåverkare, yrkade deras bestraffning lika med tjuftar och att skogvaktare måtte tillerkännas samma vitsord som vakter. Derom kunde naturligtvis blott yttras en önskan, men beslutet blef, att den som åverkade plantering, skulle anses med förakt och vanära, ej tillåtas umgänge i samkväm eller sällskap eller att emottaga allmänt förtroendeuppdrag o. s. v. Ändtligen beramades, att hvart femtionde tunnland jord skulle användas till trädplantering och vid lägenheter af mindre rymd i förhållande dertill, att derpå skulle först gå i afräkning hvad som planterades på dikesvallar och såsom skillnadstängsel. Hvarje socken skulle efter storlek utse 3 eller 5 kommitterade, som borde hafva tillsyn öfver detta besluts verkställighet och hvart tredje år derom lemna berättelse till landshöfdingen, som äfven genom besigtningar under resor i länet borde vaka öfver efterlefnaden. Såsom minnen af detta beslut finnas i länet ännu flere vackra planteringar, särdeles de vid Saxtorp, Rå, Ystad och Landskrona,

deraf den sistnämnde i synnerhet utmärker sig såsom bevis på 1811
 hvad några få medlemmar inom ett samhälle med kraft och ihärdighet kunna uträtta. Denna plantering omfattar 50 tunnland och är den vackraste allmänna och enskilda anläggning i hela länet¹⁾. Såsom följd af den vid berörda sammanträde väckta andan uppmuntrade Klinteberg äfven trädplanteringar vid vägarne, så att om hans efterträdare fullföljt hans derför visade omsorg, vi nu skolat få se alla våra landsvägar likna alléer. Der stycken af sådane ännu påträffas, utgöra de vittnen om hvad en landshöfding kunnat uträtta. Den andra frågan, om användandet af de medel, som skulle formera en nionde hufvudtitel på riksstaten, afgjordes på det sätt, att hvad deraf kunde blifva att tillgå, skulle anslås till bildande af ett hushållssällskap till jordbrukets upphjelpande och skogshushållningens förbättrande. Som programmet till landtdagen kunde tagas i den mening, att vid denna borde uppgifvas allt, hvaraf stad och land gjordes behof, så finnes vid protokollet en rik litteratur derom. Af egendomligheter deribland må endast nämnas, att kommerserådet Suell, annars känd såsom en menniskoälskande man, af sitt enskilda intresse såsom fabriköf lät hänföra sig yrka, att minsta snatteri af rudimaterier inom fabrik skulle bestraffas såsom inbrottsstöld — det vill efter den tidens ovilkorliga lagbud säga, med nio par spö, och att handtverks-societetens i Malmö förman, juveleraren Norlin, klagade öfver den, som han föreställde sig, redan då inträdda näringsfriheten, talade om uppmuntringssällskaper för unga handtverksgeäller och lärlingar, om behofvet af söndagsskolor, boktryckeri och tidning för Malmö stad o. s. v.

Att skildra den drift och verksamhet, landshöfding Klinteberg ådagalade, vore att skriva hans historia, hvilket ej är meningen. Så mycket må blott tilläggas, att han också hade den sällsynta gåfvan att uppmuntra och ägga andra till ordning och flit. Alla stodo derföre gerna till hans tjenst, och öfver allt i länet kunde han påräkna biträde uti sitt arbete. Måhända var han nog frukostig att anskaffa utmärkelse af titlar och band äfven åt dem, som hvarken dertill voro förtjente eller tålte vid en sådan retning af fåfänga. Likaså gick han törhända nog långt uti maktutöfning och extrajudiciel bestraffning, som honom alldeles icke tillkom. Sålunda lät han engång utan ransakning och dom en bonddräng för åverkan af träd, med ett sådant på armen jemte den så kallade Spanska Violen — ett trädinstrument användt i äldre tider såsom skamstraff för lösaktiga qvinnor af soldatesken, — föras omkring torg och gata här i Malmö med pipa och trumma framför sig. Nog verkade detta som varnagel, enär bestraffningen skedde midt

¹⁾ För anläggningen af den vackra planteringen Carlslund har Landskrona företrädesvis att tacka handlanden Martin Elias Sätke.

1811 på dagen, då mycken allmoge var samlad i staden, men icke kunde saken lagligen försvaras.

Till detta års märkvärdigheter hörer äfven kongl. förordningen den 19 februari angående hvad i afseende på utländska resande iakttagas borde. Derigenom förordnades, dock utan att skäl dertill anfördes, att ingen utländning hädanefter finge inkomma i riket utan kongl. maj:ts förut dertill specielt meddelade tillstånd. Den som utan sådant ankom till riksgränsen, borde genast inställa sig hos landshöfdingen, som hade att undersöka hans pass och anställa förhör om ändamålet med hans resa. Protokollet deröfver skulle med första post insändas till utrikesstatsministern, som hade att föredraga det inför konungen och emottaga dess befallning, om den resande finge fortsätta sin resa eller om han åter måste begifva sig ur riket, under afvaktan af hvilket besked han borde uti länsresidenset kvarstadna vid ansvar af 3 månaders arrest och 50 rdrs plikt. Då denna författning genast trädde i verkställighet och ingen kunnat derpå vara förberedd, är lätt att finna, hvilken villervalla derigenom skulle uppkomma. De flesta utländska resande anlände den tiden öfver Ystad, Landskrona och Helsingborg. Alla dessa måste nu resa till Malmö och här uppehålla sig på obestämd tid. Rum för resandes emottagande voro ganska sällsynta. De flesta blefvo således midt i vintern på det obehvärmaste sätt inlogerade och ställda under ett slags bevakning. Ingen insåg då eller har sedermera med full visshet kunnat beräkna ändamålet med denna stränga författning emot utländningar i det från urålder såsom gästfrihetens land betraktade Sverige. Alla ville väl deruti spåra en viss fruktan för intriger till förmån för den aflägsnade f. d. kongl. familjen, utan att man likväl kunde fatta anledningen till en sådan fruktan, hvars orsak väl någorstädes bort låta känna sig. Emellertid framkallade de åtgärder, författningen föranledde ett förfärligt skrifveri. Förhörsprotokoller växte till volumer, alla af ungefär enahanda innehåll, att en utländsk expedit inkommit i landet i handelsärender. De kunde snart färdigskrifvas på förhand, för att blott ifyllas med namn och några flere dylika omständigheter. Af brevexlingen, som fördes emellan utrikes statsministern och landshöfdingarne inhämtades likväl, att kronprinsen-regenten med yttersta uppmärksamhet följde dessa ärenden. Ett bevis derpå må anföras. Landshöfdingen greve Rosen hade genom utrikesministern förfrågat sig, huruvida honom måtte vara tillåtet att enligt 9 och 13 §§ af förordningen den 19 februari meddela pass åt handverksgesäller samt ryske och danske undersåtare. Derpå erhöles till svar, att h. k. höghet kronprinsens vilja vara, att förordningen noga efterlefdes samt att inga förfrågningar gjordes i ämnen, der dennas föreskrift var tydlig och klar, att för öfrigt ryske resande aldrig lära genom Malmö anlända till riket och att h. k. höghets egenhändiga anteckning vid protokollet

i detta mål varit som följer: "le gouverneur se conformera strictement a l'ordonnance du roi et ne fatiguera plus le gouvernement par des demandes superflues". Den 30 maj befallde h. k. h. kronprinsen, att alla ansökningar af utländske resande att i riket inkomma skulle tills vidare hvila, och på en månad företogs ingen sådan ansökning till pröfning. I juli återtogs pröfningen, men de flesta afvistes från riket utan någon särskild anledning. Om en handelsbetjent Schlessinger uppstodo särskildt många betänkligheter, och historien om honom karakteriserar hela isoleringssystemet. Han inkom i riket i början af mars och begärde tillstånd att fortsätta resan till Göteborg, hvilket afslogs, emedan Schlessinger ej varit försedd med pass från högste befälhafvaren i Hamburg, der han var född. Sedan Schlessinger från Danmark förskaffat sig det pass, han vid sin afresa från Hamburg medfört, gaf landshöfdingen på eget bevåg honom det förut vägrade respasset till Göteborg och fick på anmälan derom till svar, att kronprinsen hade önskat, att landshöfdingen icke förr lemnat pass, än han inhämtat hans befallning. Den 20 december hette det uti bref från utrikes statsministern, att det fästas kronprinsens uppmärksamhet, att Schlessinger en längre tid vistats i Helsingborg, dervid i öfvervägande kommit de misstankar, som yppat sig i afseende på Schlessingers täta öfverresor till Danmark, utan att han om ändamålet dermed lemnat någon upplysning; dessa hade gifvit anledning förmoda en oloflig utförsel af guld och silfver, hvarföre Schlessinger skulle antydast att sig utur riket begifva med förbud att någonsin på svensk botten åter inkomma. Med näst derpå följande post meddelade åter utrikes statsministern, att då de skäl, som föranledt Schlessingers förvisande ur riket befunnits ogrundade och till på köpet blifvit upplyst, att Schlessinger, dittills ansedd som utländning, vore född i Marstrand och mantalsskrifven i Göteborg, der han på grosshandlaren Lehmans kontor vore antagen, kronprinsen tillåtit, att Schlessinger åter finge i riket inkomma och der vistas. Det är särskildt att märka, att i alla Skånes gränsorter, såsom Malmö, Helsingborg, Landskrona och Ystad, voro placerade för tillfället från Stockholm kommenderade officerare, hos hvilka en hvar som till riket inkom personligen skulle infinna sig och undergå ett slags mönstring, hvaraf slöts, att någon viss person väntades vilja insmyga sig, som af dessa så kallade adjutanter vore personligen känd. Bland egendomligheter för denna episod, må anmärkas, att offentligen ingen annan person uppgafs, som borde från riket utestängas, än f. d. generalen i fransk tjänst Sarrazin, om hvilken det heter i en not från utrikes statsministern till landshöfdingen i Malmö af d. 23 oktober 1812, att med noggranhet borde tillses, att han, såsom då vistades i England, icke finge i riket inkomma, utan i händelse han skulle vilja inom länet landstiga, borde han antydast att genast

1811 återvända, och vidare att ehuru konungen redan den 4 jan. 1812 återtagit riksstyrelsen, kronprinsen likväl fortfarande med kongl. makt beslutade uti alla frågor om utländningars insläppande i riket.

Besynnerligt nog är 1811 års förordning om utländske resaande ännu ej de jure upphäfvnen, fastän den genom flere tillägg och förklaringar blifvit något modifierad, men, tack vare den gamla läran i vårt fädernesland, "att endast nya påbud efterleivas", kommer det nu mera aldrig i fråga att i sin helhet tillämpa författningen såsom till sin verkan de facto upphörd.

Den 2 september uppsattes förstärkningsmanskabet, och till den 16 januari året derpå befalldes, att extra roteringen skulle vara i ordning.

Huru tungt allmogen fick plikta för sin motspänstighet vid förstärkningsmanskabets utskrifvande, kan inhämtas deraf, att militärkommenderingar inom Söfde och Blentarps socknar af Färs härad ännu fortforo i oktober månad och att, då söcknemännen vid den tiden sökte lindring från ett sådant onus, de af exc. Toll fingo till svar, att som de sjelfva orsakat behovet af dylika kommenderingar, berodde det ej af dem utan af honom att bestämma, när detta behof kunde anses upphöra.

Detta år fortfor ännu ett oförklarligt förhållande med afseende på den utländska handeln, särdeles med England. Oaktadt kriget med England var öppet förklaradt, hade engelska handeln liksom ett slags porto franco på den lilla ön Hanö vid blekingska kusten, under det samtidigt dermed ofantliga partier engelska manufakturvaror såsom prisdömda auktionerades bort i Carlshamn. Hvert derför inflytande medel togo vägen, var och förblef en gåta. Allmänna tron var att härmed drefs ett understucket politiskt spel. Carlshamn uppblomstrade under denna period till en betydlig handelsstad. Selnare och efter det den erhållit oinskränkt nederlagsrätt, ditflyttade flere tyska handelshus och associerade sig med de der förut varande svenska. En lönande handelskonjunktur inträdde, som i synnerhet befordrades derigenom, att utländska fartyg med dyrbara laster der pro forma tullklarades, för att sedan, såsom kommande från svensk hamn, vinna säkerhet för engelska örlogsskepps uppbbringningar.

För Malmö stad åter var året 1811 ett af de olyckligaste. Derifrån börjas tidsräkningen för bankrutten bland de handlande. Ingen sådan hade sedan flere decennier, om någonsin, varit bekant. Nu öppnades banan af tvänne besvägrade handlande, Hallberg och Münter, bägge härstammande från Carlshamn. Den sednare hade trädt i gifte med en dotter af kommerserådet Suells dotter och derigenom stärkt sin kredit. Länge höllo sig desse svågrar uppe under uppgift, att de bedrefvo betydliga transitoaffärer och omsättning med kolonialvaror en gros. Ofantliga partier af sådane såldes på offentlig auktion af den ene och köptes af den andre. På ett

protokoll deröfver upplåntes penningar i Malmö diskont, hvarigenom allmänheten, utan aning om dylikt vingleri, förvillades, och det blef möjligt att inlocka andra personer i borgensförbindelser för desse äfventyrare, till hvilka snart kom en tredje svåger vid namn Münter, stadens förste petit-maitre. Under tiden företog sig Hallberg att inköpa och ombygga till dess nuvarande skick huset n:o 220 vid Östergatan. Detta var sista kraftyttringen, som slutades med en högst usel konkurs. Bägge bröderna Münter aflägsnade sig straxt derefter. Den äldres bo sattes i konkurstillstånd. Den yngre hade intet bo att afträda och slutade såsom redaktör af tidningen Konversationsbladet i Stockholm. 1811

Vid denna tid var det som en vurm att köpa och bygga hus i staden uppkom, framkallad hufvudsakligen derigenom, att orten erhållit tillgång på en verklig byggmästare, hofkonduktören Sundström, som påräknad för teater- och värdshusbyggnaden hitflyttat. Alla skulle köpa och bygga hus, utan att så noga beräkna förmågan. Första verkan blef en oerhörd stegring af priserna å byggnadsämnen. Taktegel betaltes med 90 till 100 rdr tusendet. Bland andre af byggnadssmittan angripne var den derpå redan förut lystne kommerserådet Nordlindh, som ombyggde största delen af sitt hus, som nu eges af handelshuset Barkman & Bergh. Det fästade uppmärksamhet, att Nordlindh kort derefter sålde det, och deraf började slutsatser dragas om hos honom inneboende högre vyer, som förutsatte boställshus. För att möta börds- och lösningsanspråk, som börjat komma på modet, måste alla husköp iklädas form af byten, och det blef en särskild konst att göra dem så invecklade som möjligt och utfästa mellangifter till och med i fruntimmershufvudbonader och klädesplagg. Såsom prof på ombytliga fastighetsvärden må anföras, att nyssnämnda hus vid denna tid bortbyttes emot huset n:r 207—9 Östergatan för en mellangiftssumma af 16,666 rdr 32 sk. bko, och att samma hus af nuvarande ägaren, inom 10 år derefter, inköptes för 12,500 rdr bko, samt att gården nr 508—9 vid Stora Torget, då emellan föräldrar och barn gick och gällde för ett värde af 15,000 rdr bko, men 10 år derefter såldes till oskyld man för 6000 rdr bko och åter 20 år derefter betaltes med 21,000 rdr bko, utan att under hela denna tiderymd vara om- eller tillbyggd, utan blott något förbättrad till inredning.

Såsom redan nämnt, återtog konung Carl XIII regeringen 1812 d. 7 januari 1812. Ut i kungörelsen derom förklarades i de amp-laste ordalag, att kronprinsen under den tid han fört regeringen förvärfvat sig konungens och nationens oförgängliga erkänsla. Denna kungörelse åtföljdes af en kronprinsens samma dag afgifna

1811 berättelse, innefattande en kort målning af rikets så väl yttre som inre ställning. Deraf inhämtades bland annat, att vexelkursen vid kronprinsens tillträde till regeringen den 19 mars 1811 stigen till 136 sk., den 3 januari 1812 förbättrat sig till 84 sk., att kronprinsen med bedröfvelse sett ett utomordentligt bruk af brännvin och dess tillverkning, då den åsidosatte det allmänna intresset för det enskilda, förstöra nationens moralitet, att, oaktadt allt hvad Sveriges förtalare måtte säga, att det fordrades 60 år för att der upprätta en armé af 60,000 man, samma armé likväl i nästkommande april månad skulle kunna visa sig både för konungens vänner och fiender o. s. v. Redan den 23 januari påböds en urtima riksdag att öppnas i Stockholm den 4 april. Anledningen uppgafs icke närmare, än att åtskilliga för fäderneslandet viktiga angelägenheter förekommit, hvilka fordrade en skyndsam åtgärd och tillika voro af den egenskap, att konungen ansett nödigt derom med rikets ständer vid en urtima riksdag öfverlägga. Den 4 mars förkunnades, att på grund af de upplysningar konungen erhållit och vid ett noggrant öfvervägande af då varande allmänna politiska ställningen, han funnit sig af flera viktiga skäl och anledningar — som likväl ej närmare vidrördes — föranlåten att förändra orten för berörde urtima riksdags hållande samt dertill valt Örebro stad med framflyttning af tiden för riksdagens början till den 13 april. Vid denna riksdag kallades kommerserådet, borgmästaren Nordlindh, för första gången sedan 1800, enhälligt till fullmäktig för Malmö stad. De som trodde sig vara mera långsynte ansågo, då Nordlindh denna gång lät förmärka beredvillighet att åtaga sig uppdraget, detta utgöra ett förebud till högre planer.

Det var nämligen nu mera att betrakta såsom afgjort, att landshöfdingen greve Rosen definitivt skulle frånträda sitt embete och att detta under riksdagen åter skulle bortgifvas. För att härvid hvar för sig vakta på sin fördel sammanstötte således i Örebro greve Rosens företrädare i embetet, greve Tage Thott, som ännu hade till godo tjänstackordet, 25,000 rdr, greve Rosen, vice landshöfdingen W. af Klinteberg och kommerserådet Nordlindh. Det var ingen hemlighet, att greve Thott, som under förmyndare-regeringen 1794 måst lemna embetet för att gifva plats åt Rosen, gjort det emot säkerhet för ackordssumman uti ett såkalladt lettre de retenue af dåvarande prinsen-regenten, hvilket denne nu såsom konung var i tillfälle att honorera, så vida någon lämplig ackordsmän fans. En sådan anmäles genom Rosen uti Nordlindhs person, som just nu stod på spetsen af sitt anseende i och utom Skåne. Konungen var således determinerad för denna succession. Kronprinsen åter ville framdraga Klinteberg, som han redan i flera viktiga värf pröfvat. Det största beviset på Nordlindhs mod och ärelystnad igenfinnes uti hans försök att i befordringsväg vilja

mäta sig med en sådan medtäflare som Klinteberg. Utom det 1811
denne redan förvaltade embetet i fråga, efter att hafva förestått
ett dylikt i Halland och dessförinnan fungerat såsom justitiekansler
i det famösa målet rörande kronprinsen Carl Augusts hastiga
dödssätt, hade han längre tillbaka deltagit uti den kommitté, som
utarbetat 1807 års lagsamling, hvilken tjenat till mönster för de
derefter utgifne, och sedermera vid utbrottet af 1809 års revolution
och deraf framkallade ombildning af konungens högsta domstol,
varit ett af de först utnämnde justitieråden ¹⁾). Dessa täta omby-
ten af tjenstbefattningar förklarar, hvarföre han, till och med i
från regeringen utgångne handlingar, ömsom benämnes lagman,
hvarå han erhållit karaktersfullmakt, ömsom justitieråd och ömsom
justitiekansler.

Efter många underhandlingar om landshöfdingesuccessionen
skall det äntligen hafva kommit till det aftal, att konungen lofvat
kronprinsen att få sin önskan uppfylld, så vida Klinteberg kunde
för ackordssumman ställa sådan säkerhet, som Rosen godkände.
Bägge partierne trodde sig derigenom hafva segrat, Nordlindh der-
före, att det alltid berodde på Rosen att underkänna hvarje
garant, som honom af Klinteberg erböds, och Klinteberg af skäl
som snart skall anföras. Ett möte beramades emellan honom och
Rosen, dervid ackordssumman skulle försäkras. På utsatt tid och
ställe infann sig Klinteberg, medförande f. d. landshöfdingen grefve
Tage Thott, som förklarade, att han för ackordssumman, den han
ännu hade att fordra af Rosen, åtnöjde sig med Klintebergs för-
bindelse. Nu var saken afgjord, och för Rosen ingen undflykt
möjlig till Nordlindhs fördel. Klinteberg utnämndes till lands-
höfding. Hans son ärfde hans domsaga i Småland med förbin-
delse, som det sades, att i 5 eller 10 år såsom arvode till fadren
betala 2000 rdr rgs årligen. Att hela denna plan i hemlighet
blifvit förberedd kan tagas för afgjort. I annat fall hade nog
Nordlindh med sin förslagenhet så föranstaltat, att Rosen på för-
hand infriat sin förbindelse hos Thott. Om dessa underhandlingar
eller andra orsaker dertill verkade, må vara osagdt, nog af, Nord-
lindh spelade ingen betydande rol vid 1812 års riksdag. Åter-
kommen missbelåten från riksdagen, hade han det missödet att
genom döden förlora sin äldste son, en bildskön yngling, kornett
vid Mörnerska husarerna. I sin mån tjenade detta honom till
förevändning att för en tid infalla uti ett slags misantropi. För-
fattaren, förut tjenstgörande under landshöfding Klinteberg, men

¹⁾ Af en hans kamrat uti detta höga värf har författaren erfarit, att då
justitieråden varit lofvade en lön af 4000 rdr bko, som likväl vid den nya
statsregleringen nedsattes till 2,500 rdr. Klinteberg, som redan börjat sin
tjenstgöring såsom justitieråd, helt enkelt sköt sin stol från rådsbordet med
förklarande, att som han ingen ordentlig fullmakt på embetet emottagit, åter-
gick han till sin domsaga i Småland, hvilket också skedde.

1811 nu mera ställd under Nordlindhs lydnad såsom vikarierande magistratssekreterare, blef, såsom stående i ynnest hos bägge nu nämnde landshöfdingekompetitorer, i tillfälle att erfara, huru de bedömde hvarandras egenskaper, men kom med detsamma ofta i fara att misstänkas spionera på dem bägge, huru främmande detta ock var för författaren, hvars enda syfte var att stå i godt förhållande till bägge hvilket också omsider fullkomligt lyckades, sedan de funnit sitt misstag, så att författaren icke allenast hedrades med förtroende, utan äfven i dem bägge med tacksamhet erinrar sig tvenne befordrare af hans stundande framgångar på tjenstemannabanan.

Sednare tiders oppositionsmän hafva städse sökt framställa såsom enda hufvudsakliga anledningen till hela riksdagen 1812 införandet af den så kallade indragningsmakten med afseende på misshagliga tidningar. Nog är det påtagligt, att den under riksdagen af konung och ständer gemensamt utfärdade nya tryckfrihetslagen väsentligen afviker från den ursprungliga af år 1810 och att den i visst fall, tvärt emot grundlagen, var en frukt af under samma riksdag väckta förslag; men öfver hufvud taget ansågo sig bägge statsmakterne derpå hafva vunnit, regeringen deruti, att genom indragningsmakten tidningspressen kunde hållas i tygel, och ständerne, att i utbyte deremot sedan 1815 tryckfrihetsmålen blefvo dragne undan domstolarnes välde i fråga om att fria eller fälla, hvilket dädanefter skulle bero af en jury. Huru ringa vinsten å ömse sidor var, visade sig snart vid tillämpningen af de nya stadgandena. Indragningsmakten öfver tidningarne gäckades oförsynt genom nya tillståndsbrefs uttagande till och med på förhand, för att i behofvets stund begagnas. Hvarje indragning ökade dessutom tidningens debit. Såsom juryn organiserades, motsvarade den på intet sätt hvad i andra länder med en jury åsyftas och oftast vinnes. Derigenom att hos oss 9 jurymän, för hvarje mål särskild kallade, deraf 3 valde af hvardera parten och 3 af domstolen, bestämma beslutet, är det i de aldra flesta fallen som detta dikteras af domstolen. Hvar och en af parterne välja naturligtvis personer, som han anser gilla sin åsigt. Dessa bägge afdelningar stå således lika starka. Om nu en rättskaffens domare icke kan undgå att under målets undersökning inom sig fälla ett omdöme öfver det rätta i saken, påtrugas honom omedvetet valet af sådane jurymän, som förmodas dela hans tänkesätt och deras yttrande till friande eller fällande, lagdt till partens jurymäns, blir således det afgörande. Allt detta oaktadt vore det orätt att positivt påstå, det ju icke något politiskt ändamål äfven ingick uti regeringens ifver att genomdrifva den nya tryckfrihetsförordningen just då. Hofkansleren, friherre G. af Wetterstedt dolde också ej dermed, utan sade temligen oförtäckt, att den nya lagen blott behöfde blifva transitorisk med afseende på den då rådande politiska ställningen i Europa. Att en kris

denna var för handen föll sig lätt att inse. Om någonsin kabin- 1812
netts-hemligheter förefunnits och oundvikligen måst finnas, var det under denna period, då Napoleon stod på väg att införa en universalsalmonarki i Europa och sättet att sådant förekomma var föremål för de mest djupt och hemligt anlagda operationsplaner.

Att här inlåta sig på bedömandet af den så mycket omtalade, omskrifna och omtvistade stridsfrågan, känd under den allmänna benämningen "1812 års politik", är ej författarens mening. Det oaktadt kan han ej helt och hållet förbigå den, utan sanningen likmätigt erinra, hurusom, åtminstone i södra Sverige, den mest paniska fruktan bemäktigade sig allas sinnen vid under rättelsen om Napoleons tåg emot Ryssland och särskildt om hans ankomst till Moskva, samt att allmänt erkändes som ett oundvikligt behof för Sverige att bidra till att möta hans eröfringslusta. Tillika betraktades ett verkligt fredsbrott med England, som skulle blifvit första följden af en annan Sveriges politik, för en verklig olycka såsom i grund förstörande Sveriges handel och sjöfart. Det gick ännu vid den tiden icke an att med bibehållet anspråk på att äga sundt förnuft proklamera såsom en för Sverige lätt och lycklig politik, att göra gemensam sak med Napoleon för att kufva Ryssland och såsom första lönen därför återfå Finland. Man hade då alltför tydligt för ögonen, att om Rysslands despotism var förhatlig, var den Napoleon utöfvade icke ensamt öfver folken, utan äfven öfver deras regeringar, icke särdeles bättre.

Riksdagen 1812 hade påtagligen ett mera hufvudsakligt syfte än att reformera tryckfrihetsförordningen. Först proponerades af konungen och antogs af ständerna ett helt annat sätt att utgöra nationalbeväring, då det stadgades, att en hvar från 20 till 25 års ålder med undantag blott af kronans, städers och af Kongl. Maj:t erkände allmänna inrättnings- och tienstemen borde deruti deltaga, då rikets försvar det fordrade, emot befrielse för rust- och rotehållare att, sedan de vid uppkommet krig kompletterat sitt manskap, rekrytera detsamma förr än 3 månader efter återställd fred och truppens återkomst till hemorten. De närmare reglementariska föreskrifterne i detta ämne meddelades genom en af Kongl. Maj:t den 27 oktober 1812 utfärdad förordning, som är den ännu gällande konskriptionslagen.

Vidare och med afseende på möjliga utbrottet af ett krig ställde ständerne till Kongl. Maj:ts disposition 3 1/2 millioner rdr i riksgäldsedlar. Under tiden förordnades den 14 juli, att sedan Kongl. Maj:t, i följd af dåvarande politiska förhållanden, funnit angeläget vara, att rikets försvarsstyrka till lands och sjös försattes på krigsfot för att vidare sammandragas och nyttjas på de ställen nödvändigheten fordrade, åt kronprinsen Carl Johan uppdrogs att såsom generalissimus deröfver föra högsta befälet med kunglig fullmakt och myndighet, och att af samtliga vederbörande kollegier,

1812 verk och embeten fordra allt det biträde och de åtgärder, som han ansåg lämpliga, med iakttagande af att de med grundlagarnes föreskrift instämde. Kronprinsen ägde således, som orden lyda, i allt hvad som rörde krigsmaktens rörelser och dispositioner samt aflöning och underhåll med mera, att med Kongl. Maj:ts egen höga rätt förordna och besluta, embets- och tjänstemän dervid antaga och deras aflöningsvilkor fastställa, om krigsfondens förvaltning och om redogörelseverket nödiga föreskrifter meddela samt i allt hvad som för öfrigt förekom efter omständigheterna förfara. Härigenom var på sitt sätt en icke obetydlig del af sjelfva regeringsmakten lagd i kronprinsens händer. I hvad mån detta i och för sig instämde med grundlagarne, utgjorde på sin tid ämne för ganska delade meningar, utan att likväl hvarken då eller framdeles utgöra föremål för den andra statsmaktens bedömanden.

Redan under riksdagen börjades krigsrustningarne. I juli och augusti sammandrogos till öfningsmöten alla skånska regementerna, förstärkte med det uppådade förstärkningsmanskapet. På en gång blefvo alla i skånska hamnar befintlige farkoster öfver 20 läster och af alla nationer med embargo belagda att för kronans räkning begagnas såsom transportfartyg. Generalamiral Puke fick befäl öfver hela sjöustrutningen. I september erhöilo bägge de skånska indelta kavalleriregementerna uppbrottsorder till Ystad och Carlshamn att der embarkera. Infanteriregementerna beordrades att afgå till Uddevalla. Några dagar derefter återkallades alla dessa order. Oaktadt både staten på vanligt sätt reglerades, nya bevillnings- och stämpelpappersförordningar utfärdades samt åtskillige lagförändringar beslutades, fulländades riksdagen på 4 månader, hvilket bevisar att, äfven med ännu tyngre former än nu, göromålen vid ett riksmöte, som hålles i en landsortstad, kunna på en sådan tid afslutas, så vida det göres verkligt alfvar dermed och tiden ej onödigtvis förhalas med de främmande förströelser, en hufvudstad erbjuder.

Bland de mångfaldiga anledningar till klander af regeringsåtgärder, som oppositionen sedan 1809 framdragit, förekommer en af så egen beskaffenhet och så alfvarlig, att författaren som varit i tillfälle att bedöma halten deraf, också finner sig föranlåten att deröfver sprida tillbörligt ljus. Frågan rörer roteringen i Skåne. Nästan vid alla riksdagar sedan 1812 har helt öppet blifvit påstådt, att genom regeringens och dess organers inverkan rotehållarne blifvit, om icke rent af tvungne, åtminstone i Skåne förledda att förvandla den vid 1809 och 1810 åtagne extra rotering för all tillförne ej roterad jord till ständig och på detta sätt, under ett långvarigt fredslugn, betungade med ett odrägligt onus, från hvilket de skäligen bort vara frikallade. Det kan vara tid att utreda verkliga förhållandet, för att bevisa det initiativet till det öfverklagade lidandet icke utgått från regeringen. Till styrka för denna

sats intages här följande urkund eller konungens bref till dess 1812 befallningshafvande i Malmö.

"Carl med Guds Nåde etc. etc.

"Hos Oss hafva de fleste vid sista riksdag närvarande possessionater af ridderskapet och adeln i Skåne och samtliga fullmäktige för skånska presterskapet under anförande af de särskilda skäl och omständigheter, som skola göra extra roteringen i Skåne framför andra orter tryckande, såsom mantalens olikhet, hemmanens inskränkta områden och svårigheten att lega folk i en provins, der flere infanteri- och kavalleriregementer äro förlagde samt ett vidsträckt åkerbruk kräfver alla arbetsföra armar, i underdanighet anhällit, att extra roteringen måtte inskränkas till 1,800 rotar och således ett lika antal tjenstgörande soldater och båtsmän vid uppkommande krig till rikets försvar uppådas, hvaremot sökandene voro beredde och villige att beständigt underhålla det manskap, för hvilket deras roterade jord borde ansvara; och hafva sökandene, i afscende att bereda tillgång så väl till befällets aflöning som manskapets beklädnad, sedan det hädanefter komme att utgöra en beständig trupp, till vårt nådiga välbehag jemväl i underdanighet öfverlemnadt, om icke den tjenstgörande styrkan af detta manskap må bestämmas till blott 1,200 man och för de härigenom vakante blifvande 600 rotar årligen erläggas 6 tunnor spannmål för hvarje rote, hälften råg och hälften korn på hvilket sätt tillsammans 3,600 tunnor till berörda ändamål skulle erhållas; hvarförutan sökandene underdanigst hemställt, att de öfrige roteringskydige i Skåne måtte blifva hörde huruvida de emot detta förslag hade något att erinra eller om de sig dermed förenade, då framdeles, sedan vi vidtagit vårt nådiga beslut och efter skedd gemensam öfverläggning, en billig roteringsjemnkning emellan alla rotering underkastade hemman i underdanighet kunde föreslås.

"Uti en särskild underdanig skrift hafva vidare sju riksdagsfullmäktige af skånska allmogen anmält, att de i det mesta förenade sig med förenämnda underdaniga anhällan, men dels bestridt riktigheten af ridderskapet och adelns anförande, att säterier och frälschemman på många ställen ej svara mot det område af jord, som krono- och kronoskattehemman åtfölja, dels ansett mera ledande till jemnlighet i roteringsbördan, att inga vakanser tillåtas, utan att hela styrkan af 1,800 man ständigt vore uppsatt.

"Hvad sålunda anfördt och hemställt blifvit hafva vi i nådigt öfvervägande tagit, och ehuru vi väl inse, att det för rikets försvar är vida fördelaktigare att äga en stående öfvad och vid krigslydnad vand trupp af mindre antal än en af större, som uppsatt först vid ett krigs utbrott måste en längre tid sakna nyssnämnde för krigsmän väsentliga egenskaper, har likväl vid pröfningen af frågan om beloppet af det bestämda roteringsmanskapet, det icke kunnat undfalla vår nådiga uppmärksamhet, att Skåne genom vårt vid sista riksdag antagna höga beslut, blifvit befriadt från vargeringen, som var en stående trupp af 1000 man, och att således genom det nu uppgifna förslags antagande, endast skulle uppkomma en tillökning af 800 man; och då nödigt är, att infanteriets styrka i denna gränssort, hvarest utom artilleri, förut blott finnes ett infanteriregemente af 800 man, så mycket som möjligt ökas; så oansedt befrielsen från vargeringen, som af de till rusthåll indelte hemman blifvit utgjord, egentligen icke kommer de extra rotering underkastade hemman till godo, dock som härigenom tillfället till roteringskarlars anskaffande ostridigt blifvit lättadt: hafva vi, enär den betydliga kostnad beräknas, som vid utbrottet af ett krig ett i hast legdt och uppsatt betydligt antal dugligt manskap medför, ansett med billighet öfverensstämma, att den i ofvanberörde mätto erbudna ständiga trupp må förökas till 2000 man och på dessa grunder beslutit, det följande proposition må göras de extra roterade i Skåne:

1812 1:o. Att de i stället för 2,572 man soldater och båtsmän, som i krigstider, efter nu gällande författning, böra af dem uppsättas och beklädas, åtaga sig att hålla 2000 man ständiga soldater, enligt det knektekontrakt, som derom med de roterade beslutas bör och uti hvilket soldaterna böra försäkras om torp med jord eller i stället derför om motsvarande underhåll in natura jemte boställe på rotens ågor. Utom torpet eller deremot svarande underhåll och då roten derjemte betalar till Oss och kronan för soldatens underhåll på möten och mönstringar passevolans-afgift af 8 rdr om året på sätt rikets ständer vid sist öfverståndne riksdag beslutat, anse WI soldaten icke böra något mera af rothällarne åtnjuta än en släpmondering hvart tredje år, hvilken enligt sednast utfärdade beklädnadsförfordning bör förfärdigas i fullkomlig likhet med lifmonderingen, kapott likväl icke deruti inberäknad; skolande således rothällarne icke med några vidare utgifter, af hvad namn de vara må, i och för roteringen belastas samt äfven åtnjuta befrielse från de hittills vanlige utskrivnings- eller roteringspenningar.

2:o. Under fredstid skola till lättnad i roteringsbesväret 400 rotar få vara vakante emot erläggande af sex tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn till Oss och kronan för hvarje ledig rote, mötes- eller passevolans-afgiften inberäknad; ankommande på Wår framtida pröfning, huruvida någon del af desse 400 rotar måge i stället för afgift i spanmål, underhålla hästar för arméens behof som hittills med flere rotar varit betingadt; och

3:o. De roteringsskyldige äga, i händelse de derutinnan ingå, att efter skedd gemensam öfverläggning i underdånighet föreslå det sätt och de utvägar, som kunna leda till en billig och jemlik roteringsjemnkning emellan de extra rotering underkastade hemman i Skåne; hvarefter WI, sedan J och Wår befallningshafvande i Kristianstads Län samt vårt och rikets krigs-kollegium häröfver blifvit hörde, vilje i nåder förordna hvad rättvist och billigt vara kan.

Öfver dessa sålunda af Oss beslutade propositioner, hafva WI i nåder velat anbefalla eder att gemensamt med en af rikets herrar, fältmarskalken herr friherre Toll höra de roteringsskyldige i det eder anförtrodda län samt sedermera med underdånig berättelse derom och eget underdånigt utlåtande till Oss inkomma. WI befalle etc. Stockholms Slott den 27 October 1812.

CARL

W. Carpelan.

Efter genomläsning af detta kongl. bref måste det erkännas, att öfvergången från extra till ständig rotering i Skåne varit föranledd af de roteringsskyldiges egen önskan. Efter en mera än 35-årig fred, hvarunder, om det förblifvit vid den extra roteringen, hvars uppsättning endast borde ske vid inträffande krig, någon vidare kostnad ej ifrågakommit, låter det obegripligt att en önskan af nyssberörde beskaffenhet kunnat uppstå; men det bör ej förbises, att någon tanke på fredslugn den tiden efter ett nyss slutadt krig och då ett nytt hotade, icke uppkom, att derunder en extra roteringskarl kostat blott i värfning 300 rdr bko, att genom reorganisationen en minskning af $\frac{1}{5}$:del uti hela roteringsstyrkans antal stod att vinna och att ytterligare af kvarblifvande 2000 rotar 400 finge hållas vakante, hvarigenom rekryteringskostnaden i väsentlig mån nedsattes.

För att höras i den viktiga öfvergångsfrågan, voro de roteringsskyldige inom Malmöhus län kallade till sammanträde å stora världshussalen i Malmö den 13 januari 1813. Exc. Toll så väl som landshöfding Klinteberg voro dervid bägge tillstädes; de flesta

af länets possessionater, den tiden uteslutande adelsmän, som nästan lika uteslutande voro egare af all säteri- och frälsejord, jemte åtskillige prester, hade dervid infunnit sig. Exc. Toll förde ordet, och Klinteberg, som väntade sig mycken vidlyftighet af denna öfverläggning, hade föranstaltat trenne protokollister att biträda, bland hvilka författaren var en. Så snart konungens propositioner blifvit uppläste, börjades en ganska stormig debatt, en verklig polsk riksdag i detta ords strängaste bemärkelse. Protokollisterne hade blott antecknat de närvarande och väntade, att stormen skulle lägga sig för att kunna iakttaga hvad vidare förekom af beskaffenhet att böra inflyta i protokollet, vare sig i form af öfverläggning eller beslut. Sedan larmet och de högljudda diskussionerne fortgått ett par timmar, fick ändtligen exc. Toll länge förgäfvos äskadt ljud. Han uppsteg då och förklarade, att han med särdeles fögnad funnit de roteringsskyldige beredvillige att ingå på de framlagda förslagen och skulle derom till Kongl. Maj:t aflåta underdänig berättelse, hvarpå han gjorde sig redo att lemnasalen. Nu ökades stormen och såsom högljuddast protesterande utmärkte sig friherrarne Macklean och v. Nolcken m. fl. Exc. Toll yttrade blott, att sedan pluraliteten redan fattat sitt beslut, kom det att blifva gällande, med rättighet för dem som skiljde sig derifrån att låta anteckna sina reservationer. Endast få af opponenterne voro dertill beredde, och sin sålunda begagnade rätt hafva de i fullt mått åtajutit, då de på grund deraf vid extra roteringen fått förblifva och således i och derför icke under det sedermera inträdda långvariga fredslugnet vidkänts minsta utgift. Med de från sammankomsten uteblifna var man ej så nogräknad. De ansågos naturligtvis hafva antagit förslaget. Protokollet öfver sammankomsten uppsattes påföljande morgon kl. 5 af författaren efter dikta-men af landshöfding Klinteberg i hans enskilda rum och justerades på förmiddagen. Det hela gick i sanning knapphändigt till; men säkert är, att om krigstillståndet blifvit fortsatt de roteringsskyldige funnit sig lika så belåtna med reformen, som de nu efteråt, under andra förhållanden, deröfver uppstämt bittra klagomål.

I sammanhang härmed må anmärkas, att sedan rotehållarne för den i anseende till dåvarande krigstillstånd då redan uppsatte extra roteringen i Skåne, utöfver skyldighet, försett densamma med kapotter och rikets ständer derför anslagit ersättning, beslutade största delen af rotehållarne, att med uppoffring af ej mindre än 9,323 rdr 8 sk. bko deraf bilda en pensionsinrättning för gemenskapen och dess enkör, hvilken inrättning under benämning af Carl Johans pensionsinrättning genom gällande kongl. reglemente af den 25 januari 1814 ytterligare blifvit utbildad och ännu äger bestånd. Landshöfding Klinteberg var den som verksamt bidrog att tillvägabringa härför erforderlige eftergifter af rotehållarne, hvilka åt sig sjelfve lemnade, sannolikt ej varit så släpphändte.

1812 I bref från tjenstgörande riksmarskalken af den 10 september 1812 öfverraskades landshöfding Klinteberg af underrättelsen, att konungen med aldra första ärnade göra en resa till Malmö, för att der någon tid sig uppehålla och att det vore att förmoda, det drottningen kort derefter skulle komma dit. Af sådan anledning begärdes med aldra största skyndsamhet underrättelse jemte ritning å rummens beskaffenhet i landshöfdingebuset, der Hans Maj:t ville bo samt huruvida någotdera af de på sidorne derintill belägne husen, som vid f. d. konungens vistande i Malmö vintren 1806 och 1807 beboddes, — det ena af konungen sjelf med en öfverbyggd kommunikation och det andra af hoffruntinet med en dörr upphuggen i muren emellan båda husen, — kunde vara tjenligt och blifva ledigt för drottningen att med sin uppvaktning bebo. Man trodde att samtidigt härmed från annat håll ingingo särkilda förhållningsorder; nog af landshöfding Klinteberg besvarade brevet med omgående post enskildt och egenhändigt, så att icke ens landssekreteraren fick kännedom om svarets innehåll, hvilket förmodligen uppstaplade en mängd svårigheter. Följden blef, att den tilltänkta kongl. resan icke vidare afhöordes; och hvarken konung Carl XIII eller dess drottning kom någonsin mera att besöka Skåne.

Den 10 december 1812 emanerade det ryktbara kongl. förbudet emot all gemenskap med f. d. konung Gustaf Adolf, f. d. drottningen och deras barn. Det väckte på sin tid mycken uppmärksamhet. Det togs för alldeles gifvet, att några stämplingar voro å bane, för att framkalla så stränga straffbestämmelser, som deruti omförmälas. 1 § omtalar och belägger med dödsstraff stämpling att rubba, häfva eller förändra successionsordningen. En sådan lag finnes redan i 4 kap. 8 § missgerningsbalken, jemnförd med 85 § regeringsformen och syntes således en ny i samma anda vara öfverflödig. De öfrige §§ bestämma dödsstraff eller landsflykt för den som sökte i Sverige införa f. d. konungen, f. d. drottningen eller något af deras barn, dertill bidroge, eller med dem genom brefvexling hade gemenskap eller en sådan ej uppenbarade. För vidtagandet af dessa stränga mått och steg, hämtades stöd af rikets ständers beslut den 12 november 1810, hvarigenom de, såsom orden deruti lyda: "till förtydligande och för att gifva mera fullständighet åt rikets ständers redan förlidet år vidtagna beslut rörande f. d. konungens och dess familjs flyttning och vistande utom riket, velat ytterligare förklara, att dessa beslut innefattade det ovilkorliga förbehåll, att hvarken f. d. konung Gustaf Adolf eller någon af dess familj må beträda Sveriges gränser, och enhälligt uppdragit åt konungen att till detta besluts vidmakthållande och till vinnande af det dermed åsyftade lugu och säkerhet, utan hinder af något annat afseende, alla till ändamålet nödige mått och steg vidtaga".

Meningen med detta uppdrag syntes vara temmeligen tydlig, 1812 eller att föranleda till åtgärder af helt annan annan art, måhända de som år 1811 tillkommo i afseende på utländske resande o. s. v.; men väl aldrig att upphäfva grundlagen, den der innehåller, att civil- och kriminallag endast af konung och ständer gemensamt stiftas må. Detta oakadt afhördes vid den följande riksdagen intet klander af den sålunda tillkomne lagstiftningen. Det var det säkraste beviset på att nationen gillade hufvudsaken och att följaktligen ingen reaktion i tänkesättet rörande den gamla dynastien förefans. Det var först sedan den på eget sätt stiftade lagen börjat tillämpas i fall, som i stället att af sig sjelfva framstå blifvit af beställsamheten uppsökte, allmänheten började inse det vådliga uti lagstiftningen, hvarefter missnöjet dermed tid efter annan, mer och mindre alfvarligt, utbröt och invecklade frågan, i hvad ordning lagen skulle kunna utan framkallande af en ny förmyndighet undanrödjas, ända till dess konung Oscar, straxt efter sin thronbestigning, afhöggn knuten genom lagens totala upphäfvande, dervid öppet stödjande sig på öfvertygelsen om folkets oskrymtade tillgifvenhet för honom och hans ätt och medvetandet af sina afsigters renhet.

Den till både för- och nackdel ryktbare professoren Sjöborg i Lund, som slutade sin bana såsom rikshistoriograf, föll vid denna tid på idéen att i Lund stifta ett ordenssällskap med benämning "Nya Stjernan", som skulle hafva till föremål vissa öfningar och äfven barmhertighetsverk. Då han härom skriftligen underrättade landshöfding Klinteberg med förmodan att emot detta sällskaps fortsättning icke allenast ej vore något att påminna, utan äfven att då detsamma kommit till mera stadga, sällskapet kunde af landshöfdingen få påräkna besök och deltagande, fick han till svar, att som genom kongl. brefvet den 15 mars 1803 konungens befallningshafvande på grund af dess embete ägde fritt och obehindradt tillträde till med behörigt tillstånd inrättade dylika sällskap, så ägde landshöfdingen i berörde afseende sådan auktorisation, som uteslöt alla andra; men som samma konungabref tillika bjöd, att icke något ordenssällskap vid påföljd af dess upplösning må inrättas, innan till konungens befallningshafvande blifvit aflemnade alla de eds- och förbindelseformulärer, hvaraf orden till ledamöters antagande sig betjenat eller betjena ville i hvad grad som hälst, äfvensom skriftlig underrättelse om dess syftemål, hvilket allt borde till konungen genast i underdånighet insändas för behörig granskning och öfverseende, och att innan sådant föregått, ej något ordenssällskap må inrättas eller någon deri ingå vid 50 rdr vite, som fördubblas, om någon embetsman dermed beträdes: alltså förväntade landshöfdingen, att professorn ställde sig denna nådiga föreskrift till efterrättelse, innan han tillåte sig några sammankomster eller receptioner af mystisk beskaffenhet, i hvilken förmo-

1812 dan landshöfdingen för ögonblicket uraktlät vidtagna annan tillsyn häröfver, än den han ville uppdraga akademiens rektorsembete att deråt egna. Dermed gick den "Nya Stjernan" neder utan att vidare synas eller afhöras. Berättelsen härom må tjena till bevis på, huru man vid denna tid ännu vakade öfver efterlefnaden af författningar, så länge de ej voro upphäfde — något mera sällsynt under den derefter kommande tiden.

Såsom ett bidrag till historien om hushållningen med kronans egendomar, må anföras följande. Kammarkollegium hade med afseende på tillämnad förändring i användande af Dahlby och Flinge kungsgårdar uti bref till konungens befallningshafvande i Malmö af den 5 mars 1812 uppdragit åt honom att besörja om förvaltningen af samma kungsgårdar för det året på för Kongl. Maj:t och kronan fördelaktigaste sätt. Med anledning deraf hemställde konungens befallningshafvande hos kollegium, om icke det anbud förre arrendatorn, hofstallmästaren grefve Frölich gjort, att fortfara med egendomarnes bruk för året emot erläggande af 130 tunnor spannmål, hälften råg och hälften korn, kunde antagas, men kammarkollegium afslog detta och förnyade sitt uppdrag åt konungens befallningshafvande att ombesörja jordbruket, som egentligen verkställdes af underlydande arbetshemman. Landshöfding Klinteberg tilltrorde sig likväl att till konungens afgörande öfverlemna frågan oansedt den långt framskridna årstiden. Der erhöi den en sådan utgång, att grefve Frölich, underrättad om kammarkollegii afslag å hans ringa arrendeanbud, skyndade att hos konungen anmäla, att han vore benägen höja sitt anbud till 350 tunnor af förut bestämda sädeslag eller med ej mindre än 220 tunnor, hvarvid det ock förblef och försöket att på kronans bekostnad slå under sig detta öfverskott misslyckades. Önskligt vore, att sådane exempel måtte väcka högsta maktens uppmärksamhet på behofvet att taga sig till vara för ständigt återkommande försök att tillskansa sig fördelar vid frågor om dispositionen af kronolägenheter.

Det är en särdeles anmärkningsvärd omständighet, att i sjelfva det sädesrika Skåne spanmålsbrist nästan lika ofta uppkommer som annorstädes. Detta år inträffade ett sådant fall i Malmö, och såsom vanligt bragtes auktoriteterna till godtyckliga åtgärder. Den 6 juni anmälde i Malmö stadens bagare hos magistraten, att brist på råg var att befara. Sedan stadens handelssocietet häröfver blifvit hörd, och upplyst blifvit, att hos de handlande ej fans till salu mer än 50 tunnor råg, utom ett af bagare redan betingadt parti, anhöll magistraten att få uttaga hvad som för behofvet erfordrades å kronomagasinets emot bestämdt pris. Konungens befallningshafvande meddelade härå till svar, att i kronomagasinets ej fans mera råg än som erfordrades till brödsäd för garnisonen, så att någon försäljning deraf icke kunde äga rum; men att såsom en nödvändig följd af den förmodade bristen anstalt hos

de handlande borde vidtagas till förekommande af spanmåls afsändningar, innan magistraten förskaffat sig öfvertygelse, att tillgång funnes utöfver ortens behof. Vid sådant förhållande och då magistraten ålåg att i möjligaste måtto vidtaga sådana åtgärder, som förhindrade att ännu i behåll varande spanmålsförråd ej på annat sätt än till stadens innevänares behof användes, fann magistraten för sig ingen annan åtgärd återstå till förekommande af fullkomlig brist på spanmål till brödföda, än att vid 100 rdr bko vite förbjuda all afsändning af råg och korn härifrån, innan behörigen upplyst blifvit, att nödig tillgång derå hade blifvit anskaffad; och som för verkställigheten häraf erfordrades, att vederbörande tullkammare undfick föreskrift att icke förpassa något af berörde sädeslag, så anhöll magistraten om konungens befallningshafvandes åtgärd till vinnande af ett sådant stadgande, utom hvilket all kontroll komme att saknas. En sådan föreskrift meddelade ock konungens befallningshafvande till tullkammaren d. 7 juni.

Det är väl sant, att de handlande i städerna då ännu hade lagstadgad skyldighet att vara försedde med spanmålsförråd till afsalu; men jemför man förhållandet under en sednare tid t. ex. år 1847, då en opinion uppreste sig till och med emot konungens rättighet att hämma utförsel af spanmål, när brist inom hela landet med skäl befarades, stadnar man verkligen i förundran deröfver, att ännu 1812 en så underordnad myndighet som en magistrat icke allenast opåtaladt kunde tillvälla sig en sådan rättighet, utan äfven deruti understöddes af konungens högsta ombud i orten. Först sedermera synes samsningen hafva återkommit. Den 23 juni voro stadens handlande till magistraten uppkallade, för att uppgifva hos dem varande spanmålsbehållningar och öfverlägga om sättet att förekomma en befarad brist. Landshöfding Klinteberg infann sig dervid å embetets vägnar. Efter af honom framställde kraftiga skäl åtogo sig de handlande, att af de förråd de för sine egne hushåll ägde hvar för sig tillhandahålla stadens bagare vissa partier emot ett pris af 10 rdr bko för råg och 8 rdr bko för korn, tillsammans 204 tunnor råg och 368 tunnor korn, hvilket i det närmaste ansågs motsvara behöfvet för 4 veckor. Berörde quantum skulle på requisition af bagarne, åtföljdt af kontant betalning, genom borgmästaren utassigneras. Innan förrådet blifvit uttömdt, ankom emellertid tillförsel från ryska östersjöhamnarne, och afhjelpes sålunda för den gången bristen.

Under kommerserådet Nordlindhs frånvaro vid riksdagen företogo sig någre stridslystne borgare, deribland isynnerhet handlanden Mathias Svensson Gadd och juveleraren Abr. Norlin, att framkasta ett trätofrö genom uppviglandet af en rättegång, som gick ut på att stadens ännu samfäldt ägaude jord, omkring 842 tunland, måtte på gårdarne i gamla staden i mån af hvarje husägares tomt fördelas. Stadens innevänare blefvo härigenom tvungne

1812 att rangera sig uti tvänne mot hvarandra stående partier. En särskild tillförordnad magistrat under ordförande af akademisekreteraren Åke Ingman i Lund, en uti dylika ärender alldeles obehövad man, behandlade och afdömde tvistefrågan den 3 juni på det sätt, att alla parterne blefvo missbelätne och sökanderne i synnerhet, hvilka afsett att göra sina namn odödliga genom att skaffa hvarje ägare af hus i staden sig anslagna 3 å 4 tunland jord, hvilkas bruk skulle blifvit ett säkert bidrag till dess bergning. Särskilda magistraten förklarade nämligen, att endast de af stadens innevånare kunde erhålla del af omtvistade marken, som voro skattskrifne borgare i staden och drogo dess skatt och tunga, isynnerhet skjuts och inqvartering, eller ock andre personer som desse besvär ville sig åtaga, antingen de innehade gårdetal eller icke eller ock framdeles kunde i nya staden och raserade fästningsverken hus och tomter sig förvärfa och efter frihetsårens slut borgerlig tunga sig åtaga; hvaremot alla de som deri ej deltaga, nämligen publice hus, stadens husägande presterskap, embets- och tjänstemän samt skollärare och andre ståndspersoner af adel och ofrälse samt förstädernes innevånare skulle från delaktighet uteslutas, hvarjemte enligt af hamndirektionen derom gjordt förbehåll erforderlig jordrymd borde uttagas för vattnets ledning från Sege å och till gamla fästningsgrafven. Under tiden hade vid den ständiga magistraten fråga uppstått rörande förändrad reglering af gästgifveriskjutsens utgörande, ett för städerna ännu värre onus än för landet. Kommerserådet Nordlindh, hemkommen från riksdagen, förstod så väl att begagna partiställningen inom staden, att det blef möjligt sammanbinda denna fråga med den formligen afdömda och genom besvär konungens befallningshafvandes pröfning underkastade om stadsjordens delning. Konungens befallningshafvande blef alltså satt i nödvändighet att i ett sammanhang afgöra det hela. Utan att pröfva verkan af den särskilda magistratens öfverklagade utslag, undanröjdes det medelst beslut den 24 december 1812 genom godkännande af ett af pluraliteten af röstägande i staden antaget förslag, att stads-skjutsen dädanefter skulle utgöras med i stället för 24, icke mindre än 50 par hästar, till hvilkas anskaffande och underhåll 400 tunland jord af stadens mark skulle indelas i lotter af 10 tunland hvardera och bortarrenderas på 30 år med skyldighet för hvarje lott att bestrida skjuts med ett par hästar; de återstående 10 paren hästar skulle bekostas af den sjelfägande jorden, vid pass 940 tunland, så att omkring 94 tunland komme att ansvara för ett par. Af öfverskjutande stadsjord skulle ett tunland tilldelas hvarje hel gård i gamla staden, som 1780 erhållit ett tunland och således nu mera undfick tvänne. Verkställigheten af detta förordnande mötte emellertid det oväntade hinder, att endast få jordlotter kunde med den ålagda skjutsningsskyldigheten bortarrenderas.

Nu uppkom en dubbel förlägenhet. Förra entreprenörerna af stads- 1812
skjutsen voro utarmade och hade länge varit oförmögne att be-
strida den, så att deras hästar ofta måste executive uttagas och
sättas för de resandes åkdon, för att draga så långt de förmådde,
hvilket sällan sträckte sig längre än ett stycke af vägen. I hvarje
fall var deras kontrakt slut den 1 april 1813 och man var redan
i mars. De enskilde jordägarne blefvo, ju närmare tiden nalkades
för dem att begynna med sina 10 par skjutshästar, destomera
förskräckte. Nu framstod kommerserådet Nordlindh såsom fräl-
sare för alla, ity att han uppkastade projekt att bilda den ännu be-
stående för hela staden samfälda skjutsinrättningen. Den grundade
sig derpå, att skjutshästarnes antal, då de uteslutande begagnades
till detta ändamål, kunde nedsättas till hälften eller 25 par; att
af de 400 tunland stadsjord, som varit bestämde att bortarrende-
ras med skjutsningsskyldighet, i stället öfverläts 350 tunland emot
årlig afgäld i foder — 24 kappar hafre, 14 lispund hö och 14
lispund halm per tunland -- och öfriga 50 tunland till sommar-
bete för skjutshästarna; att enskilde jordägarne, emot befrielse
från utgörandet af sin femtedel i stadsskjutsen, erlade årligt foder-
bidrag med $7\frac{1}{2}$ kappar hafre, 2 lispund hö och 2 lispund halm
per tunland och att, om detta allt oaktadt foderbrist skulle upp-
komma, den borde ersättas till hälften af gårde- och skillings-
talet eller med andra ord delas lika emellan borgerskapet och
husägarne. För att underlätta förslaget erböd sig Nordlindh sjelf,
att om ingen annan ville åtaga sig det, blifva arrendator af de
350 tunlanden mot utfäste vilkoren och rättighet att disponera
spillningen efter skjutshästarna. Nöden stod för dörren. Societe-
terne kallades tillsammans om aftonen den 17 mars och antogo
förslaget i sin helhet, med betygande af uppriktig tacksamhet emot
Nordlindh, som derigenom lossat den länge hopdragna knuten.
Landshöfding Klinteberg stod färdig att sanktionera allt, för att
icke låta resande råka i förlägenhet att ej kunna härifrån fort-
skaffas. Den 20 mars fastställde han öfverenskommelsen. Skjuts-
inrättningens ännu ägande hus inköptes för 6000 rdr bko. Ett
lån om lika summa upptogs i Malmö diskont, för hvilket belopp
hästarne köptes och redskap anskaffades, så att på 11:te dygnet
eller den 1 april 1813, skjutsinrättningen kom i verksamhet till
de resandes stora båtнад. Så till vida gick allt väl, men efter-
slängarne voro desto kinkigare. När det skulle skrida till den
nya delningen af återstående jorden på gårdarne visade det sig,
att löftet derom icke efter orden kunde gå i fullbordan, med
mindre gradering af jorden undveks, emedan om en sådan före-
togs hända kunde, att den som erhöll ett tunland af den bättre
jorden, finge för mycket i förhållande till tvänne tunland af den
nära nog odugliga och att till och med möjligtvis någon, som
förut till sin gård ägt ett tunland, genom delningen komme att

1812 mista något deraf. Följden blef, att verkställigheten på intet sätt tillfredsställde ifranne för den så länge omtvistade förändringen i denna del af stadens ekonomi. Det hufvudsakligaste som vans var att det lyckades tillfoga förstadsåborne eller de mindre jordbrukarne, mönster af flit och idoghet, mistning af bete för deras kreatur, hvarpå de på ärligt sätt varit i stånd att förskaffa sig tillgång, så länge en del af den ifrågavarande jorden nyttjades samfäldt till mulbete. Det var ett den tidens tecken, att desse förstadsåbor städse med en viss afvoghet betraktades af en stor del bland sjelfva stadens invånare, utan att något skäl dertill förefans. Märkligt nog har ingen tvist derom sedermera uppstått, oaktadt den anmärkta orimligheten, att ingen gradering gjordes vid jorddelningen på gårdarne och att genom denna åtgärd dåvarande ägarne af gårdar i gamla staden i sjelfva verket erhöilo en skänk af jord på bekostnad af samhället i dess helhet, hvilken jord sedermera med husen gått i köp och salu samt således blifvit betald af efterträdarne. Deremot hafva ofta återkommande strider yppat sig om grunderne för skjutsinrättningens bildande. Till en början blef det en allmän sägen, att Nordlindh derigenom slagit under sig stadens jord för en ringa afgäld. Visserligen var denna obetydlig, men besinnas måste, att jorden i allmänhet den tiden ej skattades högt och att den han emottog, var svag till sin natur och alldeles utsugen. I allt fall hade han ju lemnat täflan öppen, utan att någon deruti sig inlät, hvilket väl skett, om det lönat sig. Sedan man tröttnat vid detta klander, upphofvo enskilde jordägarne höga klagorop öfver våldet, såsom de kallade det, att hafva blifvit ålagde bidrag till skjutsens uppehållande, icke besinnande, att de frivilligt ingått på förslaget, glömmande att de deruti erhållit en betydlig nedsättning i sednare tider och försommade det tillfälle, dem sannolikt efter de 30 första årens förlopp kunnat beredas, att om de ansett det instämma med sin fördel, in natura få bestrida sin andel i skjutsen.

1813 De under förflutna året började rustningarne för Sveriges deltagande i det stora europeiska kriget fortsattes från årets begynnelse med största ifver. I Skåne sattes både den indelta och värfvade arméen i rörelse. Största delen både af artilleri, kavalleri och infanteri sammandrogs och afgick till särskilda embarckeringsplatser, der dels engelska fartyg, såsom i Carlskrona och vid Landön, lägo i beredskap för deras emottagande och dels, såsom i Ystad, enskildes fartyg förhyrdes eller med våld tillgrepos för att begagnas för öfverfarten till Pommern. Nu kommo de hästar väl till pass, som rotehållarne i Skåne åtagit sig att i stället för manskap uppsätta. Flere hundrade sådane uppådades och insattes dels

såsom artilleri- dels såsom trosshästar. Qvarlefvorne af skånska 1812 förstärkningsmanskapet sattes, besynnerligt nog, åter på benen samtidigt med det efter andra grunder utskrifna beväringmanskapet. Förstärkningsmanskapet öfverfördes till Tyskland, för att användas dels såsom sappöver eller skansgräfvare, hvartill det af naturen var passande, och dels såsom trossdrängar. Tiotusen munderingar förfärdigades för beväringmanskapet, deraf första och andra klasserne uppställdes inom landet dels till exercismöten och dels till garnisonstjenstgöring i städerna. H. exc. friherre Toll utvecklade, oaktadt sin höga ålder, såsom chef för skånska arméen sin vanliga kraft och stränghet. Alla betänkligheter måste vika för hans jernvilja. Allt syntes utmärka, att kronprinsen Carl Johan, som vid sitt första uppträdande i Sverige iakttagit en viss skygghet emot Toll, nu öfvervunnit den och med fullt förtroende begagnade hans verksamma biträde — eget nog med den känedom han hade, att Toll varit en af de få gunstlingarne hos den af honom så mycket, fast utan skäl, fruktade f. d. konungen. I april erhöll exc. Toll förordnande, att under kronprinsens tåg till Tyskland och vistande der utöfva den makt och myndighet, som högste befälhafvaren öfver en i fält stående armée enligt krigsartiklar och öfrige författningar tillkomme.

Kronprinsens öfverresa till arméen i Tyskland, som länge väntats skola ske från Carlskrona, företogs i slutet af april, men helt oförmodadt tog han afvägen om Helsingborg. Utan någon förberedelse inträffade han der de första dagarne af maj och skedde framkomsten såsom vanligt om natten. Han åtföljdes af nuvarande prins Oscar, då ännu en yngling om 14 år, beledsagad af sin guvernör exc. Cederhjelm, som hade svårt att uthärda den forceerade resan. Underrättelsen om de kongl. personernes ankomst till Helsingborg spriddes temmeligen hastigt och samlade en icke ringa folkmängd till staden. Den namnkunnige hofmarskalken A. C. von Platen fungerade såsom landshöfding i den verkliges frånvaro. Det var denne Platen, hvars kredit var så omvexlande, att under Sveriges fälttåg i Tyskland 1806 svenska bankosedlar endast genom hans påtryckta namnstämpel kunde göras gällande, och som 10 år derefter han sjelf af bysättningsutslag för gäld jagades såsom en hind emellan Ramlösa och Helsingborg. Kronprinsen emottog i Helsingborg de högsta befälhafvarne å en i Sundet liggande engelsk örlogsflotta. Det förmodades, att detta sammanträffande var enda anledningen till omvägen. Vid middagstiden dagen efter ankomsten fortsattes resan öfver Christianstad till Carlskrona. På Beckaskog intogs nattläger och der meddelades åt exc. Toll instruktioner för alla de händelser, som kunde förefalla under det fälttåget varade. Prins Oscar begaf sig efter afskedstagandet i Carlskrona från sin höge fader åter till Stockholm. Det var en motsägelse, som förtjenar nämnas, att medan h. exc. friherre Toll, under åbe-

1812 ropande af kronprinsens ordres, den 29 juni anbefallte afbrytandet af all gemenskap med Danmark, utgick samma dag från utrikes statsministern i Stockholm blott en erinran till landshöfdingarne att varna de handlande att icke inlåta sig uti handelsförbindelser med Danmark. Kollisionen blef snart värre, då en handlande, företeende konungens nådiga tillåtelse att till Danmark utföra vissa varupartier, af Toll nekades att deraf begagna sig. Klagan fördes, men blef utan verkan.

En morgon, den 3 augusti, spridde sig till Malmö det otroliga ryktet, att på förmiddagen samma dag skulle till Lund ankomma den franske exgeneralen Moreau, om hvilken man icke hört talas sedan början af århundradet vid hans landsflykt till Amerika i följd af Napoleons ränker emot en farlig medtäflare om franska folkets tillgifvenhet. I förste konsuln Bonapartes ögon hade det dessutom varit brott nog af Moreau, att han i stället för att gifva lösen till resning för att störta förtryckaren, under samtal med sine förtrogne, yttrat den spådom: "Vi duga icke till sammansvärjningar, men jag känner en sammansvuren, hvilken Bonaparte icke kan undslippa — det är han sjelf: han skall förstöra sig i sina dårskaper". Vid middagstiden inträffade verkligen till allmän förvåning Moreau i Lund på resan från Göteborg, dit han anländt den 26 juli från Amerika, för att öfver Ystad öfvergå till Stralsund. Han åtföljdes af en rysk konsul och hade till förridare en kronolänsman. Han afsteg vid den nu mera nedrifna biskopsgården, der han emottogs af biskop Faxé, landshöfding Klinteberg och chefen för södra skånska infanteriregementet öfverste Reuter-crona. Författaren var en af de första som inträffade i Lund, lockad af nyfikenhet att om möjligt få skåda den namnkunnige fältherren. Det lyckades ock förträffligt genom någon afvikelse från vanligt lefnadsvett, nämligen att, ehuru på den tiden i biskopshuset obekant, intränga i sjelfva matsalen, der de främmande skulle intaga sin middag. Emellertid sågs generalen på så nära håll som några alnar. Hans yttre hade intet utmärkande. Han var då i sin bästa ålder, 51 år gammal. Hans blick var öppen och glad. Intet bekymmer syntes skugga hans panna. Hans väsende var enkelt och okonstladt. Drägten var civil — en grön frack och ljusa kasimirspantalonger. Ingen stjerna, intet band prydde honom. Man vet att han afsagt sig honom af Napoleon erbjudet hederslegionskors. Moreau talade gerna och med mycken ledighet, men både biskop och landshöfding togo sig klen ut med sin fransyska. Desto bättre gick det för öfverste Reuter-crona, med hvilken Moreau mest språkade. Det uppehåll middagsmältiden förorsakade, lemnade de öfrige nyfikna från Malmö tillfälle att hinna fram, så att då Moreau på eftermiddagen satte sig i vagnen för att resa till Ystad, var gatan som han skulle passera så uppfylld af menniskor, hvilka med hurrarop hälsade generalen,

att länsmannen som öppnade tåget med möda kunde bana sig väg. 1812 Ingen anade då, att den frejdade hjälten och segraren vid Hohenlinden, när han efter flerårig frånvaro åter uppträdde på Germaniens fält, skulle 24 dagar efter afresan från Lund, genom en fransk kanonkula, få bägge benen krossade, utan att såsom bekant ännu hafva iklädt sig någon egentlig militärtjänst, blott åtföljande kejsar Alexander såsom vän eller kanhända rådgifvare. Några dagar derefter afsomnade han, och hans afskurna ben bisattes under den minnesvård, som furst Repnin såsom generalguvernör i Sachsen lät åt honom uppressa på höjden af Dresden der han stupade, samma dag, som hans döda kropp högtidligen jordfästades i Petersburg eller den 4 november 1814. Med hvilken skyndsamhet Moreau ilade mot sitt mål, kan slutas deraf, att han begaf sig från Göteborg en afton, hvilade några timmar i Warberg, var redan kl. 2 påföljande morgon på väg till Helsingborg, der han inträffade samma dags afton och kom till Lund middagstiden dagen derpå.

Det borde ännu vara i minne, att England understödde Sverige med subsidier. Ingenting kunde då ske i vexelväg, utan allt måste afgöras med klingande mynt. Såsom facta i följd deraf må nämnas, att från England öfver Göteborg och derifrån med kronoskjuts landvägen till Ystad samt vidare sjöledes till Stralsund transporterades ofantlige partier guld och silfver. Början skedde med 9 fjerdingar piastrar; derefter följde ej mindre än omkring 30 packlärar, kistor och lådor för det mästa guld, det öfriga silfver, och till reela innehållet af dessa foror kan man sluta af vigten, som var för de större lärarne 2 skeppund och för de mindre omkring 14 lispund hvardera.

Bland andra besynnerliga företeelser var icke den minsta att inom Sverige se spanska trupper. En sådan trupp af 164 man med öfver- och underbefäl samt spel öfvergick vid Magdeburg till svenska arméen och hitsändes för att öfver Göteborg på engelska fartyg befordras till sitt hemland. En annan större spansk korps under befäl af general Romana hade några år förut blifvit landsatt på danska öarne, der den af engelska örlogsskepp afhemtades och landsattes i Helsingborg, derifrån den landvägen aftågade till Göteborg, också för att hemföras.

På hösten började underrättelser att inlöpa först om en och annan af de med Napoleon allierade tyska furstarnes öfvergång och sedermera om den så länge som oöfvervinnerlig anseddes besegrande i mindre fältslag. Slutligen spridde sig ryktet om hans fullkomliga nederlag vid Leipzig. Man må nu efteråt derom kanstöpa så mycket man behagar, factum är att denna utgång spridde allmän glädje öfver hela Sverige. Också smickrade det högt den svenska fåfången, att under hela fälttåget och slutligen vid det afgörande slaget Sveriges kronprins spelte en så vigtig rol och

1812 förvärfvade så många nya lagrar. Bålar och skålar tömdes honom till ära i alla landsändar. Oaktadt alla ansträngningar, som landet måste uthärda både för anskaffandet af manskap och särdeles iföljd af inqvartering och skjutsningsbesvär, hvilka voro nära odräglige, och oansedt osäkerheten till sjös, hördes ingen klagan, aldraminst jemnförlig med den, som flere år derefter lät höra sig öfver ringa ting, sedan tidningspressen anslagit och fått allmänheten att betala sina klagovisor, för att göra folket missnöjdt med sin ställning, oaktadt den blifvit så ojemförligt förbättrad mot hvad den var under nu beskrifna period af icke endast krig utan äfven missväxt. Ehuru spanmålspriserna en gång voro så uppjagade, att en spekulant gjorde sig olycklig genom omöjligheten att kunna uppfylla ett träffadt aftal att leverera ett större parti ärter till det oerhörda priset af 32 rdr rgs tunnan, undandrog sig likväl icke Skånes inbyggare att frivilligt bistå de norra länen, hvilkas innevånare genom 1812 års missväxt voro bragta i nöd, med ett sammanskott af ej mindre än 2,046 tunnor spanmål och 6,332 rdr bko i penningar.

Att Malmö stads invånare särskildt icke saknade sann medborgerlig anda visas af följande. Då fattigförsörjningsdirektionen föreslog, att i anledning af segren vid Leipzig och med besparing af andra kostnad medförande glädjebetygelser till dess firande staden borde erbjuda sig att emottaga 10 man gemenskap, beslöt man enligt magistratens protokoll den 27 november, utan skiljaktig mening, att ett antal af 20 personer, hvilka under dåvarande fälttåg blefve oförmögne att sjelfve åstadkomma sin framtida bergning och hälst sådana, som genom tapperhet utmärkt sig, genom en särskild under fattigförsörjningsdirektionen ställd inrättning skulle i sin öfriga lifstid här på stället blifva försedda för sina behof af hus, kläder, föda, läkarevård på ett sätt som lika svarade emot mensklighetens och hederns fordringar. För samma ändamål sammansköto en del handelsbokhållare 76 rdr 32 sk. bko och skraddarembetet erböd sig att årligen bidraga med 8 rdr, hvarje gesäll med 32 sk. bko.

Då detta år val skulle företagas till återbesättande af den genom kgl. hofpredikanten d:r Schönbecks befordran ledigblifne kyrkoherdebeställningen vid S:t Petri församling, inträffade den sällsynta händelsen, att stadskomministern Holst utan att vara sökande erhöll de flesta rösterna. Staden hade sedan danska tiden ett särskildt kongl. privilegium af år 1536 att sjelf kalla och utse sine prester. Det var ingen hemlighet, att biskop Faxe särdeles intresserade sig för att till kyrkoherde få utsedd då varande stadskomministern i Lund A. P. Gullander. Emot honom var intet annat att påminna än just detta. Dertill kom, att invånarne i Malmö hafva en särdeles benägenhet att gynna stadens egna barn. Nu var väl Holst sjelf icke inföding, men gift med yngsta dottern af år 1804 aflidne

kyrkoherden vid samma församling doktor Bring, en älskvärd man. Detta visste Holsts enskilda vänner att begagna såsom uppslagsända för att motarbeta biskopens plan. Utan att vara särdeles lärd eller äga några utmärkta predikogåfvor, förstod Holst att kläda sina predikningar i ett blomsterspråk, som alltid kallade åhörare, särdeles af det täcka könet, hvartill kanhända också något bidrog, att Holst i sin ungdom till utseende och väsende hade mycket för sig hos fruntimmerne. Nog af, ett slags profpredikan utfördes af Holst utan att vara dertill i officiel väg kallad, och verkan blef, att han vid det straxt derefter inträffade valet erhöi en betydlig öfvervigt i röster, eller 35 af 57, då Gullander endast undfick 19. I vanlig ordning anmäldes valets utgång hos konsistorium, för att utverka konungens fullmakt för den valde. Men nu visade sig, att planen att framdraga Holst var illa anlagd. Af det uti stadens åberopade privilegium förekommande uttrycket, att "de prester, som af stadens invånare valdes, skulle af konungen konfirmeras, på det att de skulle examineras, om de vore gode och nyttige derför både uti sin lefnad och lärdom", tog sig konsistorium eller rättare dess chef, biskopen, anledning att föreställa Holst, huruvida han tilltrödde sig att undergå nya lärdomsprof, som kunde göra honom behörig sökande till ett pastorat af första klassen, hvartill Malmö nu hänfördes. Onekligen saknade Holst de kunskaper som erfordrades, så vida han efter gammal häfd tillika skulle vara inspektor scholæ, ty han hade icke ens tagit magistergraden. Det var således lätt att göra honom modlös, och det gick så långt, att han afsade sig kallelsen, som det påstods, i utbyte emot löfte att erhålla det första lämpliga landtpastorat han sökte. Nu återstod för konsistorium att drifva frågan derhän, att kongl. hofpredikanten Gullander utan nytt val till kyrkoherde af konungen utnämndes. Ett allvarligt försök dertill gjordes, då konsistorium, med anmälan af det vid valet inträffade förhållandet och Holsts afsägelse, hemställde huruvida Kongl. Maj:t täcktes antingen anbefalla ett nytt val — hvilket likväl konsistorium afstyrkte, enär valet oklandradt blifvit hållet med behörigt iakttagande af alla i författningarne föreskrifna formaliteter — eller ock förse Gullander med fullmakt på grund deraf, att utom Holst och han de öfrige sökande antingen icke erhållit någon kallelse eller blott några röster; att ibland de sökande endast Gullander jemte kongl. hofpredikanterne Stoltz och Stenberg i afseende på lärdomsprof ansågos kompetenta till första klassens pastorat och ibland dessa Stoltz före valet sin ansökning återkallat. Oaktadt alla sådane öppet uttalade ömmande skäl, lyckades likväl icke konsistorium i sitt bemödande, utan svarade konungen, att utfärdande af fullmakt för Gullander vore stridande emot stadens invånares rätt, hvadan nytt val borde anställas; men som af stadens privilegier icke följde någon föreskrift om valsättet, utan kyrkolagens stadgande i 19 kap.

1813 11 § borde efterlefas, "eller biskop och konsistorium ej förbigås", fann Kongl. Maj:t rättvist, att konsistorium enligt gällande författningar pröfvade, hvilka af dem som sökt eller blifvit ifrågasatte, voro till tjenstens erhållande kompetente samt att bland dem valet skedde, icke med slutna, utan öppna sedlar. Obegripligt nog synes konsistorium vid företagen pröfning af de sökandes kompetens hafva bortglömt, att kongl. hofpredikanten Stoltz, på sätt konsistorium hos Kongl. Maj:t förut anmält, före valet återkallat sin ansökning, enär konsistorium nu yttrade sig äfven öfver och erkände hans behörighet. Sedan beslutet härom, innefattande dylik kompetens jemväl för Gullander och den andre medsökanden, kongl. hofpredikanten Stenberg, — hvilken under sin profpredikan framkallat församlingens löje i stället för andakt, — ändtligen blifvit af K. M:t fastställdt, företogs valet med skriftliga, fast öppna vote-ringssedlar, hvilket i sig sjelft var att anse såsom muntligt val. Med huru ringa intresse detta val följdes af församlingen, som ansåg sig deruti vara bunden, kan slutas deraf, att icke ens så många af församlingens ledamöter dervid kommo tillstädes, att antalet elektorer (48) kunde uppställas, än mindre val af dem på öfligt sätt ske, utan infunno sig in alles 41, så att jemte 3 magistratspersoner som tillhörde församlingen 44 afgåfvo röster, deraf 30 tillfölla Gullander och 14 Stoltz. Mer än 30 års godt förhållande emellan Gullander och hans församling, derunder ömsesidig vänskap och aktning gjort sig gällande, har bevisat, att intet annat än känslan att tro sig hafva blifvit kränkt i sina lagliga rättigheter, väckte församlingens harm och alstrade dess likgiltighet vid utöfvandet af en bland dess dyrbaraste rättigheter, då af hela församlingen endast 30 kunde förmå sig att rösta på Gullander. Lyckligtvis äro sådane obehagligheter för framtiden undanröjda derigenom, att nu mera, fast ej länge sedan, ett ordentligt prest-vals-reglemente för staden blifvit af konungen fastställdt, med hvars efterlefnad både sådane lättsinniga företag som Holsts kallande och konsistorii försök att emot de röstandes vilja få Gullander utnämnd äro förebyggda. Skildringen af denna tilldragelse, som på sin tid väckte mycket ond blod, må slutas med den erinran, att Holst kort derefter befordrades till kyrkoherde vid Arrie pastorat nära staden och der fann sin trefnad. Om det var så förberedt eller af en slump, blef det Gullanders lott att installera honom i hans nya embete. Detta skedde på ett sätt och med en högtidlighet, som väckte alla åhörarens djupa andakt och vittnade, att en hvar af de två kommit på sin rätta plats. För att ådagalägga, att S:t Petri församling icke hyste någon personlig afvoghet emot sin nya kyrkoherde, firades hans installation genom en af bägge församlingarne anställd ståtlig middag å Knutsalen året efter valet, dervid äfven konsistorium var inbjudet och biskop Faxe vid bordet, då Gullanders skål proponerades, på stående fot utnämnde honom

till prost — en procedur, som näppeligen någon verldslig auktoritet skulle tillåta sig.

Det var vid denna tid, som det första boktryckeriet i Malmö sedan reformationstiden anlades. En boktryckare, assessor Lövegren i Göteborg, som der utgaf en humoristisk tidning, hade för afsigt att hitflytta. I Skåne fans då blott akademiska tryckeriet i Lund, och ägaren deraf, Berling, som fruktade intrång från ett sådant i Malmö, förlade derföre sjelf dit en afdelning af tryckeriet i Lund, tillika såsom ett medel att understödja en anförvandt, som skulle sköta det. Sysselsättningen inskränkte sig till tryckning af konungens befallningshafvandes allmänna kungörelser och utgifvandet af en liten tidning eller rättare ett annonsblad. Detta spelade med tvänne undantag ingen särdeles rol under det första tjugutalet af sin tillvaro. Det ena var, när uti en insänd artikel under namn af *Hennings åker* kommandanten grefve Henning Gyllenberg på ett ironiskt sätt skarpt och med skäl klandrades derför, att hans egennyttia förledt honom att glömma, huru nyss förut en liten spetsig jordplan, som är belägen vid första krökningen af vägen utmed vestra glaciern, varit begagnad till begravningsplats för hundradetals landtvärnister och andre uti fältsjukdomar döde; han begagnade nämligen tillfället att upplöja fältet och derå odla säd, som frodades af de dödas ben. Andra gången innehöll tidningen en bitter artikel under benämning *trädmasken*. Den afsåg att framställa, huru oförskämdt en sällsynt vacker almskog förstördes på Alnarps kungsgård, anslagen till landshöfdingens lön. Det är ett mörkt blad uti landshöfding Klintebergs lefnadsbeskrifning, att detta skedde under hans besittningstid och medan hans egen svåger var disponent af kungsgården. Att Klinteberg ej hade någon del uti det svåra tilltaget, derom var allmänheten öfvertygad; men af hans nerf i allt öfrigt hade man väntat sig, att han i tid hejdat ofoget. Ändtligen ådrog sig detta ett så allmänt klander, att åtal icke kunde undvikas, och det skedde äfven emot svågern, som sakfälldes till betydliga böter. Men det var för sent. Derigenom kunde ej den nedhuggna vackra skogslunden, den enda på längre afstånd från staden, åter uppresas. Minnet af dådet stod länge qvar uti buskar, utslagne från rotstubbarne af de fällda träden.

Såsom ett medel att bereda lindring uti den tunga Malmö hade, särdeles genom der förlagda trenne sqvadroner af regementet Kronprinsens Husarer, hvilka medtogo 16,000 rdr bko årligen utom inqvartering, hade det lyckats kommerserådet Nordlindh att under den sist förlutna riksdagen förskaffa staden ett lån från riksgäldskontoret af 50,000 rdr bko i ändamål att derför uppföra stallar, magasiner och kaserner, emot skyldighet att erlägga 4 procents ränta och efter förloppet af de till fyra bestämde byggnadsåren, årligen afbetala 2 procent på kapitalet. Förbere-

1813 delser till byggnaden af tvänne stora hus till stallar, magasin och rustkammare samt en kasern uti östra infartsgatan företogos redan år 1813 och fortsattes, hvad stallar och magasin angick, med all drift; men med kasernen kom det ej längre än till grundens läggande, emedan det öfriga medtog 44,000 rdr. Allt detta utreddes likväl ej förr än vid diskontkatastrofen 1817. Ena direktören Björkman hade varit kassör för de 50,000 rdr:ne, och tack vare kommerserådet Nordlindhs utomordentliga förmåga att kombinera alla penningtransaktioner, lyckades staden att i detta fall undvika större förlust än några hundrade riksdaler, derigenom att man låtit stadens skjutsinrättning såsom lån begagna cirka 6000 rdr af de medel staden sjelf upplånt. Sedan första kapitalafbetalningen år 1817 var gjord, söktes och vanns vid 1818 och följande årens riksdagar uppskof med både kapital och räntebetalning ända till dess vid 1834 och 1835 årens riksdag beslöts, att stallbyggnaderne skulle af kronan inköpas efter värdering. Obergripigt nog slog denna ej bättre ut, oaktadt den verkställdes af stadens egne invånare, än att hvad som kostat staden 44,000 rdr bko uppskattades till blott 26,666 rdr 32 sk. bko. Då på lånet återstodo 48,000 rdr, måste staden, jemte frånhändande af fastigheten, ikläda sig återbetalningen af skillnaden 21,333 rdr 16 sk., som likväl fortfarande förräntas med endast 4 procent och amorteras med 2 procent årligen. Det är författaren, som i sin dåvarande egenkap af riksdagsfullmäktig för Malmö stad med krigskollegium afslutade ifrågavarande köp och derom uppgjorde liqviden, alltför väl bekant, att hans åtgärd dervid af många hemmavarande ogillades; men till hans ursäkt må lända, att för honom icke återstod något val emellan att låta hela saken falla eller antaga de vilkor som erbjödos. Han var dessutom af erfarenheten fullkomligt övertygad, att om ock staden måst, utan all lösen, frånträda stallbyggnaderne, hade det varit en större fördel än att förblifva vid skyldigheten att underhålla dem, ett onus som var odrägligt både för dess dyrhet och de dagliga anspråk på reparation, som föreföllo.

1814 På sätt vid berörandet af 1808 och 1809 årens fälttåg blifvit omnämndt, hade stadens rådhus blifvit i sin helhet begagnadt till fältsjukhus. Det var naturligt, att det derunder skulle undergå en total förstöring. Vid krigets slut, då huset återställdes, erhöles med mycken ansträngning af Kongl. Maj:t och kronan såsom ersättning för den skada huset lidit 1,666 rdr 32 sk. bko. Att en hufvudreparation erfordrades, derom voro alla ense, men en häftig strid uppstod om sättet för dess verkställande. Allmänheten hade nu några år blifvit van att se de prof på byggnadsstil, hofkonduktören Sundström användt på flere nya byggnader i staden.

Rådhuset var uppfördt i gammal götisk smak med rätt upp- 1814
stående gafflar, hvaruti till bevis om belägringar som staden i
fordna dagar undergått, grofva kanonkuler voro inmurade, något
väl symmetriskt likväl för att vara naturligt. I huset, bygd
1546 på gamla Gråbrödra klostrets grund, eger och disponerar
St. Knutsgillet för evärdeliga tider en samlingsal. Denna var
då belägen på nedra botten i norra ändan af huset, af lika
längd som den senare Knutsalen och upptagande hela husets
bredd. Taket uppbars af trenne längs efter anbragte kolonner.
Fönstren sutto omkring 2 å 3 alnar från golfvet. Väggarne
voro öfver allt klädda med porträtter af konungar, drottning-
gar, hertigar och prinsar, från danska tiden och till och med
konung Gustaf den tredje och dess gemål. Hela rummet, som
var brädpaneladt från golf till tak, uppvärmdes af en enda kakelugn,
som emellertid var en jätte i sitt slag, placerad på ena sidan emot
gården. På motsatta sidan midt på väggen hade orkestern sin
plats, i lika höjd med fönsterkarmarne, hvilka sålunda begagnades
till utrymmets vidgande. Ljuskronorne, som upplyste salen, voro
dels af träd och förgyllda, dels af glas. Ekläreringen skedde van-
ligen med taljlys, hvilka emellan hvarje dans behöfde putsas.
Dansen bestod hufvudsakligen af kadriljer eller så kallade kontra-
dansar, utförda af 4 par hvardera. 24 sådane voro vanliga anta-
let. En och annan så kallade långdans eller angläs och någon
gång vals var hela omvexlingen. Uti ingen af detta slags dansar
var något särdeles fatigerande. Valsen var ganska långsam och
hade inga uppehåll utan fortgick oafbrutet. Den i sednare tiden
tillkomna så kallade wienervalsen förklarades för ovilkorligt dö-
dande. Några publika dansnöjen annorstädes än på Knutsalen
visste man ej utaf. Annan dag jul, fastlagssöndag, annan dag
påsk och pingst voro ständige dansassemblédag. Konungens
födelsedag firades alltid med bal och bevistades vanligen af hela
skånska adeln. På sednare tider dansades trenne dagar å rad.
Baltillställningen var enkel, utom deri att hvarje ankommande
vagn emottogs med fanfarer från den en våning höga uppgångs-
trappan från torget. I synnerhet var theserveringen egen. Den
skedde på ett slags portativa thebord, burne af vaktmästare i
peruk. Dessa bord hade inskärningar för bärarnes kroppar. Flere
dussin thekoppar voro placerade både framför och bakom bärarne,
så att när desse stadnade, the dracks rundt omkring dem. Supéen
bestod af kall mat, — skinka, bringa och tunga eller hvad fordom
benämndes "skånska vapnet" —. Maten uppställdes på stora bord,
placerade vid pelarne. Derifrån serverades damerne, som sutto kvar
på sina platser och fingo sig tilldelade knifvar, gafflar, tallrikar och
servietter. En hvar fick tranchera i knäet. Karlarne fingo sjelfve
vid de stora borden afhämta sina förnödenheter, hvartill äfven
hörde färdige smörgåsar. De ofta omtalta pelarne utgjorde ett

1814 ryggstöd för åskådarna af dansen. I södra ändan af salen var ingången och på ömse sidor derom afskrankningar i form af gäststigar, en för restauration och en för pigor och betjenter. Till rök- och spelrum begagnades kämnärs- och rådstufvurätternes sessionsrum, som hade särskilda ingångar. I förstugan funnos dessutom tvänne arrestrum, ett benämndt gula tornet efter sitt utseende och det andra kopparkammaren. Öfre våningen, som ända till början af 1790-talet utgjorde garnisonskyrka, men då afträddes med rättighet för garnisonen att hålla gudstjenst vid middagsstunden i S:t Petri kyrka, var till ena hälften indelt till förstuga och till den andra till börs- och societetsrum. Under huset var stadskällare uti hvälfda rum. Denna var så rymlig, att den tillika användes till resandes emottagande och till spisqvarter.

När nu det gamla huset skulle restaureras, gällde det egentligen att förmå det gamla Knutsgillet, som nu mera icke hade något annat märkvärdigt kvar än sin ålder, att medgifva Knutsalens förflyttning till öfra våningen. Alla älskare af det antika motsatte sig hvarje förändring. Ändtligen sammanjemkades meningarne till husets inredning med en kostnad för hamnkassan, som har skyldighet att bygga och underhålla rådhuset, af omkring 20,000 rdr. Knutsgillet som det tillkom att dekorera sin sal, förlorade derigenom sin kassa. Reservanterne emot förändringen voro till en del så envisa, att de aldrig med sina fötter beträdde den nyare Knutsalen. De kunde icke heller utan smärta se, huru de flesta kungliga porträtter, som utgjort gamla salens väggprydnader, blefvo husville, och instuckos här och der i expeditionsrumen i nedra våningen. Endast konung Knut fick plats i Knutsalen och konung Carl X Gustaf i rådstufvurättens sessionsrum. Såsom bevis på ordningen efter kriget må anmärkas, att då rådhuset, som stått stängdt sedan det 1809 upphörde begagnas till sjukhus, 1812 öppnades för reparationens början, fans ett helt rum från golf till tak uppfyllt af sammanbundtade landtvärns- och vargeringsbeklädnader efter affidne, utan att någon upplysning kunde vinnas ens om den korps eller trupp desse beklädnader tillhört. Hela förrådet försålde på auktion och medlen anslogos till stadens fattigkassa.

Omsider, så att säga efter sju sorger och åtta bedrövelser, blef det i det närmaste helt och hållet ombyggda rådhuset färdigt till invigning vid rådstufvupredikan den 26 januari 1814. Ceremonien gjordes så högtidlig som möjligt var. Våldiga tal höllos både af landshöfding, borgmästare och stadens äldstes förman. Genom kommerserådet Nordlindhs bearbetningar blef rådhusalen efter stadens äldstes förslag på det elegantaste sätt möblerad. Bordtacket kunde ej vara sämre än af rödt scharlakan med rika guldfransar, fätöljerna högst dyrbara, forskrifne från Stockholm, klädda med det finaste kläde. Detta slags öfverdåd väckte

på sin tid mycket klander hos det äldre borgerskapet, och kostnaden, omfattande ej mindre än 1 à 2000 rdr, blef ämne för en tvist. Obegripligt nog blef utgången af denna ej allmänt bekant, hvaraf slöts, att Nordlindh eller kommerserådet Björkman, som då var stadens äldstes förman, på något sätt vidkänts uppoffringen. Vid den förut omtalade middagsmåltiden å Knutsalen i anledning af kongl. hofpredikanten Gullanders installation emotogos gästerne i rådhusalen. Det röda guldfransade bordtacket frapperade biskop Faxe så, att han yttrade: "Vid ett bord med så vackert täcke kan intet annat än rättvisa utdelas". En af konsistoriales, doktor Hyllander, känd för sina sarkasmer, svarade med hopknäppte händer: "Ack, om konsistorium hade ett sådant täcke!" Inviigningsakten var glanspunkten af kommerserådet Nordlindhs borgmästarelif. På grund af ett gammalt privilegium, så lydande:

"Wy Erik meth gudz nathe Danmarks, Swerighes, Norghes, Wende ok "Gothes koning ok Hertugh j pomern Göre witerlicht meth thette breff alle "the nw ære som tilkomende wordhe at for troscap willichet ok mangfoldelich "tro thieniste seuld som wor kere fforfadher fordhum konung Waldemar ok "wor kere nathige frue fordhum drotning Margarete gudh there syelæ nathe "ok wy efter them all tiidh befunnet haffue aff there ok wor erlich ok elsche- "lich köpstadh Malmøyæ ok wy oss ok wor kere husfrue ok wor fæther "brodhersen Hertugh Buggeslaif aff pomern vm wor herre thet swo forseet "haffuer at wy ey echte barn eller börn efter oss levende wordhe latende "ok wore efterkommere konunge ok Rikit wy alle oss tröst like vm til for:de "wor köpstadh ok hans radh ok jneboende borghere ok menheet forseet at "the her efter trolica ok willichlica plichtughe göre ok beuisse scule ewynne- "lica tha vnne wy ok giffue ok aff wor serdeles nathe güce (? giffuæ), til "lade efter wort rads radh at the som burgemestere ere ok j tilkomende tiidh "burgemestere wordhe j för:de Malmøyæ mughe gull ok forgyt bære til evich "tiidh them ok för:de wor elschelich by ok köpstadh til serdeles ere ok wer- "dhicheet ok stadhfestæ wy thenne samme nathelich gaue ok vnnesse meth "thette breff j alle matæ som forscrevet star datum jn Castro nostro haffnen "Sub anno domini mcdxxnono, feria sexta infra octavas pentecostes, nostro "sub secreto"

hvilket icke i mannaminne varit begagnadt, hade Nordlindh förskaffat sig en med guld rikt broderad uniform, som med hans figur tog sig ganska väl ut. Han hade redan återflyttat i sin briljanta våning och ådagalade på allt sätt hågen att så vidt möjligt var — eller i afseende på lefnadssättet — fördunkla landshöfding Klinteberg, hvilken ännu förde ett indraget lif. Den i sjelfva det nybyggda rådhuset fortsatta källarerörelsen, med sin skylt af en ofantlig förgylt drufva öfver nedgången, var Nordlindh en nagel i ögat, utan att han vågade rubba denna inrättning såsom en af magistratens hufvudsakligaste löneinkomstkällor; men då första vintern vid eldning hela huset insveptes i rök, uppgafs den härleda sig från eldstäderne i källarne och fina remnor i deras hvalf. Här af togs förevändning att afskaffa källarrörelsen, helst som kommerserådet Björkman stod till reds att erbjuda en hederlig hyra för källarnes begagnande endast till förrådsrum.

1814 Emellertid, sedan man nu fått ett ovanligt rymligt och vackert offentligt hus att lysa och skryta med, borde man också begagna sig deraf. Den inträffade freden i Kiel lemnade dertill flere anledning. Redan vid en del af garnisonens hemkomst från fälttåget börjades med ett kalas för befälet. I mars följde sjelfva fredskalaset. Aldrig har någon fest blifvit med uppriktigare glädje firad. Dagens högtid började med harmonimusik i Storkyrkotornet, innan ännu morgonen randats. All gemenskapen jemte underbefäl af garnisonen bespisades på särskilda ställen i staden, der medlemmar af borgerskapet voro värdar. På Knutsalen gafs den stora middagen, som varade till aftonen, derefter spelades vid 24 spelbord under fortsatt pokulerande ända till morgonen. Kalaset kostade 2,974 rdr 42 sk. 3 rst. rgs, och 134 personer deltog. Högtiden fullföljdes uti två dagar, derefter genom festliga middagar hos kommerserådet Nordlindh, i lyx ej sedan öfverträffade. Den allmänna glädjen blef emellertid ej af lång varaktighet. Snart började det visa sig, att det af allmänheten som eröfradt ansedda Norge motsatte sig verkställigheten af traktaten i Kiel. Prins Christian af Danmark lät i stället utropa sig för konung. Svenskarne misstänkte, att Danmark spelade under täcke med prinsen för att gäckta Kielertraktaten. Huru pass godt förhållandet var med Danmark, kan slutas deraf, att utrikes statsministern, greve von Engeström, uti officiel skrifvelse till landshöfdingarne meddelade, att som underrettelser från flera håll ingått, att danska undersåtare under resor i Sverige missbrukade den gästfrihet som visades dem, i det de tilläto sig att på gästgifvaregårdar och andra ställen fälla förolämpande uttryck om svenska regeringen, så borde ett vaksamt öga hafvas på de danskar, som resa i landet, för att om de beträddes med ett dylikt brottsligt förhållande, genast befordras till laga ansvar. Ett fälttåg emot Norge blef följden. Den i Tyskland kvarlemnade delen af svenska armén skulle deruti deltaga och befordrades derifrån med svenska örlogsflottan, som vid förbifarten ankrade på Malmö redd. Befälet besökte staden och en improviserad bal anställdes genast å Knutsalen, upplifvad af bägge fotgardesregementernes musik. Dåvarande generation trodde sig vara och blifva ensam om nöjet af att hafva deltagit i en så lyster bal. Den anade icke, att en dylik illustration, förhöjd genom hela den kongl. familjens närvaro, skulle gifvas 34 år derefter. Vid kort förut ingången underrättelse, att staben och tvänne svaadroner af dåvarande Mörnerska husarregementet på dess återtåg från Tyskland skulle här i staden tillbringa några rastedagar, beslöto genast stadens innevånare, att för att bereda mera bekvämlighet och gästvänligare emottagande, både befäl och trupp borde inqvarteras och hos sina värdar kostnadsfritt förplägas.

Fälttåget till Norge och dess slut genom fördraget i Moss tillhör historien. Det vissa är, att svenskarne i allmänhet dermed voro

högst missbelåtna och funno det vara Norge, som föreskref villkoren 1814 för föreningen, i stället för att det såsom uppstudsigt land bort underkufvas och gifva sig på nåd och onåd, särdeles som svenska arméen både var i stånd och hade håg att tvinga det dertill. De mera eftertänksamma insågo vådan af ett så högt spel, sedan priset för löftet om Norges förening med Sverige af de stora makterna var vunnet och de således ej torde varit så nogräknade att uppfylla villkoren. Kanhända ock att Carl Johans siareblick in i framtiden var nog skarp, att på afstånd skåda verkningarne af tvungne landinkräftningar, de der sedan i full dag visat alla sina olycksdigra följder.

Emellertid återkom arméen från Norge mot slutet af året. Å nyo gafs i anledning deraf middag och supé å Knutsalen af 92 värdar med en kostnad af 2,670 rdr rgs. Det är ett faktum, att detta år bortslösades mer än 10,000 rdr bko på offentliga middagar och baler på Knutsalen. Hvar tid har sina olycksprofeter. Sådane funnos äfven nu; de förutspådde stora olyckor. Ty värr blefvo de icke så långt derefter sannspådda. Konsten att förutse var dock denna gång ej särdeles stor. Kriget hade förstört all handel. Norges förvandling, som man trodde till en svensk provins, gaf signalen att vända all handelsspekulation ditåt. Krigets hastiga afbrott minskade alla behof, och de handlande, särskildt i Skåne, gjorde derpå oerhörda förluster. Kontraherade leveranser återkallades, och kronan var ej nogräknad om medlet att bryta kontrakter. Danskarne fortsatte till krigets slut sitt mångårigt inöfvade yrke, kaperier till sjös. I sista akten höll en enskild person på att dervid tillsätta sitt hufvud. En i Halland född man, som 18 år förut olofligen rest öfver till Danmark och der blifvit borgare, hade tagit tjenst på ett fartyg, som ingått på svenska kusten i ändamål att föröfva kaperi. Fartyget uppbragtes och mannen i fråga ställdes under tilltal och dömdes, för det han burit afvog sköld emot sitt fädernesland, att jemte förlust af ära och gods mista sitt lif och halshuggas. Af gunst och nåd fick han likväl umgälla sitt brott med 16 dagars fängelse vid vatten och bröd, hvarefter han till Danmark återsändes.

Samtidigt fälldes en annan dödsdom. Sedan förre vice guvernementssekreteraren på ön St Barthelémy, landtmäteridirektören doktor Samuel Fahlberg blifvit angifven för att hafva uti tvänne skrivelser af den 23 mars 1811, ställde den ena till dåvarande guvernören på ön, kontreamiralen och riddaren Ankarheim, och den andra till öfverstelöjtnanten och riddaren Bagge, sökt intala dem att förråda ön åt f. d. konung Gustaf Adolf och domstolen på stället, genom af Kongl. Maj:t den 19 januari 1814 fastställt utslag, ansett honom såsom om brottet lagligen öfvertygad, hafva förverkat lif, ära och gods; så och emedan Fahlberg vistades utrikes, blef han tillika dömd fridlös öfver hela Sveriges rike med underliggande landskap, så att om han fördristade sig till

- 1814 riket återkomma, han genast skulle gripas och det honom ådömda straffet undergå.

Bland andra kuriosas, som efter fälttågets slut i Tyskland öfverfördes till Sverige, var äfven ett kronprinsen Carl Johan tillhörigt spann af fyra hjortar, som till en början placerades å Flyinge kungsgård. Sägnet gick, att konungen af Westfalen, Jerome Napoleon, på väg att gripas af de allierades trupper i Cassel under ett bad i rödt vin, begagnat detta hjortspann till sin flykt, men att han under vägen måst lemna det efter sig. Eröfradt af ryska kossackgeneralen Tettenborn, skulle det så af honom blifvit föräradt till Carl Johan.

- 1815 Året 1815 börjades med att åter lifva sinnena till glädje öfver Norges förening med Sverige, men i mån som följderne deraf i merkantilt afseende läto ofördelaktigt känna sig, blef den allt ljummare. Sjelfva nyårsdagen gaf landshöfdingen stor middag och på aftonen var publik och briljant bal på Knutsalen, allt offentligent kungjordt till firande af berörde förening. Det var också nödigt, att auktoriteterna satte sig i rörelse för att åstadkomma den inspiration man å högsta ort föreställde sig att eröfringen af dubbelkronan skulle sprida. Utrikes statsministern hade redan den 9 december på gamla året, under åberopande af konungens befallning, underrättat landshöfdingarne, hurusom konungen beslutit att sammankalla rikets ständer till någon dag i februari, — *icke i afsigt att med nya påtagor betunga sina undersåtare, utan att konungen långt snarare, om sådant stode i hans förmåga, skulle vilja minska de skatter, som redan äro dem ålagde. Konungen har*, hette det vidare, *endast velat sammankalla ständerne i ändamål att meddela dem de hugneliga händelserne, hvilka sednast egt rum och som utgöra grunden för rikets framtida sällhet och bestånd*. Slutligen tillades, att flere landshöfdingar hade förfrågat sig, huruvida konungen med välbehag skulle anse, att dess befallningshafvande med deputerade från länen i underdånighet infunno sig i hufvudstaden, men att konungen, ehuru han alltid med nöje ser sina undersåtare, dock ej ville förorsaka dem en så dryg kostnad som den, hvilken genom dylika resor skulle uppkomma; om de till riksdagen valde fullmäktige från rikets särskilda landskap tillika erhöllo uppdrag att till konungen frambära uttrycken af rikets innevänares tillgifvenhet för hans höga person, skulle han dock sådant med största välbehag anse. Den sålunda påräknade offerfesten uteblef ej heller under riksdagen. Tvärtom utfördes den i ganska stor och högtidlig skala. Redan sex dagar efter riksdagens öppnande, eller den 13 mars, sjelfva årsdagen af 1809 års regementsförändring, voro ständerne färdige att till konungen och

kronprinsen framföra en i ganska vackra ordalag författad tack-sägelseadress för alla vidtagna åtgärder i och för kriget samt för dess lyckliga utgång och den särskilda för Sverige vunna fördelen af de bägge konungarikenas förening. Ständerne voro också kraftigt dertill uppmuntrade genom den särdeles väl utförda framställning af detta ämne, som innefattades uti den uppå rikssalen den 6 mars upplästa berättelsen af konungen om hvad i rikets styrelse sig tilldragit sedan sista riksdag. Derigenom gafs onekligen för dem, som närmare följde med riksdagslitteraturen en stor upplysning öfver de förlutna händelserne. Publiciteten hade då ännu icke utvecklats i den mån som under vår tid och ej heller intresset likasom nu hos allmänheten att intränga uti betraktelser öfver hvad som tilldrog sig. Af sagde berättelse inhämtades, att krigsrustningarne, som ägde rum inom Sverige redan år 1812, hade sin särskilda orsak. "Om — säger konungen i berättelsen — vid Frankrikes fredsbrott emot Ryssland, Sverige ännu hade varit i besittning af de länder, det genom freden i Fredrikshamn förlorade, hade det, uppfordradt att deltaga i striden, ej behöft fästa något pris vid sitt biträde, utan endast kunnat grunda sitt beslut på beräkningen af krigets vådor och framgångens ära; men nu var det regeringens pligt att tänka och handla annorlunda och denna pligt uppfylldes. Sverige hade på hundrade år endast gjort förluster. Dess krig, som blifvit förda på tysk botten, hade alltid varit olyckliga. Konungen kunde således icke till stora och fruktade faror öfverlemnna sin son och större delen af Sveriges krigsmakt, utan att i förväg hafva försäkrat riket om sådana vilkor, som äfven vid en olycklig utgång hade i nationens ögon rättfärdigat försöket och visat den, att man ej glömde dess intressen, då man på en främmande strand drog i härnad för folkens".

Man fick vidare af samma berättelse lära, att det var af nyss anförde förenade anledningar, som i april 1812 slöts och vid mötet i Åbo i augusti samma år emellan ryska kejsaren och svenska kronprinsen närmare befastades det förbund med Ryssland, hvarigenom denna makts garanti blef gifven till konungariket Norges förening med Sverige, dess aktiva medverkan lofvad till vinnande häraf och dervid uttryckligen stadgadt, att innan svenska arméen skulle öfvergå till Tyskland för att bidraga till dess befrielse, föreningen borde på förhand vara verkställd med biträde af en rysk armé, 35,000 man stark, ställd under svenska kronprinsens befäl, för att till det antal som erfordrades begagnas emot Norge. Följaktligen var Norges införlifvande med Sverige — en plan, om än icke afsedd redan vid 1809 års statshvälfning, åtminstone tagen i beräkning vid Carl Augusts utkorande till svensk kronprins, men betraktad såsom förlorad genom dennes hastiga bortgång — ursprungligen Sverige tillförsäkradt, oberoende af Tysklands befrielse från Frankrikes öfvervalde eller dess kejsares fall. Napoleons

1815 hastiga framträngande ända till Moskva verkade uppskof med Norges eröfring. Vintern begagnades till nya underhandlingar, som framkallade äfven Englands och slutligen jemväl Preussens garanti åt Sverige rörande Norge, med vilkor af svenska krigsmaktens öfverförande till fasta landet för att deltaga i kriget. Sålunda måste Norges förening sättas i andra ordningen af händelserna. Berättelsen uti dessa stycken, hvari författarens hand från den tiden lätteligen igenkännes, slutade efter fulländad framställning af alla fördelarne af de bägge konungarikenas förening med en tirad, som kan behöfva upprepas för att dermed jemföra i hvad mon förutsättningen deruti sedermera blifvit tillämpad exempelvis redan 1848. Denna tirad lyder ordagrant: "Det gifves ej på Skandinaviens ö någon lager mer värilig att pryda krigarens hjässa, än den som vinnes emot fiender, som vilja beträda vår strand.

Frågan om tacksägelseadressens framförande till konungen och kronprinsen omfattades med mycken liflighet inom alla fyra riksstånden; men den sattes i sammanhang med en annan af ömtåligare beskaffenhet eller den angående f. d. konung Gustaf Adolf. Ett rykte hade nämligen omtalat en af honom författad och i Tyskland utspridd så kallad protestation, hvaruti han efter återopande af sin afsägelse sökt göra sin sons förmenta rättigheter i en framtid gällande; äfvensom till rikets ständers kunskap hade kommit, att uti allmänna tidningarne sådane yttranden funnits införda, hvaraf skulle kunna förmodas, att någon främmande makt tillerkänt sig rätt att rösta i ett fritt och sjelfständigt folks vigtigaste inre angelägenheter. I anledning häraf föreslogs att i tacksägelseadressen göra ett tillägg, uttryckande ständernes lifliga harm och djupa förtrytelser öfver dylika tilltagsna och sårande, fastän vanmäktiga försök att göra f. d. konungens eller dess efterkommandes förmenta anspråk i en framtid gällande, att ständerne endast deraf och just på den förevarande dagen hämtat en förnyad anledning att högtidligen ådagalägga så väl sin undersåtliga tillgifvenhet för konungens och kronprinsens personer, som ock sin oryggeliga föresats att försvara och bibehålla rikets, af dem sjelfve stiftade och besvurne fundamentallagar, deribland nominativt riksakten af den 10 maj 1809 och successionsordningen af den 26 september 1810, samt vidare att hos konungen anhålla, det han efter inhämtande af upplysningar om authenticiteten af här förut omenämnda handlingar täcktes på tjenligt och alfvarsamt sätt låta föra personerne af fordna konungahuset till minnes, att det beslut, på grund hvaraf de njöto sina pensioner och inkomster ifrån Sverige, innehölle deras förbindelse att med stillhet och utan minsta försök af motverkan anse sakernes stadgade ordning inom detta rike och att hvad redan händt svårligen annorlunda kunde betraktas, än såsom kontraktets brytande å deras sida, hvilket förr eller sednare

måste följas af detsammas upphörande äfven å den svenska regeringens sida och att, under det en nöjaktig förklaring öfver hvad som redan förefallit, jemte en offentlig försäkran, att dylika försök ej mera måtte förnyas, äskades, det berodde på konungens eget bepröfvande att under afvaktan af svar provisoriskt låta innehålla med alla utbetalningar af förutnämnde räntor och underhållsmedel, så framt det skulle nödigt synas, och slutligen att derest ett tillfredsställande svar jemte lämplig garanti för vederbörandes förhållande alldeles uteblefve, all utbetalning af berörde medel, i följd af ständernes sålunda fattade beslut, borde förklaras då och för alltid vara upphörd.

Vid adressförslagets föredragning i borgareståndet uppkom helt oförmodadt en storm, som särdeles på den tiden var ovanlig. Borgmästaren Nordlindh, enhälligt vald till riksdagsfullmäktig för Malmö och afrest till riksdagen åtföljd af sin rikt guldbroderade rock samt till sitt betryggande dervid utrustad med af författaren vidimerad kopia af förut här intagna privilegium, uppträdde med ett i och för sig sjelf helt oskyldigt yttrande, hufvudsakligen innefattande, att han icke ville förneka det ju han städse hyst ett visst deltagande för den olyckliga förvista f. d. konungafamiljen. Om detta blott åsyftade beredande af något förmildrande ordalag uti adressen, så vidt den rörde denna punkt, eller om derunder låg förborgad afsigt att känna sig för inom ståndet, hvars tänkesätt efter blott några få dagars sammanvaro naturligtvis icke kunde vara närmare bekant, har aldrig blifvit uppdagadt, lika litet som om Nordlindh i detta fall gick egna eller andras ärenden. Nog af, hans uttryck upptogs såsom en utkastad eldbrand, som i sin födsel måste släckas. Nordlindh fick sjelf ej sluta, utan nedtystades med hot att blifva utvist. Han lät sig likväl ej förskräcka, utan lät stormen rasa ut, hvarefter till lika mycken nesa för honom som för öfriga ståndsledamöterna beslutfattades om hela scenens uteslutande utur protokollet. Författaren har berättelsen af en annan ståndsledamot än Nordlindh. Följden blef, att denne framstod på en gång såsom hjelte och martyr samt att mycket öfverdrifna beskrifningar om denna, i fall den med full ordning blifvit behandlad, i sig sjelf obetydliga händelse, inom hela landet spridde sig och ådrog den en annars oförtjent uppmärksamhet. Emellertid framfördes på bemärkelsedagen adressen af alla fyra stånden på en gång till kung och kronprins. Den sednares medfödda lyckliga förmåga att uttrycka sig i tal och svar har äfven hans väldigaste motståndare erkänt. Den förnekade sig icke heller nu. Kronprinsens svar på fransyska (högtidligheten till prydnad är svenska språket återgifvet af den 15-åriga arfprinsen, sedermera konung Oscar) slutades med detta yttrande: "Den förtrytsamhet J hafven yttrat vid läsningen af de anfall, som blifvit gjorda emot Eder frihet och sjelfständighet, skulle öka, om det vore möjligt, den

1815 djupa aktning jag för Eder hyser och den oinskränkta tillgifvenhet jag egnar svenska folket. Stark genom de rättigheter J mig gifvit, lycklig att hafva kunnat mäta deras vidd, ännu lyckligare att hafva uppfyllt min pligt emot fäderneslandet, skall jag med lugn afbida dem, som ville bestrida deras helgd eller deras laglighet. Jag skall afbida dem ända till dess villorne så förmörkat menniskosinnet, att det förnekar folken deras valrätt och deras frihet, och utvecklande då hela kraften af min själ och det mod, himlen mig gifvit, skall jag nyttja dem att försvara mina och Edra rättigheter”.

Här må i korthet erinras om de direkta penninguppföringar Sveriges krigsrustningar och krig under åren 1810—1814 medförde. Oaktadt England dertill bidrog i subsidier med öfver 18 millioner rdr svenskt banko och Ryssland enligt traktaten i Åbo den $30/12$ augusti 1812 aflemnade $1\frac{1}{2}$ million rubel à 23 à 24 sk. utgörande öfver 716,000 rdr svenskt banko och oansedt de afprutningar, som skedde å Preussens, Hannovers, Mecklenburg-Schwerins och Mecklenburg-Strelitz' samt Lübecks anspråk å ersättning för till svenska armén åren 1813 och 1814 utgjorde gärder, så att dessa primitivt omfattande öfver 2 millioner blifvit nedsatte till något öfver en million pommerskt kurant, deribland för Lübeck ensamt från 381,000 rdr till 73,000 rdr, och på det hela sålunda minskade beloppet endast afbetalts omkring 600,000 rdr, emedan återhodens liqviderande uppsköts såsom beroende på den särskilda underhandling och liqvidation, som vid den af de allierade makterne gemensamt i Frankfurt am. Main nedsatte liqvidationskommission skulle uppgöras — kom svenska statsverket dock att vidkännas en utgift af vid pass tio millioner (se rikets ständers revisorers berättelse vid 1817 och 1818 årens riksdag). Medgifvas måste dock alltid, att svenska regeringen eller rättare själen deri, kronprinsen, icke försumnade något tillfälle att göra Sveriges penningsättningsanspråk gällande. Så betingades af Preussen för afträddandet af hertigdömet Pommern och furstendömet Rügen såsom ersättning för hertigdömet Lauenburg, som öfvergick till Danmark, till betäckande af Sveriges krigskostnader i och för den uteblifna verkställigheten af Kielerfreden eller med andra ord fälttåget emot Norge, en summa af 3,500,000 rdr preussiskt kurant, hvaraf likväl 1,500,000 rdr åtgingo till betalning af pommerska och flera andra skulder, så att till svenska statsverket endast inflöto de två millionerne.

Å en annan sida framskyntar ett nog eget förfaringsätt i frågan om den liqid af Sveriges utrikes skuld, som konungen vid 1815 års riksdag åtog sig. Den utgjorde efter afdrag för den å lånen i Holland, Antwerpen och Genua af 1812 års ständer beslutade rabatt af $66\frac{2}{3}$ pr en rund summa af något öfver 4,000,000 rdr i svenskt specie eller silfver. Om ock ryktet att vid denna

liquid tvärt emot ständernas beslut rabatt äfven fordrats och 1815
 måst gifvas, om icke å lånet i Hamburg, åtminstone å det i
 Leipzig, såsom obevist förbigås, qvarstår dock såsom anmärknings-
 värdt, att de medel, som genom traktaten med England d. 13 mars
 1813 utgått såsom löseskilling för ön Guadeloupe till konungen
 och hans efterträdare på svenska thronen enligt successionsord-
 ningen den 26 september 1810, kunnat betraktas af den beskaffen-
 het, att konungens anbud att deraf besörja indragningen och liqui-
 den af nyssnämnde Sveriges skuld framkallade så djupa underdå-
 niga vördnadsbetygelser, att rikets ständer, för att på något sätt
 ådagalägga sin tacksamhet dertill och i sammanhang dermed
 — hvad som likväl var något helt annat — för att i någon mån
 ersätta de förluster och uppoffringar kronprinsen och dess gemål
 gjort för Sveriges väl ¹⁾, försäkra kronprinsen och dess arvingar
 en aldrig upphörande årlig lifränta från svenska riksgäldskontoret
 af 200,000 rdr eller ungefärligen 4 procent af hela skuldkapitalet
 som betaltes, så att svenska statsverkets vinst på denna transaktion
 icke kan sägas vara särdeles stor, äfven om icke Guadeloupes löse-
 skilling uteslutes från beräkningen.

För att återkomma till borgmästaren Nordlindhs beteende vid
 nu ifrågavarande riksdag, har från mera än ett håll velat påstås,
 att han dermed åsyftat att göra sig fruktad och bemärkt till stöd
 för sig, när frågan om Malmö diskonts förvaltning redan nu kom
 på tapeten. Under riksdagen fästades uppmärksamheten på det
 allmänt kända förhållande, att Malmö diskont alltsedan den 15
 september 1812 bedrifvit sin lånerörelse uppstegrad till närmare
 2 millioner rdr och utan alfvarsammare begagnande af sin assig-
 nationsrätt i banken, på det sätt att dess lån utlemnats nära nog
 till obegränsade belopp åt en del gäldbundne högre militäre och
 civile embetsmän, handlande och possessionater och det för det
 mesta uti verkets obligationer, löpande med 3 procents ränta och
 förfallne efter trenne månaders förlopp. Sådane lån utgäfvos på
 trenne månader, hvarefter de skulle fullt inbetalas. Obligatio-
 nerne, som erhöles i stället för penningar, voro ej gångbara i
 allmänna rörelsen. Låntagarens öde blef således att vända sig
 till agiotörer, som voro bland de mest ansedde, men icke blygdes
 att beräkna sig ett vexelagio af 3 procent, en rörelse desto mer
 lönande, som obligationerne efter sex veckors förlopp af diskont-
 verket inlöstes emot befrielse från betalning af den upplupna räntan.
 När agiotören på detta sätt kunde åtta gånger om året på 100 rdr
 förtjena 3 eller på helt år 24 procent, är det lätt att finna huru
 lönande det skulle blifva att sköta dessa transaktioner. Också
 strömmade till Malmö hästlass bankosedlar och andra gångbara sed-
 lar, särdeles från Ystad, för att användas i rörelsen som commissio-

¹⁾ Härmed förstods väl mistningen af furstendömet Ponte Corvo, i ut-
 byte hvaremot ön Guadeloupe, som afträdtes till England erhöles.

1815 närsp provision. Detta var lösen till procenteriet öfverhandtagande. Det drefs ock så allmänt, att till och med mera bemedlade handlande, af hvilka flere sedermera stigit till konsiderabel förmögenhet, måste underkasta sig den lindrigare utvägen att betala 12 procent, än att i diskonten vidkännas först särskilda räntor och sedermera vid hvarje omsättning 3 procents agio utom besväret dermed för sig och andra fyra gånger om året. Att gäldenärerne hos diskonten skulle blifva utarmade var klart som dagen — likaså att diskontens vinst borde stå i förhållande dertill. Den gjorde det ock, då årliga utdelningen slutligen uppgick till 28 procent. Vid riksdagen måste borgmästaren Nordlindh såsom själen uti Malmö diskontstyrelse uppbära skarpa förebräelser, och när bankoutskottet inkom med betänkande öfver klagomålen och tillstyrkte, att utlåningen uti reverser borde upphöra och hemställde en underdånig önskan hos konungen, det han ville vidtaga åtgärder som med dess vid Malmö diskontverks inrättning i nåder åsyftade ändamål kunde finnas öfverensstämmande, blef larmet uti alla riksständen ännu högljuddare. En del yrkade en bestämd anhållan hos konungen, att publik aktor måtte förordnas, direktionen ställas under fiskalisk aktion och enligt lag befordras till ansvar; andre åter försvarade direktionens åtgärder och andre åter, ehuru erkännande reverslånens skadliga egenskap, ansågo deras hastigare indragning vara omöjlig.

Iman bankoutskottet besvarade den af dessa motsatta påståenden framkallade återremissen, afvaktade utskottet utgången af den i juni månad företagna revisionen af 1814 års förvaltning, uti hvilken revision bankokommissarien Brakel å bankens vägnar deltog, med särskild instruktion af bankoutskottet att söka och meddela vissa upplysningar rörande diskontverkets ställning. Af Nordlindhs brevexling från riksdagen med sina kamrater uti diskontverkets direktion, hvilken författaren varit i tillfälle att genomläsa, inhämtas, hurusom Nordlindh dikterade i hvad mån och i hvad riktning de sökta underrättelserne borde lemnas, för att i möjligaste mätto öfverskylda de verkliga bristerna. Emellertid kunde ej döljas, att ännu d. 12 juni 1815 lån till ej mindre belopp än 657,900 rdr uti så kallade 3 procents reverser voro utestående. Detta allt oaktadt erhöll diskontdirektionen full décharge för sin förvaltning. Huru skickligt den vid bolagsstämman med aktieägarna bereddes, var författaren, som från 1812 och ända till verkets fall år 1817 biträdde med protokollsföring vid dessa bolagsstämmor i tillfälle att erfaras. Ännu skickligare manövrerade Nordlindh samtidigt vid riksdagen, då icke något annat beslut af ständerne kom till stånd, än att sedan alla fyra riksständen beviljat diskontverket ett extra kreditiv af 100,000 rdr, hvilket mot slutet af riksdagen ytterligare ökades med en lika summa jemte förlängd oktroj till 1820 års slut, de respektiva riksständen för öfrigt stadnade i så

Pris: 1 kr. 50 öre.

Till medlemmar af *De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening*, hvilka antingen engång för alla erlägga en afgift ej understigande *30 kronor* eller årsafgift af *3 kronor*, utdelas denna tidskrift kostnadsfritt. Anmälan om inträde i föreningen kan göras under adress Adjunkt G. Billing Lund.

Af den äldre tidskriftserien återstår ett mindre antal exemplar, som af inträdande föreningsmedlemmar kunna bekommas till nedsatt pris af 6 kronor.